

TOTOŽNOST

Milan Kundera

překlad: C.D.B.

1

Hotel v městečku na pobřeží Normandie, které si náhodou našli v průvodci. Chantal tam dorazila v pátek večer a strávila noc sama bez Jean-Marca, který za ní měl přijet v sobotu kolem poledního. Nechala v místnosti malou cestovní tašku, šla ven a po krátké procházce neznámými ulicemi se vrátila do hotelové restaurace. V sedm třicet byla ještě prázdná. Usadila se u stolu a čekala, až si jí někdo všimne. Na vzdáleném konci místnosti, v blízkosti dveří do kuchyně, byly zabrány do hovoru dvě servírky. Jelikož velice nerada zvyšovala hlas, Chantal vstala, přešla místnost a zastavila se u nich; byly však příliš zaujaty svým tématem: "Povídám ti, že už je to deset let. Já je znám. Je to hrozné. A nikde ani stopa. Ani jediná. Bylo to v televizi." Druhá servírka: "Co se mu jenom mohlo stát?" "Nikdo si to ani nedokáže představit. A to je na tom to strašné." "Vražda?" "Prohledali to všude." "Únos?" "Ale kdo by to dělal? A proč? Nebyl to žádný boháč, ani nikdo důležitý. Ukazovali je v televizi. Jeho děti, ženu. Je to zoufalé. Uvědomuješ si to?"

Pak si všimla Chantal: "Znáte ten program v televizi o lidech, kteří zmizeli? Jmenuje se *Sešli z očí*."

"Ano," řekla Chantal.

"Možná jste viděla, co se stalo rodině Bourdieuových. Jsou odtud."

"Ano, je to hrozné," řekla Chantal a nevěděla, jak obrátit hovor o tragédii k všednímu tématu, jakým bylo jídlo.

"Chcete asi večeřet," řekla nakonec druhá servírka.

"Ano."

"Zavolám vrchního. Jděte se posadit."

Její kolegyně pokračovala: "Představte si, že někdo, koho milujete, zmizí, a vy se nikdy nedozvíte, co se s ním stalo! To je k zbláznění!"

Chantal se vrátila ke svému stolu; vrchní přišel za pět minut; objednala si studené jídlo, velmi prosté, nerada jí sama, ach, jak jen nesnáší jíst sama!

Krájela šunku na talíři a nedokázala zastavit běh myšlenek, který spustily servírky – ve světě, kde každý náš pohyb je monitorován a zaznamenáván, kde nás v obchodních domech sledují kamery, kde do sebe lidé neustále navzájem strkají, kde se člověk nemůže dokonce ani milovat, aniž by se ho druhý den dotazovali výzkumníci a lidé provádějící průzkum veřejného mínění ("Kde se milujete" "Kolikrát týdně?" "S kondomem nebo bez?"), jak je možné, aby někdo unikl dohledu a ztratil se beze stopy? Ano, ovšemže zná onen program s tím názvem, který jí nahání hrůzu, *Sešli z očí*, jediný program, který ji odzbrojuje svou opravdovostí, svým smutkem, jako kdyby zásah

odněkud odjinud donutil televizi vzdát se veškeré své povrchnosti; moderátor vážným tónem vyzývá diváky, aby poskytli všechny důkazy, které by mohly pomoci nalézt pohřešovanou osobu. Na konci programu ukazují jeden po druhém obrázky všech lidí, kteří *Sešli z očí* a o nichž se mluvilo v předchozích dílech; některé nemohli nalézt až jedenáct let.

Představuje si, že jednoho dne takto ztratí Jean-Marca. Že se nikdy nic nedoví, a že jí nezbyde než si představovat naprosto všechno a úplně cokoliv. Dokonce by se ani nemohla zabít, neboť sebevražda by byla zradou, odmítnutím čekat, ztrátou trpělivosti. Byla by odsouzena k tomu žít až do konce života v ustavičné hrůze.

2

Odešla nahoru do svého pokoje, s obtížemi usnula a probudila se uprostřed noci po dlouhém snu. Vyskytovaly se v něm výhradně postavy z její minulosti – její matka (dávno mrtvá) a, a to především, její bývalý manžel (neviděla ho léta a vypadal jinak, jako kdyby režisér snu provedl špatný casting); byl tam se svou panovačnou, energickou sestrou a se svou novou ženou (nikdy ji neviděla, nicméně ve snu o její totožnosti nepochybovala); nakonec jí učinil nějaké vágní erotické návrhy a jeho nová manželka ji políbila prudce na ústa a pokusila se vsunout jazyk mezi Chantaliny rty. Navzájem se olizující jazyky ji vždy znechucovaly. Ve skutečnosti ji probudil právě ten polibek.

Její nevolnost vyvolaná snem byla tak mimořádně silná, že ji přiměla přijít na to, co bylo její příčinou. Myslí si, že to, co ji tolik znepokojilo, je potlačení přítomnosti způsobené snem. Ona totiž vášnivě lpí na své přítomnosti; nic na světě by ji nepřimělo vyměnit ji za minulost nebo za budoucnost. Z toho důvodu nemá sny ráda – nastolují nepřijatelnou rovnost různých období téhož života, nivelizující časový souběh všeho, co člověk kdy zažil; znevažují přítomnost tím, že jí upírají její privilegované postavení. Jako v tom nočním snu – vymazal celý kus jejího života – Jean-Marca, jejich společný byt, všechny ty roky, které strávili spolu, namísto něho se těžkopádným krokem dostavila minulost, lidé, s kterými se dávno rozešla a kteří se snažili polapit ji do sítí banálního sexuálního svádění. Cítila na ústech mokré rty ženy (ženy nikterak ošklivé – režisér snu byl poměrně náročný při výběru herečky) a bylo jí to do té míry nepříjemné, že jde uprostřed noci do koupelny a dlouze se myje a kloktá.

3

F. byl velmi dávný přítel Jean-Marca, znali se ze školy; měli stejné názory, vycházeli spolu dobře a zůstali v kontaktu až do dne, který nastal před několika lety, kdy se na něj Jean-Marc najednou a s konečnou platností rozhněval a přestal se s ním vídat. Když se dozvěděl, že F. je velmi nemocný v nemocnici v Bruselu, neměl ani trochu chuť ho navštívit, ale Chantal naléhala, aby šel.

Pohled na starého přítele byl zdrcující – pamatoval si ho takového, jaký byl ve škole – jemný chlapec, vždy dokonale oblečený, obdařený přirozenou kultivovaností, vedle které si Jean-Marc připadal jako nosorožec. Subtilní, zženštělé rysy, které kdysi způsobovaly, že F. vypadal na svůj věk mladší, jej nyní činily starším – jeho tvář se zdála být groteskně malá, scvrklá, plná vrásek, jako

mumifikovaná hlava egyptské princezny mrtvé čtyři tisíce let; Jean-Marc pohlédl na jeho paže – v jedné měl infúzi, znehybněnou, s jehlou vsunutou do žíly, druhá zešíroka gestikulovala, a zdůrazňovala to, co říkal. Odjakživa, když ho pozoroval, jak gestikuluje, měl dojem, že v poměru k jeho malému tělu jsou paže F. ještě menší, zcela miniaturní, paže marionety. Toho dne byl tento dojem ještě silnější, neboť jeho dětská gesta se tolik nehodila k vážnosti toho, o čem mluvil – F. líčil koma, které trvalo několik dní, než ho lékaři vrátili zpět do života: "Znáš všechna ta vyprávění lidí, kteří přežili vlastní smrt. Tolstoj o tom mluví v jedné povídce. Tunel se světlem na konci. Krása světa tam na druhé straně, která člověka k sobě přitahuje. Tedy, přísahám ti, že tam žádné světlo není. A co hůř, žádné bezvědomí. Víš všechno, slyšíš všechno, ale oni – doktoři – si to neuvědomují a říkají všechno před tebou, dokonce i věci, které bys neměl slyšet. Že jsi kaput. Že tvůj mozek je vyřízený."

Na okamžik se odmlčel. Pak řekl: "Netvrdím, že jsem měl úplně jasnou hlavu. Byl jsem si všeho vědom, ale všechno bylo mírně zkreslené, jako ve snu. Čas od času se sen proměňoval v noční můru. Až na to, že ve skutečnosti noční můra brzy přejde, začneš křičet a probudíš se, ale já křičet nedokázal. A to na tom bylo to nejhorší, nemoci křičet. Být neschopen křičet uprostřed noční můry."

Znovu utichl. Pak: "Nikdy jsem se dřív nebál smrti. Ted' ano. Nedokážu se zbavit myšlenky, že po smrti dál žiješ. Že být mrtvý znamená prožívat nekonečnou noční můru. Ale dost už. Dost. Pojďme mluvit o něčem jiném."

Před příchodem do nemocnice si Jean-Marc byl jistý, že ani jeden z nich nebude schopen vyhnout se vzpomínce na jejich rozchod a že bude muset F. nabídnout pár neupřímných slov útěchy. Ale jeho obavy byly zbytečné – myšlenka na smrt způsobila, že všechna jiná témata byla bezvýznamná. Jakkoliv se F. snažil přejít k něčemu jinému, dál mluvil o svém trpícím těle. Jeho vyprávění uvrhlo Jean-Marca do deprese, nevzbudilo v něm však žádné sympatie.

4

Je skutečně tak chladný, tak necitlivý? Jednoho dne před několika lety se dozvěděl, že ho F. zradil; ach, tento výraz je až příliš romantický, jistě přehnaný. Ať tak či onak, rozčílilo ho to – na jednání konaném v Jean-Marcově nepřítomnosti na něj všichni útočili a to ho později stálo zaměstnání. F. byl na onom jednání přítomen. Byl tam a neřekl ani slovo na Jean-Marcovu obranu. Jeho droboučké paže, které tak rády gestikulovaly, neučinily na obranu jeho přítele ani ten sebemenší pohyb. Jean-Marc chtěl vyloučit, že se mýlil, a proto si velice pečlivě ověřil, že F. skutečně tehdy zůstal zticha. Když získal naprostou jistotu, několik minut se cítil být nesmírně zraněn; potom se rozhodl, že se s F. už nikdy neuvidí; a okamžitě poté se ho zmocnil úlevný pocit a nevýslovná radost.

F. právě dokončoval referát o svých strastech, když se, po další odmlce, jeho drobná tvář mumifikované princezny rozjasnila: "Vzpomínáš na naše rozhovory ve škole?"

"Ani ne," řekl Jean-Marc.

"Když jsi mluvil o děvčatech, vždycky jsem ti naslouchal jako své autoritě."

Jean-Marc se snažil si vzpomenout, avšak jeho paměť neposkytla ani stopu po dávných rozhovorech. "Co jsem já mohl komu povídat o děvčatech? Byl jsem šestnáctiletý moula."

"Vidím se, jak stojím před tebou," pokračoval F., "a říkám něco o dívkách. Vzpomínáš, vždycky mě zaráželo, že krásné tělo může být strojem na vyměšování; říkal jsem ti, že stěží snesu, když dívka smrká. A teď vidím tebe – zastavil ses, upřeně ses na mě podíval a řekl jsi podivně zkušeným hlasem, upřímným a pevným: "Když smrká? Mně stačí, když vidím, jak její oko mrká, když vidím ten pohyb víčka po rohovce, a zažívám pocit hnusu, který dokážu jen stěží ovládnout." Vzpomínáš si na to?"

"Ne," odpověděl Jean-Marc.

"Jaks na to mohl zapomenout? Pohyb víčka. Tak podivná představa!"

"Ale Jean-Marc mluvil pravdu; nepamatoval si na to. Kromě toho se ani nepokoušel pátrat v paměti. Přemýšlel o něčem jiném – toto je skutečný a jediný důvod přátelství – stát se zrcadlem tak, aby si druhá osoba mohla prohlížet svůj obraz z minulosti, který by, bez věčného blábolení o vzpomínkách mezi kamarády, dávno vybledl.

"Víčko. Ty si na to skutečně nevzpomínáš?"

"Ne," řekl Jean-Marc, a pak, jen pro sebe, tiše dodal: takže ty prostě nechceš pochopit, že kašlu na zrcadlo, které mi nastavuješ?"

F. přemohla únava a on utichl, jako kdyby ho vzpomínka na víčko zcela vyčerpala.

"Měl bys spát" řekl Jean-Marc a vstal.

Když odcházel z nemocnice, cítil neodolatelnou touhu po tom, být s Chantal. Kdyby nebyl býval tak vyčerpán, odjel by okamžitě. Předtím, cestou do Bruselu, si představoval, jak si ráno dá důkladnou snídani a vydá se na cestu v klidu, beze spěchu. Avšak po setkání s F. si nastavil cestovní budík na pět ráno.

Unavená po špatně strávené noci Chantal vyšla z hotelu. Cestou k pobřeží se střetávala s turisty, kteří sem přijeli na víkend. Všechny hloučky představovaly stejný vzorec – muž tlačil kočárek s dítětem, žena kráčela vedle něj, mužův výraz byl pokorný, úzkostlivý, muž se usmíval, byl trochu rozpačitý a nekonečně ochotný sklánět se nad děckem, utírat mu nos, tišit jeho pláč; výraz ženy byl blazeovaný, odtažitý, samolibý, někdy dokonce (z těžko pochopitelných důvodů) nazlobený. Tento vzorec Chantal viděla opakovaně v několika variantách – muž vedle ženy tlačil kočárek a ještě nesl další děcko na zádech ve speciálním vaku; muž vedle ženy tlačil kočárek, nesl jedno dítě na koni a druhé ve vaku na bříše; muž vedle ženy netlačil kočárek, zato držel jedno dítě za ruku a tři další nesl jedno na zádech, jedno na bříše a jedno na koni. A nakonec žena bez muže tlačila kočárek; činila tak se silou neviděnou u mužů, takovou, že Chantal kráčející po stejném chodníku, musela na poslední chvíli uskočit stranou.

Chantal si myslí: muži ztařkovatěli. Nejsou to otcové, jsou to jen tatkové, což znamená – otcové bez otcovské autority. Představuje si, jak se pokouší flirtovat s tatškou, který tlačí kočárek s jedním dítětem uvnitř a nese dvě další děti na zádech a na bříše. Jak využije okamžiku, kdy se manželka zastavila u výkladní skříně, a zašeptá výzvu manželovi. Co by dělal? Mohl se muž proměněný v

strom ověšený dětmi ještě ohlédnout za neznámou ženou? Nezačala by děcka, která mu visí na zádech a břiše, výt na protest proti rušivému pohybu svého nosiče? Ta představa Chantal přijde být legrační a uvede ji do dobré nálady. V duchu si pomyslí: Žiji ve světě, kde se muži po mně už nikdy neohlédnou.

Pak se spolu s několika lidmi na ranní procházce ocitla u vlnolamu – byl odliv, rozprostírala se před ní písečná pláž více než jeden kilometr do dálky. Už dávno nebyla na pobřeží Normandie a aktivity, které zde byly nyní v módě – draci a plážové plachetnice, pro ni byly nové. Drak – barevná látka napnutá na úžasně tuhém rámu vypuštěná do větru; s pomocí dvou provazů, v každé ruce s jedním, ho člověk nutí se pohybovat různými směry, takže drak stoupá vzhůru a propadá se, kroutí se, vydává strašlivé zvuky jako obrovský ovád a čas od času se střemhlav zřítí do písku jako při pádu letadla. S překvapením zaznamenala, že majiteli nebyly děti ani dospívající, nýbrž dospělí, a to téměř ve všech případech. A nikdy to nebyly ženy, vždy muži. Ve skutečnosti to byli tat'kové! Tat'kové bez dětí, tat'kové, kterým se podařilo uniknout svým manželkám! Neutekli za milenkami, utekli si hrát na pláž!

Opět se dostavila představa proradného svedení – přistoupila by zezadu k muži držícímu dva provazy a pozorujícímu hlučný let své hračky s hlavou zvrácenou dozadu, do ucha by mu zašeptala erotickou výzvu a použila by ta nejobscennější slova. Jeho reakce? Nezapochybovala o ní – aniž by na ni pohlédl, zasyčel by: "Dejte mi pokoj, mám moc práce!"

Ach, ne, muži se už po ní nikdy neohlédnou.

Vrátila se do hotelu. Na parkovišti před halou si všimla Jean-Marcova auta. U recepcy se dozvěděla, že dorazil nejméně před půl hodinou. Recepční jí předala vzkaz: "Přijel jsem dříve. Jdu tě hledat. J.–M."

"Šel mě hledat," povzdechla si Chantal. "Ale kam?"

"Pán říkal, že budete určitě na pláži."

6

Cestou na pláž Jean-Marc minul autobusovou zastávku. Jediná osoba na ní byla dívka v džínách a tričku; ne s velkým zanícením, avšak zcela zřetelně se kroutila v bocích, jako by tancovala. Když už byl velmi blízko, spatřil její otevřená ústa – dlouze, neukojitelně zívala; velká to zející díra se lehce pohupovala na vrcholku mechanicky tančícího těla. Jean-Marc si pomyslel: tančí a nudí se.

Došel k vlnolamu; dole pod sebou, na pláži, viděl muže s hlavami zvrácenými dozadu pouštějící draky. Dělalí to s velkou náruživostí a Jean-Marc si připomněl svou starou teorii – existují tři druhy nudy: pasivní nuda – dívka, která tančí a zívá; aktivní nuda – milovníci draků; a vzpurná nuda – mladí lidé, kteří podpalují auta a rozbíjejí výklady obchodů.

Dále podél pláže děti mezi dvanáctým a čtrnáctým rokem, s malými tělíčky zkroucenými pod velkými barevnými helmami, byly shluknuty okolo nějakých podivných vozítek – na kříži tvořeném dvěma kovovými tyčemi jsou usazeny jedno kolo vepředu a dvě vzadu; uprostřed je dlouhá nízká krabice, do které může vklouznout tělo a natáhnout se; nad tím se tyčí stěžen s plachtou. Proč mají

děti helmy? Musí to znamenat, že tento sport je nebezpečný. Přesto, myslí si Jean-Marc, to převážně chodci jsou v nebezpečí, které jim hrozí od strojů řízených dětmi; proč někdo nenabídne helmy jim? Protože lidé, kteří odmítají organizované aktivity, jsou dezertéři z velkého společného boje proti nudě a nezaslouží si ani pozornost ani helmy.

Sešel po schodech k pláži a pozorně se díval směrem k ustupující pobřežní čáře; mezi vzdálenými siluetami se snažil rozeznat Chantal; nakonec ji poznal; právě se zastavila a zadívala se směrem k vlnám, plachetnicím, mrakům.

Prošel kolem dětí, které instruktor usazoval do plážových plachetnic a které pak začaly zvolna kroužit. Jiné plážové plachetnice se velkou rychlostí pohybovaly všemi směry okolo nich. Pouze plachta ovládaná lanem zajišťuje, aby vozítko udrželo správný směr a tím, že stáčí, umožňuje vyhnout se chodcům prudkým zabočením do strany. Může ale neobratný amatér mít tuto plachtu skutečně pod kontrolou? A podřizuje se vozítko vůli svého řidiče skutečně spolehlivě?

Jean-Marc pozoroval plážové plachetnice a, když viděl, že jedna se řítí rychlostí závodního auta na Chantal, zamračil se. Jako kosmonaut v raketě ležel v té věci nějaký starý muž. Takhle v poloze vleže na zádech člověk nemůže před sebou vidět nic! Dává Chantal dost pozor, a ustoupí stranou? Láteřil na ni, na její přespříliš ležérní povahu, a přidal do kroku.

Napůl se otočila. Určitě však Jean-Marca neviděla, neboť její chůze byla dosud pomalá, chůze ženy hluboce ponořené do myšlenek a vykračující si, aniž by se kolem sebe rozhlížela. Rád by na ni zakřičel, aby přestala být tak duchem nepřítomná, aby dávala pozor na ta idiotská vozítka, která jezdí po celé pláži. Najednou si představí její tělo přejeté plážovou plachetnicí, ležící s rukama a nohama roztaženými na písku, Chantal je zakrvácená, plážová plachetnice mizí v dálce na pláži a on vidí sám sebe, jak k ní spěchá. Ta představa ho tak rozčílí, že skutečně začne volat Chantalino jméno; vítr je silný, pláž obrovská a nikdo jeho hlas neslyší, takže se může oddat tomuto druhu sentimentální teatrálnosti a se slzami v očích vykřičet svůj úzkostný strach o ni; jeho tvář se zkriví pláčem, po několik vteřin prožívá hrůzu z její smrti.

Potom, sám překvapen tím prazvláštním hysterickým záchvatem, ji spatří, jak se v dálce nenuceně prochází, pokojná, klidná, půvabná, nezměrně působivá a usmívá se té komedii smutku, kterou právě sehrál, usmívá se jí bez výčitek, neboť Chantalina smrt s ním byla od začátku jeho lásky k ní; nyní se skutečně dal do běhu a přitom jí mával. Ale ona se znovu zastavila, znovu se obrátila k moři a zadívala se na plachetnice v dálce, aniž by věnovala pozornost muži mávajícímu rukou nad hlavou.

Konečně! Obrátila se jeho směrem, zdálo se, že ho vidí; celý rozradostněný znovu zvedl paži, ale ona se o něj vůbec nezajímala, znovu se zastavila a pohledem sledovala dlouhou pobřežní čáru a moře, které laskalo písek. Když ji tak teď viděl ze strany, uvědomil si, že to, co měl za její drdol, byl šátek uvázaný kolem její hlavy. A když přišel blíž (krokem náhle mnohem méně chvatným), žena, o které si myslel, že je Chantal, se stala starou, ošklivou, směšně cizí ženou.

v pokoji. Byla ale tak ospalá! Aby nepokazila radost z jejich shledání, rozhodla se dát si rychlý šálek kávy. Změnila směr a zamířila k velkému pavilónu ze skla a betonu, v kterém se nacházela restaurace, kavárna, kasino a několik obchodů.

Vstoupila do kavárny; ohlušila ji velmi hlasitá hudba. Podrážděně kráčela mezi dvěma řadami stolů. Ve velké, prázdné místnosti na ni zírali dva muži – jeden, mladý, se opíral o přední hranu přepážky v černém úboru číšníka v kavárně; druhý, starší, podsaditý v tričku stál vzadu v místnosti.

Jelikož uvažovala o tom, že se usadí, řekla podsaditému: "Můžete vypnout tu hudbu?"

Přistoupil o několik kroků k ní: "Promiňte, já vám nerozuměl."

Chantal se podívala na jeho svalnaté potetované paže – nahá žena s velkými prsy a s hadem obtočeným kolem těla.

Zopakovala (a zredukovala) svůj požadavek: "Tu hudbu – mohl byste ji ztlumit?"

Muž odvětil: "Hudbu? Vám se nelíbí?" a Chantal viděla mladšího muže, nyní za pultem, jak rockovou hudbu zesiluje.

Muž s tetováním byl velice blízko ní. Jeho úsměv vypadal zlomyslně. Vzdala to: "Ne, nic proti vaší hudbě nemám!"

A potetovaný muž: "Já věděl, že se vám líbí. Co si dáte?"

"Nic," řekla Chantal. "Chtěla jsem se tu jen rozhlédnout. Máte to tu hezké."

"No tak proč tu nezůstanete?" ozval se zpoza ní mladý muž v černém znepokojivě tichým hlasem. Znovu se přemístil – nyní se nacházel mezi dvěma řadami stolů v jediné uličce vedoucí ke dveřím. Servilní tón jeho hlasu v ní vyvolal paniku. Cítí se být chycená do pasti, která se kolem ní každou minutu uzavře. Chce jednat rychle. Aby se dostala ven, bude muset projít místem, kde jí mladík brání v cestě. Jako osoba odhodlaná jít do své vlastní záhuby se pohybuje směrem k východu. Vidí před sebou mladíkův odporně nasládlý úsměv a cítí, jak jí tluče srdce. Teprve v poslední chvíli mladík ustoupí a nechá ji projít.

Splést si fyzický zevnějšek milované osoby se zevnějškem někoho jiného. Jak častokrát se mu to stalo! Pokaždé následoval stejný úžas – znamená to, že rozdíl mezi ní a jinými ženami je tak nepatrný? Jak je možné, že nedokáže rozlišit formu bytosti, kterou miluje nejvíc, bytosti, kterou považuje za nesrovnatelnou?

Otevře dveře hotelového pokoje. Konečně tady je. Tentokrát je to bez nejmenší pochyby ona, ani ona však na sebe nevypadá. Její tvář je stará, její pohled podivně tvrdý. Jako kdyby ta žena, kterou viděl mávat na pláži, musí od nynějška už navždycky nahradit tu, kterou miluje. Jako kdyby musel být potrestán za svou neschopnost ji rozpoznat.

"Co se děje? Co se stalo?"

"Nic, nic," říká ona.

"Co tím myslíš, že nic? Jsi celá vyměněná."

"Spalo se mi hodně špatně. Skoro jsem se nevyspala. Měla jsem špatné ráno."

"Špatné ráno? Proč?"

"Bez důvodu, skutečně nemá to důvod."

"Pověz mi to."

"Opravdu tu žádný důvod není."

On naléhá. Nakonec mu řekne: "Muži se už po mně neohlížejí."

Hledí upřeně na ni a nerozumí tomu, co říká, co tím chce říct. Je smutná, protože se muži po ní už neohlížejí? Chce se mu jí říct: A já? Co já? Já, který tě jdu hledat celé kilometry na pláž, já, který vykřikuji tvoje jméno v slzách a který bych se za tebou hnal křížem krážem po celé planetě?

Neřekne to. Místo toho pomalu a tiše opakuje její slova: "Muži se už po tobě neohlížejí. Je to skutečně ten důvod, proč jsi smutná?"

Začervená se. Začervená se tak, jako ji neviděl se začervenat už dlouho. Zdá se, že to zčervenání prozrazuje nepřiznané tužby. Tužby tak silné, že jim Chantal nemůže odolat a opakuje: "Ano, muži, se už po mně neohlížejí."

9

Když se Jean-Marc objevil ve dveřích od pokoje, byla pevně rozhodnuta být veselá; chtěla ho políbit, ale nemohla; od své návštěvy kavárny byla napjatá, podrážděná, tak hluboko ponořená do své chmurné nálady, že se obávala, že by jakékoliv láskyplné gesto, o které by se pokusila, vyznělo nuceně a falešně.

Jean-Marc se jí pak otázel: "Co se stalo? Řekla mu, že špatně spala, že je unavená, ale nepodařilo se jí ho přesvědčit a on se jí dál dotazoval; nevěděla už, jak uniknout tomu milostnému výslechu a pomyslela si, že by mu mohla říct něco legračního; vrátila se jí ve vzpomínkách její ranní procházka a muži proměnění v stromy ověšené dětmi a napadla ji věta, která se jí dosud povalovala v hlavě, jako malý zapomenutý předmět: "Muži se už po mně neohlížejí." Uchýlila se k té větě, aby se vyhnula jakékoliv vážné diskusi; pokoušela se říci jí co nejlehkomyslněji, ale, k jejímu překvapení, její hlas byl zahořklý a melancholický. Cítila, jak se jí melancholie rozprostřela po tváři a věděla okamžitě, že bude vyložena chybně.

Viděla, jak na ni hledí, dlouze, těžce a měla pocit, že hluboko uvnitř jejího těla ten upřený pohled rozněcuje oheň. Ten oheň se rychle šířil v jejím břiše, stoupal do hrudi, páčil ji v tvářích a slyšela, jak Jean-Marc opakuje její slova: "Muži se už po tobě neohlížejí. Je to skutečně ten důvod, proč jsi smutná?"

Měla pocit, že plane jako pochodeň a že jí z kůže lije pot; věděla, že toto zčervenání dodalo její větě přehnaný význam; musí si myslet, že těmito slovy (ach, tak neškodnými slovy!) se prozradila, že mu vyjevila tajná toužení, která nyní způsobila, že se červená hanbou; je to nedorozumění, ale

nedokáže mu je vysvětlit, protože již toto náhlé ohnivé zrudnutí již nějakou dobu zná; vždy to odmítala nazvat pravým jménem, ale tentokrát už nemá žádné pochybnosti o tom, co to znamená, a z toho důvodu nebude, nemůže o tom mluvit.

Vlna horka trvala dlouho a odehrála se – vrchol to sadismu – přímo před Jean-Marcovými očima; nemohla přijít na to, jak se schovat, skrýt, odvrátit ten zkoumavý pohled. Hluboce znepokojena řekla znovu tu samou větu v naději, že bude moci napravit, co zpackala napoprvé, že dokáže říci ji odlehčeně, jako vtip, parodii: "Ano, je to tak, muži se už po mně neohlížíjí." Bylo to marné, věta zněla ještě zarmouceněji než prve.

V Jean-Marcových očích se náhle známým jí způsobem zablesklo, je to jako záchranná lucerna: "A já? Jak můžeš myslet na to, že se po tobě muži neohlížíjí, když já se za tebou věčně ženu, ať jsi kde jsi?"

Cítí, že je zachráněna, protože Jean-Marcův hlas je hlasem lásky, hlasem, na jehož existenci v těchto okamžicích zmatku zapoměla, hlasem lásky, který ji hladí a uklidňuje, ale na který dosud není připravena; jako kdyby ten hlas přicházel z dálky, z velké dálky; potřebovala by ho slyšet po hodně dlouhou dobu, aby byla schopna mu uvěřit.

To byl důvod toho, proč, když se pokusil ji obejmout, ztuhla; bála se k němu přitisknout; bála se, že by její vlhké tělo prozradilo tajemství. Ten okamžik byl příliš krátký a nedal jí žádný čas na to, aby sledovala samu sebe; a tak, dříve než mohla své gesto potlačit, ustrašeně avšak rozhodně ho odstrčila.

10

To pokažené shledání, které způsobilo, že se nedokázali obejmout, došlo k němu vůbec? Vzpomíná si dosud Chantal na těch několik vteřin nedorozumění? Vybavuje si dosud tu větu, která Jean-Marca rozčílila? Stěží. Tato epizoda byla zapomenuta jako tisíce jiných. O několik hodin později obědvali v restauraci hotelu a vesele klábosili o smrti. O smrti? Chantalin šéf ji požádal, aby se zamyslela nad reklamní kampaní pro Pohřební ústav Lucien Duval.

"Neměli bychom se smát," říká a směje se.

"A co oni, smějí se?"

"Kdo?"

"Lidi, s kterými pracuješ. Ten nápad je tak zjevně legrační, reklamní kampaň na smrt! Tvůj šéf, ten starý trockista! Vždycky říkáš, jak je inteligentní."

"On je inteligentní, to ano. Je chytrý jak liška. Vyzná se v Marxovi, vyzná se v psychoanalýze, v moderní poezii. S oblibou vypráví, jak ve dvacátých letech dvacátého století v Německu nebo kde bylo hnutí za poezii všedního dne. Tvrdí, že reklama opožděně realizuje tento poetický projekt. Proměňuje obyčejné předměty běžného života v poezii. Díky reklamě každodennost začala zpívat."

"Co je na takových banalitách inteligentního?"

"Jeho tón cynické provokace, když je říká."

"Směje se nebo se nesměje, když ti říká, abys udělala reklamu na smrt?"

"Úsměv, který naznačuje jistý odstup, vypadá elegantně a čím jsi mocnější, tím více se cítíš být povinen být elegantní. Ale jeho úsměv naznačující odstup nemá nic společného se smíchem, jako je ten tvůj. On si je velice vědom jemného rozdílu mezi nimi."

"Jak se pak vyrovnává s tvým smíchem?"

"Prosím tě, Jean-Marcu, co si myslíš? Já se nikdy nesměju. Nezapomínej, že mám dvě různé tváře. Naučila jsem se čerpat z této skutečnosti určitou radost, ale přesto, mít dvě tváře není snadné. Chce to úsilí, chce to disciplínu! Musíš pochopit, že cokoliv dělám, ať se ti to líbí nebo ne, dělám s úmyslem dělat to dobře. I kdyby jen kvůli tomu, abych nepřišla o práci. A je velice těžké být perfekcionistou ve své práci a zároveň tou prací pohrdat."

"Ach, ty to dokážeš, ty jsi toho schopná, jsi skvělá," říká Jean-Marc.

"Ano, mohu mít dvě tváře, ale nemohu je mít zároveň. S tebou mám výsměšnou tvář. Když jsem v kanceláři, mám vážnou tvář. Dostávám na stůl životopisy lidí hledajících u nás práci. Je na mně je doporučit nebo odmítnout. Někteří z nich se ve svých dopisech vyjadřují v této dokonalé moderní hantýrce se všemi klišé, s žargonem, se vším požadovaným optimismem. Nemusím je ani vidět nebo s nimi mluvit, aby mi byli odporní. Ale vím, že to jsou ti, kteří budou pracovat dobře a s nasazením. A pak jsou ti, kteří by se v jiné době určitě zabývali filozofií nebo dějinami umění nebo by učili francouzskou literaturu, ale v současnosti, z nedostatku ničeho lepšího, téměř ze zoufalství hledají práci u nás. Já vím, že v hloubi duše cítí pohrdání k práci, kterou hledají, a že tudíž jsou se mnou spřízněni. A já se musím rozhodnout."

"A jak se rozhodneš?"

"Jednou doporučím osobu, která se mi líbí, příště osobu, která bude dobře pracovat. Chovám se napůl jako zrádce své společnosti, napůl jako zrádce sebe samé. Jsem zrádce na obě strany. A onen stav dvojího zrádcovství nepovažuji za porážku, ale za vítězství. Protože kdo ví, jak dlouho ještě budu schopna své dvě tváře udržet? Je to vyčerpávající. Přejde den, kdy budu mít jenom jednu tvář. Tu horší z těch dvou, samozřejmě. Tu vážnou. Tu se vším svolnou. Budeš mě i tehdy milovat?"

"Ty své dvě tváře nikdy neztratíš," říká Jean-Marc.

Usměje se a pozvedne svou sklenku s vínem: "Doufejme, že ne!"

Připijí si, napijí se, pak Jean-Marc řekne: "Ve skutečnosti ti téměř závidím, že děláš reklamu na smrt. Do doby, než mi zemřela matka, když mi bylo dvacet devět, jsem nikdy neviděl smrt zblízka. A přece, nevím proč, od dob, kdy jsem byl velmi mladý, jsem byl vždy fascinován básněmi o smrti. Naučil jsem se jich velké spousty zpaměti. Mohu některé i zarecitovat, chceš? Můžeš je použít. Například tyhle verše z Baudelaira, ty určitě znáš:

Vzhůru! Je čas, ó Smrti, starý kapitáne!

Ta země nudí nás, zvedněme kotvu už!

"To znám, to znám," vpadne do toho Chantal. "Je krásná, ale není pro nás."

"Co tím chceš říct? Tvůj starý trockista miluje poezii! A jaká je lepší útěcha pro umírající osobu, než říct si: ta země nudí nás? Dovedu si představit tato slova na neonovém nápisu nad branami hřbitova. Pokud jde o vaše reklamy, jenom byste je museli trochu pozměnit: *Tato země začíná vás*

nudit. Lucien Duval, starý kapitán, vám pomůže zvednout kotvu."

"Ale mým úkolem není těšit umírající. Ti nebudou volat a žádat služby firmy Lucien Duval. A živí, kteří pohřbívají mrtvé, si chtějí užívat života, ne oslavovat smrt. Měj na paměti tohle – našim náboženstvím je chvála života. Slovo 'život' je králem všech slov. Královské slovo obklopené ostatními velkými slovy. Slovem 'dobrodružství'! Slovem 'budoucnost'! A slovem 'naděje'! Mimochodem, víš, jaký byl krycí název atomové bomby, kterou shodili na Hirošimu? 'Little Boy'! Ten chlapík, který tohle krycí jméno vymyslel je génius! Ani ve snu je nemohlo napadnout nic lepšího. Little Boy, chlapeček, kujón, prcek – neexistuje slovo, které by bylo něžnější, dojemnější, více nabitě budoucností."

"Ano, rozumím," říká Jean-Marc nadšeně. "To život sám plachtí nad Hirošimou v podobě chlapečka a vypouští zlatavou moč naděje na ruiny. A takto byla slavnostně zahájena poválečná éra." Pozvedne svou sklenku: "Připijme si na to!"

11

Jejímu synovi bylo pět, když ho pohřbila. Později, během letních prázdnin jí její švagrová řekla: "Jsi příliš smutná. Měla bys mít další dítě. To je jediný způsob, jak zapomeněš." Poznámka její švagrové jí sevřela srdce. Dítě – existence bez životopisu. Stín rychle se vytrácející do svého nástupce. Ona si však na své dítě nepřála zapomenout. Držela stráž nad jeho nenahraditelnou individualitou. Proti budoucnosti střežila minulost, opomíjenou a pohrdanou minulost, kterou bylo to ubohé, maličké, mrtvé dítě. O týden později jí její manžel řekl: "Nechci, abys upadla do deprese. Měli bychom mít hned další dítě. Pak zapomeněš." Zapomeněš – nechtěl se ani pokusit najít jiný způsob, jak to říct! To byl okamžik, kdy se rozhodla ho opustit.

Bylo jí jasné, že její manžel, poměrně pasivní muž, nemluvil za sebe, ale za větší obecné zájmy rodinné skupiny, ovládané jeho sestrou. V tu dobu, ta žena žila se svým třetím manželem a dvěma dětmi narozenými z jejích předchozích manželství; podařilo se jí zachovat si dobré vztahy se svými bývalými manželi a znovu je kolem sebe seskupit spolu s rodinami svých bratrů a bratranců. Jejich hromadná setkání se odehrávala v obrovském domě na venkově během školních prázdnin; pokoušela se začlenit Chantal do rodinného klanu, aby se tak, kousek po kousku, nepostřehnutelně stala jeho součástí.

Tam, v onom velikém domě, ji nejprve její švagrová a pak manžel nabádali, aby měla další dítě. A tam, v malé ložnici, se s ním odmítla milovat. Každá z jeho erotických výzev jí připomínala rodinnou kampaň za další těhotenství a představa milování s ním se stala groteskní. Měla pocit, jako kdyby všichni členové klanu – babičky, taťkové, synovci, neteře, bratraci a sestřenice – všichni špehovali za dveřmi, tajně prozkoumávali jejich ložní prádlo, hodnotili jejich ranní únavu. Všichni si osvojili právo prozkoumávat jí břicho. Dokonce i malí synovci byli naverbováni jako žoldáci ve válce. Jeden z nich se jí otázel: "Chantal, proč nemáš ráda děti?" "Proč si myslíš, že nemám ráda děti?" opáčila úsečně a chladně. Nevěděl, co říci. Podrážděně pokračovala: "Kdo ti řekl, že nemám ráda děti?" A malý synovec, pod jejím přísným pohledem odvětil tónem, který byl zároveň vystrašený a sebejistý: "Kdybys měla ráda děti, nějaké bys měla."

Když se vrátila z oněch prázdnin, učinila rozhodné kroky – nejprve se rozhodla vrátit se do práce.

Než se narodil její syn, učila na střední škole. Vzhledem k tomu, že práce byla mizerně placená, rozhodla se, že v ní nebude pokračovat a místo toho si zvolila profesi, kterou měla ráda méně (učení milovala), ale která jí přinášela třikrát tolik peněz. Měla provinilý pocit, že zradila své vlastní záliby kvůli penězům, ale byl to jediný způsob, jak si zajistit nezávislost. K tomu, aby si ji zajistila, však peníze nestačí. Potřebovala rovněž muže, muže, který by byl živoucím příkladem odlišného života, protože ačkoliv zoufale toužila uniknout svému předchozímu životu, nedokázala si jiný představit.

Musela čekat několik let, než se setkala s Jean-Marcem. Dva týdny poté požádala svého užaslého manžela o rozvod. Její švagrová ji v směsici obdivu a nepřátelství nazvala Tygřicí: "Jsi nehybná jak socha, nikdo neví, co si myslíš, a pak udeříš." O tři měsíce později si koupila byt a, zavrhuje veškeré pomýšlení na manželství, nastěhovala se do něj s mužem, kterého milovala.

12

Jean-Marcovi se zdá sen – má starost o Chantal, hledá ji, běhá ulicemi a nakonec ji spatří zezadu, jak jde pryč. Běží za ní a volá její jméno. Je pouhých pár kroků vzdálen, ona otočí hlavu a Jean-Marc celý zkoprnělý hledí do jiné tváře před sebou, cizí a protivné tváře. A přece to není někdo jiný, je to Chantal, jeho Chantal, nepochybuje o tom, ale jeho Chantal s tváří cizí ženy, a to je děsivé, neúnosně děsivé. Popadne ji, přitáhne si ji k svému tělu, vzlyká a do toho neustále opakuje:

"Chantal, má malá Chantal, má malá Chantal," jako by doufal, že opakováním těchto slov vdechne této proměněné tváři její starou, zmizelou podobu, její zmizelou totožnost.

Sen ho probudil. Chantal již nebyla v posteli, slyšel ranní zvuky z koupelny. Dosud v zajetí snu pocítil naléhavou potřebu ji vidět. Vstal a kráčel k pootevřeným dveřím od koupelny. Tam se zastavil a jako voyeur dychtící kradmo zahlédnout nějakou intimní scénu, ji pozoroval – ano, byla to jeho Chantal tak, jak ji vždycky znal – nakláněla se nad umyvadlem, čistila si zuby a vyplivovala sliny smíchané se zubní pastou, a byla tak komicky, tak dětinsky soustředěna na to, co dělá, že se Jean-Marc usmál. Pak, jako kdyby cítila jeho pohled, se otočila na místě, spatřila ho ve dveřích, rozčílila se a nakonec se nechala políbit na svá stále ještě zcela bílá ústa.

"Vyzvedneš mě dnes večer v agentuře?" zeptala se ho.

Kolem šesté přišel do haly, zahrnul do chodby a zastavil se u jejích dveří. Byly pootevřené, jako koupelnové dveře toho dne ráno. Chantal byla ve své kanceláři se dvěma ženami, svými kolegyněmi. Už to ale nebyla stejná žena, jako toho rána; hovořila hlasitěji, než jak byl u ní zvyklý a její gesta byla rychlejší, více strohá, panovačtější. Onoho rána v koupelně znovu nabyl bytosti, kterou ztratil během noci, a nyní, pozdě odpoledne, se před jeho očima znovu měnila.

Vstoupil. Usmála se na něj. Avšak její úsměv byl nehybný a Chantal sama téměř ztrnulá. Ve Francii se za posledních dvacet let líbání na obě tváře stalo téměř povinnou konvencí a z toho důvodu i trapnou záležitostí pro lidi, kteří se vzájemně milovali. Jak se ale mohou vyhnout konvenci, když se setkávají tam, kde je vidí jiní, a oni nechtějí vypadat jako rozhádaná dvojice? Chantal se rozpačitě přiblížila a nastavila mu obě tváře. To gesto bylo umělé a zanechalo v nich pachuč čehosi falešného. Vyšli ven a teprve po chvíli v ní znovu spatřil Chantal, kterou znal.

Je to vždycky takto – mezi okamžikem, kdy se s ní znovu setká, a okamžikem, kdy ji rozpozná, jako

ženu, kterou miluje, musí urazit určitou vzdálenost. Při jejich prvním setkání, v horách, měl to štěstí, že s ní mohl odejít pryč a být o samotě téměř okamžitě. Kdyby s ní, před oním setkáním o samotě, strávil mnoho času s takovou, jaká byla mezi jinými lidmi, byl by ji poznal jako milovanou bytost? Kdyby ji byl znal pouze s tváří, kterou ukazuje svým kolegům, svým šéfům, svým podřízeným, dojala by ho ta tvář a okouzila? Na tyto otázky neznal odpověď.

13

Možná jeho přecitlivělost na takové okamžiky odcizení byla důvodem toho, proč ho věta "muži se už po mně neohlížejí" tak silně zasáhla – když ji Chantal říkala, byla k nepoznání. Ta věta k ní neseseděla. A její tvář, mrzutá a zestárlá, na ni také nevypadala. Jeho první reakcí byla žárlivost – jak si mohla stěžovat, že o ni muži ztratili zájem, když téhož rána byl ochoten nechat se zabít na silnici, jenom aby s ní byl co možná nejdříve? Avšak méně než o hodinu později dospěl k následující myšlence – každá žena poměruje, o kolik zestárla zájmem nebo nezájmem, který muži projevují vůči jejímu tělu. Nebylo by to směšné se pro to urážet? Přesto, aniž by se urazil, nesouhlasil. Neboť toho dne, kdy se poprvé setkali, již zaznamenal stopy mírného stárnutí v její tváři (je o čtyři roky starší než on). Její krása, která ho v tu dobu upoutala, nezpůsobila, že by vypadala mladší než byla; mohl spíše říci, že její věk učinil její krásu výmluvnější.

Chantalina věta mu zněla v hlavě a představoval si příběh jejího těla – bylo ztraceno mezi milióny jiných těl do dne, kdy se na ni usadil toužebný pohled a vytáhl ji z mlhavého zástupu; pak se počet takových pohledů zvýšil a její tělo se vzňalo a od té doby se nadále pohybovalo světem jako pochodeň; nyní nastal jeho čas oslnivé slávy, avšak brzy se množství pohledů začne zmenšovat, světlo po troškách ochabovat, až do dne, kdy toto průsvitné, průhledné, pak neviditelné tělo bude kráčet ulicemi jako malé sem tam přecházející nebytí. Na cestě od první neviditelnosti k druhé je věta "muži se už po mně neohlížejí" varovným světýlkem signalizujícím, že postupný zánik těla již započal.

Jakkoliv jí může říkat, že ji miluje a považuje ji za krásnou, jeho milující pohled by ji nikdy nemohl utěšit. Neboť pohled lásky je pohledem osamocení. Jean-Marc pomyslel na milující osamění dvou starých osob, které se staly jiným lidem neviditelnými – smutné osamění, které předjímá smrt. Ne, to, co ona potřebuje, není milující pohled, ale záplava cizích, sprostých, chlípných pohledů, které na ní spočinou bez jakékoliv dobré vůle, bez rozlišení, bez něhy či zdvořilosti – spočinou na ní osudově, nevyhnutelně. To jsou pohledy, které ji udržují uvnitř lidské společnosti. Pohled lásky ji z ní vytrhuje.

S výčitkou si připomněl závatně rychlé počátky jejich lásky. Nemusel ji dobývat – byla dobytá od prvního okamžiku. Ohlízet se po ní? Nebylo potřeba. Byla od začátku s ním, před ním, vedle něho. Od začátku byl tím silnějším a ona tou slabší. Tato nerovnost tkvěla v základech jejich lásky. Nerovnost, kterou nelze ospravedlnit, nerovnost velmi nespravedlivá. Byla slabší, protože byla starší.

14

Když jí bylo šestnáct, sedmnáct let, pohrávala si s jistou metaforou; vymyslela ji sama, slyšela ji, četla? na tom nezáleží – chtěla být vůni po růžích, vše prostupující, neodolatelnou vůní, chtěla se takto pohybovat skrze všechny muže a pomocí mužů objímat celý svět. Vše prostupující vůně po růžích – metafora dobrodružství. Na prahu jejího dospělého života se ona metafora otevřela jako romantický příslib sladké promiskuity, jako výzva k cestě skrze všechny muže. Nebyla však od přírody ženou zrozenou k tomu střídát milence a tento vágní, lyrický sen byl rychle pozapomenut během jejího manželství, které začalo klidně a šťastně.

Mnohem později, poté, co opustila svého manžela a žila několik let s Jean-Marcem, byla jednoho dne na mořském pobřeží – obědvali venku, na dřevěné plošině nad vodou; utkvěla jí intenzivní vzpomínka na bělost – prkna, stoly, židle, ubrusy, vše bylo bílé, sloupy pouličního osvětlení byly natřeny na bílo a žárovky vyzařovaly bílé světlo proti letnímu nebi, dosud nesetmělému, kde měsíc, rovněž bílý, zbarvoval do běla všechno kolem nich. A v této záplavě bílé ji přepadl pocit nesnesitelného stesku po Jean-Marcovi.

Stesku? Jak mohla cítit stesk, když byl přímo před ní? Jak můžete trpět nepřítomností osoby, která je přítomna? (Jean-Marc věděl, jak na to odpovědět – můžete trpět steskem v přítomnosti milovaného, jestliže zahlédnete budoucnost, kdy milovaného již není; jestliže smrt milované bytosti je, neviditelným způsobem, již přítomna.)

Během tohoto okamžiku podivného stesku na mořském pobřeží náhle pomyslela na své mrtvé dítě a zalila ji vlna štěstí. Brzy bude tímto pocitem zděšena. Avšak nikdo nemůže udělat s pocitem nic, existují a neexistuje způsob, jak je cenzurovat. Můžeme si vyčítat nějaký čin nebo poznámku, nikoliv však pocit, jednoduše proto, že nad ním nemáme vůbec žádnou kontrolu. Vzpomínka na jejího mrtvého syna ji naplnila štěstím a mohla se pouze tázat sama sebe, co to znamenalo. Odpověď byla jasná – znamenalo to, že její přítomnost po boku Jean-Marca byla absolutní a že důvodem, proč mohla být absolutní, byla nepřítomnost jejího syna. Byla šťastná, že její syn je mrtev. Usazena naproti Jean-Marcovi si přála vyslovit to nahlas, neodvažovala se však. Nebyla si jista jeho reakcí, bála se, že by ji měl za zrůdu.

Těšil ji naprostý nedostatek dobrodružství. Dobrodružství – prostředek, jak obejmout svět. Již nechtěla objímat svět. Již svět nechtěla. Těšilo ji štěstí plynoucí z toho, že nemá dobrodružství a je bez touhy po dobrodružstvích. Připomněla si svou metaforu a viděla, jak růže uvadá, rychle jako v zrychleném filmu, až z ní nezůstalo nic než hubená, zčernalá větvička a, mizejíc navždy v bílém vesmíru jejich večera – růže se rozpustila v bělosti.

Toho samého večera, těsně usnutím (Jean-Marc už v tu dobu spal) si znovu vzpomněla na své mrtvé dítě a vzpomínku znovu doprovázela ona pobuřující vlna štěstí. Řekla si tehdy, že její láska k Jean-Marcovi je kacírstvím, přestoupením nepsaných zákonů lidského společenství, jimž se vzdálila; řekla si, že bude muset držet v tajnosti přemíru své lásky, aby nerozdmýchala nevraživost a pohoršení ostatních.

Každé ráno odejde vždy z bytu jako první ona a je také první, kdo otevře schránku; dopisy adresované Jean-Marcovi v ní nechá a vezme si své. Onoho rána našla dopisy dva – jeden pro Jean-Marca (kradmo se na něj podívala – poštovní razítko bylo bruselské), druhý pro ni, ale bez adresy nebo razítka. Někdo jej musel přinést osobně. Byla trochu ve spěchu, takže ho neotevřený vložila do kabelky a spěchala na autobus. Jakmile usedla, otevřela obálku; dopis obsahoval pouze jedinou větu: "Sleduji Vás všude jako špeh – jste krásná, velmi krásná."

Její první reakce byla nepříjemná. Aniž by požádal o její svolení, někdo se snažil proniknout do jejího života, připoutat její pozornost (její kapacita pro pozornost je omezená a ona nemá dost energie, aby ji rozšířila), zkrátka ji otravovat. Potom si řekla, že je to konec konců zcela bezvýznamná věc. Která žena někdy nedostala takový vzkaz? Znovu si dopis přečetla a uvědomila si, že žena sedící vedle ní, si jej mohla přečíst také. Vložila ho zpět do kabelky a ohlédla se. Viděla lidi na sedadlech, jak duchem nepřítomně hledí z okna na ulici, dvě dívky dávající na odiv záchvat smíchu nedaleko dveří určených pro výstup a mladý černoš, vysoký a pohledný, který na ni zírá, a žena, která před sebou možná má ještě dlouhou cestu, začtená do knihy.

Obvykle v autobusu ignoruje lidi kolem sebe. Tentokrát se však, kvůli tomu dopisu, domnívala, že je sledována a sledovala tedy také. Díval se vždy někdo na ni upřeně tak jako ten černoš dnes? Jako kdyby věděl, co právě přečetla, se na ni usmál. Co když ten vzkaz napsal právě on? Rychle tu myšlenku zavrhl jako příliš absurdní a vstala, aby na následující zastávce vystoupila. Musela by proklouznout kolem černocha, který zatarasil cestu k výstupu a to jí bylo trapné. Když byla těsně vedle něho, autobus zabrzdil a na okamžik ztratila rovnováhu a černoš, který na ni stále ještě zíral, se rozchechtal. Vystoupila z autobusu a řekla si – to nebylo flirtování, to bylo posmívání.

Slyšela ten výsměšný smích celý den, jako předzvěst něčeho špatného. Podívala se na ten dopis dvakrát třikrát znovu ve své kanceláři a pak později doma zvažovala, co s ním udělat. Nechat si ho? Nač? Ukázat ho Jean-Marcovi? To by ji ztrapnilo, jako kdyby se chtěla chvástat! Inu, zničit ho tedy? Samozřejmě. Šla do koupelny, naklonila se nad záchod, a zadívala se na hladinu; roztrhala obálku na několik kousků, hodila je do mísy, spláchla, dopis však znovu přeložila a odnesla do ložnice. Otevřela skříň a zastrčila dopis pod své podprsenky. Když tak učinila, zaslechla znovu černošův výsměšný smích a pomyslela si, že byla přesně stejná, jako každá jiná žena; její podprsenky jí najednou připadaly vulgární a hloupě ženské.

Sotva o hodinu později, když přišel domů, Jean-Marc ukázal Chantal oznámení: "Našel jsem ho dnes ráno ve schránce. F. zemřel."

Chantal byla téměř potěšena, že jiný dopis, vážnější, zastíní pošetilost toho jejího. Vzala Jean-Marca za paži a přitáhla ho do obývacího pokoje, kde se posadila tváří k němu.

Chantal: "Nakonec tě to přece jen vyvedlo z míry."

"Ne," řekl Jean-Marc, "nebo spíš mě vyvádí z míry, že mě to z míry nevyvádí."

"Ani teď jsi mu nedopustil?"

"Odpustil jsem mu všechno. Ale o to nejde. Řekl jsem ti o tom podivném pocitu radosti, který jsem měl, když jsem se tenkrát rozhodl, že už se s ním nikdy neuvídím. Byl jsem chladný jako kostka ledu a to mě těšilo. Inu, jeho smrt na tomto pocitu nezměnila naprosto nic."

"Ty mě děsíš. Ty mě opravdu děsíš."

Jean-Marc se zvedl, aby si došel pro láhev koňaku a dvě sklenky. Pak, když spolkl doušek: "Na konci mé návštěvy nemocnice, začal vzpomínat. Připomněl mi, co jsem nejspíš řekl, když mi bylo šestnáct. Když to udělal, pochopil jsem celkový význam přátelství tak, jak je praktikováno dnes. Přátelství je pro muže nepostradatelné, aby mu správně fungovala paměť. Vzpomínat na svou minulost, nést ji vždycky s sebou, může být nezbytnou podmínkou zachování, jak se tak říká, integrity svého já. Aby se vlastní já nescvrklo, aby si člověk uchoval svůj obsah, vzpomínky musejí být zalévány jako květiny v květináčích, a zalévání vyžaduje pravidelný kontakt se svědky minulosti, to znamená s přáteli. Jsou naším zrcadlem; naší pamětí; nežádá se od nich nic, jen aby čas od času vyleštili zrcadlo, aby se v něm člověk mohl na sebe dívat. Ale já kašlu na to, co jsem dělal ve škole! To, po čem jsem vždycky toužil, od počátku svého dospívání, možná dokonce od dětství, bylo něco naprosto jiného – přátelství jako hodnota převyšující vše ostatní. Rád jsem říkával: mezi pravdou a přítelem, si vždy vyberu přítele. Řekl jsem to, abych provokoval, ale skutečně jsem si to myslel. Dnes vím, že tato mravní zásada je zastaralá. Možná platila pro Achilla jako přítele Patrokla, pro mušketýry Alexandra Dumase, dokonce pro Sancho Panzu, který byl pravým přítelem svého pána navzdory všem jejich neshodám. Ale pro nás už tomu tak není. Můj pesimismus se tak prohloubil, že v současnosti jsem připraven dát přednost pravdě před přátelstvím."

Když si dal další doušek: "Přátelství pro mě bylo důkazem existence něčeho silnějšího než ideologie, než náboženství, než národ. V Dumasově románu se jeho čtyři přátelé často ocitají na opačných stranách, a proto se od nich požaduje, aby proti sobě bojovali. Ale to nemá vliv na jejich přátelství. I tak jdou jeden druhému na pomoc, tajně, lstivě, a tropí si žerty z pravd táborů, k nimž náležejí. Kladou přátelství nad pravdu nebo věc nebo rozkazy nadřízených, nad krále, královnu, úplně nade všechno."

Chantal mu pohládila ruku a on po krátkém odmlčení pokračoval. "Dumas napsal příběh mušketýrů dvě stě let po tom, co žili. Stýskalo se mu snad po ztraceném světě přátelství? Nebo je skutečnost, že přátelství zmizelo, jevem více současným?"

"Na to nedokážu odpovědět. Přátelství není problémem žen."

"Co tím myslíš?"

"Přesně to, co říkám. Přátelství je problém mužů. Je to jejich romantismus. Ne náš."

Jean-Marc se odmlčel, polkl doušek koňaku a vrátil se ke své myšlence: "Jak se rodí přátelství? Zajisté jako spojenectví proti nepříteli, spojenectví, bez něhož by muž byl bezmocný vůči svým nepřátelům. Možná už neexistuje životní potřeba takového spojenectví."

"Nepřátelé budou vždycky."

"Ano, ale jsou neviditelní a anonymní. Byrokracie, zákony. Co pro tebe může udělat přítel, když se rozhodnou postavit ti před okny letiště, nebo když tě vyhodí z práce? Jestli ti někdo

pomůže, tak zase je to někdo anonymní, neviditelný, skupina sociálních služeb, organizace na ochranu práv spotřebitelů, právnická firma. Přátelství už nelze prokázat nějakým hrdinským činem. Už se nenaskytá příležitost vyhledat vašeho zraněného přítele na bitevním poli nebo tasit šavli na jeho obranu proti banditům. Procházíme svými životy bez velkých nebezpečí, ale také bez přátelství."

"Je-li to pravda, mělo tě to s F. usmířit."

"Dobrovolně přiznávám, že by býval nerozuměl mým výtkám, kdybych mu je vyjevil. Když se do mě jiní lidé pouštěli, on byl zticha. Ale musím být spravedlivý – považoval své mlčení za odvahu. Někdo mi řekl, že se dokonce honosil tím, že nepodlehл převládající psychóze kolem mé osoby a tím, že neřekl nic, co by mi mohlo ublížit. Takže jeho svědomí bylo čisté a musel se cítit dotčen, když jsem se s ním z nevysvětlitelných příčin přestal vídat. Mýlil jsem se, když jsem od něj chtěl něco víc než neutralitu. Kdyby se odvážil se mě zastat v tom nenávistném, zlém světě, byl by riskoval, že upadne v nemilost, dostal by se do konfliktů a nepříjemností. Jak bych po něm něco takového mohl žádat? Tím spíš, že byl můj přítel! To by ode mě nebylo ani trochu přátelské! Jinými slovy – bylo by to nezdvorné. Protože přátelství zbavené svého někdejšího obsahu se dnes proměnilo ve smlouvu o vzájemné ohleduplnosti, krátce řečeno, smlouvu o zdvořilosti. Inu, a je přece nezdvorné žádat přítele o něco, co by mu mohlo vadit nebo být nepříjemné."

"Hm, ano, je to tak. O to spíše bys to měl říkat bez zahořklosti. Bez ironie."

"Já to říkám bez ironie. Tak se věci mají."

"Jestli se setkáš s nenávistí, jestli tě obviní, nechají padnout, můžeš od lidí, kteří tě znají, očekávat jednu ze dvou reakcí – někteří se k smečce připojí, druzí budou velice nenápadně předstírat, že nic nevědí, nic neslyší, takže se můžeš klidně dál s nimi vidět a mluvit s nimi. Ta druhá kategorie, ohleduplná a taktní, to jsou tvoji přátelé. 'Přátelé' v moderním slova smyslu. Poslyš, Jean-Marcu, tohle jsem věděla vždycky."

17

Na obrazovce je zadek v horizontální poloze, krásný, sexy, v detailním záběru. Ruka ho něžně laská, vychutnává kůži tohoto nahého, poddajného těla. Pak se kamera stáhne dozadu a je vidět celé tělo, ležící na malé postýlce – je to miminko, nad nímž se sklání jeho máma. V další sekvenci ho zvedne a její pootevřené rty políbí ochablá, vlhká, do široka otevřená ústa kojence. V ten okamžik se kamera přiblíží a tentýž polibek se, snímaný izolovaně a v detailním záběru, náhle stane smysluplným milostným polibkem.

Tady Leroy film zastavil: "Vždycky usilujeme o to získat většinu. Jako kandidáti na prezidenta v Americké volební kampani. Vkládáme výrobek do magického kruhu několika obrazů, které pravděpodobně přilákají většinu kupujících. Při hledání těchto obrazů máme tendenci přeceňovat sexualitu. Chtěl bych vás varovat. Sexuální život si ve skutečnosti užívá pouze velice malá menšina."

Leroy se na okamžik odmlčel, aby si vychutnal překvapení malé skupinky spolupracovníků, které svolával jednou týdně na seminář týkající se tu kampaně, tu televizní reklamy, tu billboardu.

Už dlouho si byli vědomi toho, že jejich šéfovi nelichotí jejich rychlé přitakání, nýbrž jejich úžas. Z toho důvodu se distinguovaná dáma s mnoha prsteny na stařeckých prstech odvážíla mu odporovat: "Všechny průzkumy veřejného mínění tvrdí opak!"

"Samozřejmě, že tvrdí," řekl Leroy. "Když se vás někdo, milá dámo, dotazuje na váš sexuální život, povíte mu snad pravdu? I tehdy, když osoba, která klade otázky, neví, jak se jmenujete, dokonce i když klade otázky po telefonu a nevidí vás, budete lhát: "Mrdáte ráda?" "A jak!" "Jak často?" "Šestkrát denně!" "Líbí se vám obscénnosti?" "Mohu se po nich utlouct!" To všechno jsou ale žvásty. Erotika, z hlediska obchodního, je ošemetné téma, neboť i když každý možná dychtí po erotickém životě, každý ho rovněž nenávidí jako zdroj svých potíží, svých frustrací, svých toužení, svých komplexů, svých strastí."

Znovu jim ukázal onu sekvenci v televizní reklamě a Chantal sleduje, jak se vlhké rty dotýkají těch druhých vlhkých rtů v detailním záběru a uvědomuje si (je to poprvé, co si to uvědomuje tak zřetelně), že se s Jean-Marcem tímto způsobem nikdy nelíbal. Sama nad tím žasne – je opravdu tak? Copak se skutečně tímto způsobem nikdy nelíbal?

Ale ano. Bylo to tenkrát, když se dosud ještě navzájem neznali jménem. V té velké hale horské chaty kde lidé pili a brebentili všude kolem nich, vyměnili si několik banalit, ale tón jejich hlasů prozradil, že po sobě touží, a oni se stáhli do prázdné chodby, kde se beze slov políbili. Otevřela svá ústa a vtiskla jazyk do Jean-Marcových úst dychtivá olíznout cokoliv nalezne uvnitř. Dychtivost jejich jazyků nebyla smyslnou nutností, ale naléhavostí, s níž chtěli dát jeden druhému najevo, že jsou připraveni se milovat, ihned, okamžitě, naplno a divoce a aniž by ztratili jediný okamžik. Jejich sliny neměli nic společného s touhou nebo potěšením, byly to poslové. Nikdo neměl odvahu říci otevřeně a nahlas: "Chci se s tebou milovat, teď hned a neprodleně," a proto nechali za sebe mluvit své sliny. A to je důvod toho, proč během svého milování (které následovalo několik hodin po jejich prvním polibku) jejich ústa možná (už si nepamatuje, ale jak čas plyne, je si tím téměř jistá) už neměla o sebe zájem, nedotkla se, nelízala se, a dokonce ani nezaregistrovala ten skandální vzájemný nezáměr.

Leroy opět zastavil televizní reklamu: "Vtip je v tom nalézt obrázky, které zachovají erotickou přitažlivost, aniž by prohloubily frustrace. To je to, co nás zajímá na této sekvenci – smyslná představivost je vydrážděna, ale pak je okamžitě odkloněna do oblasti mateřství. Neboť intimní tělesný kontakt, nedostatek osobní diskrétnosti ani míšení slin nejsou výlučně spjaté s erotikou dospělých, to všechno se rovněž vyskytuje ve vztahu mezi dítětem a matkou, vztahu, který je původním rájem všech fyzických slastí. Mimochodem, někdo nafilmoval život plodu uvnitř budoucí mámy. V akrobatické torzi, kterou bychom sami nikdy nedokázali napodobit, tento plod prováděl felaci svého mrňavoučkého orgánu. Vidíte, sexualita nenáleží výlučně mladým, dobře stavěným tělům, která vyvolávají trpkou závist. Autofelace plodu dojde každou babičku na světě, dokonce i tu nejzakyslejší, i tu nejprudrnější. Protože dítě je nejsilnější, nejširší, nejspolehlivější společný jmenovatel všech většin. A plod, draží přátelé, je více než dítě – je to arcidítě, superdítě!"

A opět je přiměl dívat se na reklamu a Chantal opět zažívala mírný odpor při pohledu na dvě vlhká, dotýkající se ústa. Vzpomněla si, že slyšela, že v Číně a Japonsku erotická kultura nezná polibek otevřenými ústy. Výměna slin tedy není nezbytným prvkem erotičnosti, ale vrtoch, deviance, specificky západní oplzlost.

Když bylo po promítání, Leroy uzavřel: "Máminy sliny – to je lepidlo, které spojí většinu,

kterou chceme proměnit v zákazníky obchodní značky Roubachoff." A Chantal pozměňuje svou starou metaforu – není to nehmotná, poetická vůně růží, která prostupuje muže, ale hmotné, prozaické sliny, které se pohybují spolu se svými armádami mikrobů z mileniných úst do úst jejího milence, z milence do jeho ženy, z ženy do jejího dítěte, z dítěte do jeho tety, z tety – do servírky – do zákazníka, do jehož polévky plivla, ze zákazníka do jeho ženy, z jeho ženy do jejího milence, a odtud do dalších úst a do ještě dalších, takže každý z nás je ponořen do moře slin, které se mísí a vytvářejí z nás jediné slinné společenství, jedno lidstvo vlhké a spojené v jeden celek.

18

Onoho večera, mezi hlukem motorů a houkaček se vracela domů vyčerpaná. Dychtící po tichu, otevřela dveře činžovního domu a uslyšela bušení kladiv a výkřiky dělníků. Výtah byl mimo provoz. Když stoupala po schodech, cítila odpornou vlnu horka, která jí prostupovala a údery kladiv rozléhající se výtahovou šachtou byly jako víření bubnů, které to horko, zvyšovalo, zesilovalo a oslavovalo. Celá zpocená se zastavila přede dveřmi bytu a minutu čekala, aby ji Jean-Marc neviděl v tom rudém převleku.

"Oheň krematoria mi předkládá svou navštívenku," pomyslela si. Tu větu si nevymyslela ona, bleskla jí hlavou, ani nevěděla jak. Stála přede dveřmi, v nepřetržitém randálu, a opakovala si ji v duchu několikrát. Nelíbila se jí ta věta, jejíž okázale morbidní styl jí připadal nevkusný, ale nedokázala ji zahnat.

Kladiva konečně utichla, horko začalo opadávat a ona vstoupila. Jean-Marc ji políbil, a zatímco jí něco vyprávěl, bušení začalo znovu, byť bylo o poznání tišší. Cítila se být pronásledovaná, neschopná se kdekoliv skrýt. S kůží dosud vlhkou, řekla bez logické souvislosti: "Oheň krematoria je jediný způsob, jak jim nenechat naše těla na milost a nemilost."

Spatřila Jean-Marcův udivený pohled a uvědomila si nevhodnost toho, co právě řekla; rychle začala mluvit o televizní reklamě, kterou viděla a o tom, co jim Leroy řekl, zejména o plodu vyfotografovaném uvnitř mateřského lůna. Které v akrobatické poloze provádělo druh masturbace tak dokonalý, že se mu žádný dospělý nemohl rovnat.

"Plod, který vede sexuální život, představ si to! Ještě nemá vědomí, ani individualitu, ani vnímání čehokoliv, ale už cítí sexuální nutkání a snad dokonce i rozkoš. Takže naše sexualita předchází uvědomění si sebe samých. Naše já ještě neexistuje, ale náš chtíč už zde je. A, jen si představ, všem mým kolegům připadala tahle představa dojemná! Stály jim nad tím masturbujícím plodem slzy v očích!"

"A co ty?"

"Ále, já cítila odpor. Ano, Jean-Marcu, odpor."

V zvláštním pohnutí ho vzala do náruče, přitiskla ho k sobě a zůstala tak několik dlouhých okamžiků.

Potom pokračovala: "Uvědomíš si, že se neschováš dokonce ani v břiše své matky, o kterém

říkají, že je posvátné. Filmují tě, špehují tě, sledují, jak masturbuješ. Tvoji ubohou masturbací plodu. Živý jim nikdy neunikneš, to ví každý. Ale ty jim dokonce neunikneš ani dříve, než se narodíš. Právě tak, jako jim neunikneš poté, co umřeš. Vzpomínám si na něco, co jsem jednou četla v novinách – člověk žijící v exilu pod vznešeným ruským aristokratickým jménem byl v podezření, že je podvodník. Poté, co zemřel, aby zmařili jeho nárok na urozený stav, vykopali dávno pohřbené tělesné pozůstatky venkovanky, o které říkal, že byla jeho matkou. Rozpitvali její kosti, analyzovali její geny. Rád bych věděla, jaká ušlechtilá příčina jim dala právo ji vykopat, tu chudinku! Hrabat se v její nahotě, té absolutní nahotě, té nadnahotě její kostry! Ach, Jean-Marcu, já cítím jenom odpor, nic jiného než odpor. A znáš příběh o Haydnově hlavě? Odřízli ji z jeho ještě teplého mrtvého těla, aby nějaký šílený vědec mohl rozebrat jeho mozek a stanovit místo, kde sídlila jeho hudební genialita. A Einsteinův příběh? Pečlivě sepsal svou závěť s pokyny, aby ho zpopelnili. Řídili se jeho příkazy, avšak jeho žák, vždy loajální a oddaný, odmítl žít bez mistrova pohledu, který by se na něj upíral. Před kremací vyňal oči z mrtvoly a vložil je do lahve s alkoholem, aby se na něj dívaly do okamžiku, než sám zemře. To je důvod, proč jsem právě řekla, že oheň krematoria je jediný způsob, jak jim naše těla mohou uniknout. Je to jediná absolutní smrt. A já žádnou jinou nechci. Jean-Marcu, já chci absolutní smrt."

Po odmlce rány kladivem znovu rozezněly pokoj.

"Kdybych byla zpopelněná, měla bych jistotu, že už je nikdy neuslyším."

"Chantal, co to do tebe vjelo?"

Podívala se na něj, pak se k němu otočila zády, znovu dojatá. Dojatá byla tentokrát ne tím, co právě řekla, nýbrž Jean-Marcovým hlasem obtěžkaným obavami o ni.

Druhý den šla na hřbitov (jako to činila alespoň jednou měsíčně) a stála u hrobu svého syna. Když je tam, vždycky s ním hovoří a dnes, jako kdyby měla potřebu cosi vysvětlit nebo se omluvit, mu řekla: "Miláčku, můj miláčku, nemysli si, že tě nemiluju nebo že jsem tě nemilovala, ale právě proto, že jsem tě milovala, bych se nemohla stát tím, čím jsem dnes, kdybys tu ještě byl. Je nemožné mít dítě a pohrdat světem takovým, jaký je, neboť to je svět, na který jsme přivedli dítě. Dítě způsobuje, že nám na světě záleží, že myslíme na jeho budoucnost, ochotně se účastníme jeho rozruchu a shonu, bereme jeho nevyčísitelnou hloupost vážně. Svou smrtí jsi mě připravil o potěšení z toho být s tebou, ale zároveň jsi mě osvobodil. Osvobodils mě tváří v tvář světu, který nemám ráda. A důvodem, proč si mohu dovolit ho nemít ráda je to, že už tu nejsi. Mé temné myšlenky ti nemohou přinést žádné prokletí. Chci ti teď říct, po všech těch letech, cos mě opustil, že jsem pochopila tvou smrt jako dar a že jsem konečně ten hrozný dar přijala."

Druhý den ráno našla ve schránce obálku se stejným neznámým rukopisem. Dopis neměl onu dřívější lakonickou lehkost. Působil dojmem zdlouhavé právníkové výpovědi před soudem. "Minulou sobotu," psal její korespondent, "bylo to v devět dvacet pět ráno, jste odešla z Vašeho domu dříve než v jiné dny. Obvykle Vás sleduji, když jdete k autobusové zastávce, ale tentokrát jste kráčela opačným směrem. Nesla jste tašku a vstoupila jste do čistírny. Žena, která tam byla, Vás zřejmě zná a snad Vás má ráda. Sledoval jsem ji zvenku – její tvář se rozjasnila, jako kdyby se probudila z dřímoty, musela jste říct nějaký vtip, slyšel jsem, jak se směje, smích, který jste vyvolala Vy a v kterém jsem si myslel, že rozeznávám odraz Vaší tváře. Pak jste odešla s taškou plnou. Plnou Vašich svetrů nebo ubrusů nebo povlečení? Každopádně Vaše taška mi připadala jako něco uměle přidaného k Vašemu životu." Popisuje její šaty a korálky kolem krku. "Nikdy jsem ty korálky předtím neviděl. Jsou krásné. Jejich červeň Vám sluší. Rozjasňuje Vás."

Tentokrát byl dopis podepsán: C. D. B. To ji zaujme. První byl bez podpisu a mohla si myslet, že jeho anonymita je takřikajíc upřímná. Nějaká neznámá osoba ji zdraví a pak okamžitě zmizí. Ale podpis, byť ve formě zkratky, naznačuje určitý úmysl nechat se poznat, krok za krokem, pomalu, ale nevyhnutelně. C. D. B., opakuje si sama pro sebe a usmívá se – Cyrille–Didier Bourguiba. Charles–David Barberousse.

Dumá nad textem – tento muž ji musel sledovat na ulici; "Sleduji Vás všude jako špeh," napsal v prvním dopise; takže by ho měla vidět. Ona však pozoruje svět kolem sebe s velmi malým zájmem a onoho dne tak činila ještě méně, protože s ní byl Jean-Marc. A navíc, to on rozesmál ženu z čistírny a on nesl tašku. Znovu čte ta slova: "Vaše taška mi připadala jako něco uměle přidaného k Vašemu životu." Jak bylo zavazadlo "přidáno" k jejímu životu, když ho Chantal nenesla? Ta věc "přidaná" k jejímu životu – není to sám Jean-Marc? Snažil se její korespondent nepřímo napadnout jejího milého? Pak si s pobavením uvědomuje komičnost své reakce – je schopna se postavit na obranu Jean-Marca dokonce i proti imaginárnímu milenci.

Jako poprvé, nevěděla, co si s dopisem počít a balet nerozhodnosti se znovu opakoval ve všech svých fázích – zauvažovala o záchodové míse, kam se chystala jej hodit; roztrhala obálku na malé kousíčky a spláchla je; pak samotný dopis přeložila, odnesla do pokoje a zastrčila pod podprsenky. Když se natahovala, aby dosáhla do polic se spodním prádlem, zaslechla, jak se otevírají dveře. Rychle skříň zavřela a otočila se – ve dveřích stál Jean-Marc.

Pomalu se k ní blíží a dívá se na ni tak, jako nikdy předtím, jeho upřený pohled je nepříjemně soustředěný a když je u ní už velmi blízko, uchopí ji za lokty a drží ji přibližně na krok před sebou a dál se na ni dívá. Je tím zneklidněna, neschopna cokoliv říct. Když její rozpaky začnou být nesnesitelné, přitáhne ji k sobě, obejmě ji a řekne se smíchem: "Chtěl jsem vidět, jak tvé víčko omývá tvou rohovku jako stěrač přední sklo."

Od svého posledního setkání s F. na to myslel – oko, do duše okno; střed krásy tváře; bod, kde je soustředěna totožnost osoby; ale zároveň optický přístroj, který vyžaduje neustálé omývání, zvlhčování, údržbu speciální tekutinou obsahující sůl. Takže pohled, ten největší zázrak, jaký člověk vlastní, je pravidelně přerušován mechanickým omýváním. Jako je tomu u čelního skla

omývaného stěračem. A dnes můžete dokonce nastavit rychlost stěrače takovým způsobem, že pohyby jsou odděleny desetivteřinovou pauzou, která zhruba odpovídá rytmu víčka.

Jean-Marc pozoruje oči lidí, s nimiž mluví a pokouší se zachytit činnost víčka; zjišťuje, že to není snadné. Nejsme uzpůsobeni k tomu, abychom si byli víčka vědomi. Myslí si: Neexistuje nic, co vidíme tak často, jako oči jiných lidí, a tedy i víčka a jejich pohyb. A přece ten pohyb neregistruji. Vymazávám ho z očí, které jsou přede mnou.

A pokračuje v přemýšlení – když Bůh kutil ve své dílně, narazil náhodou na tuto tělesnou formu, do které se musíme každý z nás na krátkou chvíli stát duší. Ale jak žalostný je to úděl být duší těla vyrobeného tak nedbale, že se jeho oko nemůže dívat, aniž by bylo každých deset, dvacet vteřin omýváno! Jak máme věřit tomu, že osoba, kterou vidíme před sebou, je svobodná, nezávislá bytost, svůj vlastní pán? Jak máme věřit tomu, že jeho tělo je věrným výrazem jakékoliv duše, která je obývá? Abychom tomu mohli uvěřit, museli jsme zapomenout na ustavičné mrkání víčka. Museli jsme zapomenout na kutilskou dílnu, odkud pocházíme. Museli jsme se podrobit smlouvě zapomnění. To Bůh sám ji na nás uvalil. Avšak mezi Jean-Marcovým dětstvím a jeho dospíváním jistě muselo být krátké období, kdy ještě nedospěl k poznání tohoto závazku zapomnění a kdy vyjeveně sledoval, jak oční víčko klouže přes oko – zjistil, že oko není okno, kterým je vidět jedinečná a zázračná duše, ale odflinknutý přístroj, který někdo dal do pohybu kdysi pradávno. Tento okamžik náhlého adolescentního prozření musel být šok. "Zastavil ses," řekl mu F., "upřeně ses na mě podíval a řekl jsi hlasem, který byl podivně pevný: 'Když smrká? Mně stačí, když vidím, jak její oko mrká...'" Jean-Marc si na to vůbec nevzpomínal. Byl to šok určený k tomu, aby byl zapomenut. A opravdu byl by na něj zapomněl nadobro, kdyby mu ho F. nepřipomněl.

Hluboce zamyšlen se vrátil do bytu a otevřel dveře do Chantalina pokoje. Dávala něco do své skříně a Jean-Marc chtěl vidět, jak jí víčko stírá oko, její oko, které pro něj je oknem do nevýslovné duše. Šel k ní, uchopil ji za lokty a zahleděl se jí do očí; vskutku, mrkaly poněkud rychle, dokonce, jako kdyby věděla, že je podrobována zkoušce.

Viděl, jak víčko klesá a zvedá se, rychle, příliš rychle a chtěl znovu zažít svůj vlastní pocit, pocit šestnáctiletého Jean-Marca, který shledával oční mechanismus zoufale neuspokojivým. Ale abnormální tempo víčka a náhlá nepravidelnost jeho pohybů ho spíše dojaly než zklamaly – viděl ve stěrači Chantalina víčka křídlo její duše, křídlo, které se chvělo, které zmatkovalo, které se třepotalo. Pohnutí bylo náhlé jako šlehnutí blesku, a on Chantal přitiskl k sobě.

Pak uvolnil své sevření a viděl její tvář, zmatenou, vylekanou. Řekl jí: "Chtěl jsem se dívat na tvé víčko, jak omývá rohovku jako stěrač přední sklo."

"Nechápu, o čem tady mluvíš," řekla a její napětí bylo najednou pryč.

A on jí vyprávěl o zapomenuté vzpomínce, kterou vyvolal jeho přítel, který se mu znelíbil.

"Když mi F. připomněl poznámku, kterou jsem prý řekl na střední škole, cítil jsem, že slyším něco zcela absurdního."

"Ne, vůbec ne," odpověděla Chantal. "Jako osoba, kterou znám, jsi to určitě musel říct. Všechno do sebe zapadá. Vzpomínáš si, když jsi studoval medicínu?"

Nikdy nepodceňoval kouzlo, které pro muže znamená výběr jeho povolání. Plně si vědom toho, že život je příliš krátký na to, aby výběr byl vše, jen ne napravitelný, byl stísněn, když objevil, že necítí žádnou spontánní přitažlivost k žádnému povolání. Poněkud skepticky přehlédl soubor možností, které se nabízely – prokurátoři, kteří stráví celý svůj život pronásledováním lidí, učitelé, oběti hulvátských dětí, věda a technologie, jejichž pokrok přináší obrovské škody spolu s nevelkými přínosy, sofistikované, prázdné tlachání společenských věd, bytová architektura (která ho lákala kvůli vzpomínkám na jeho dědečka truhláře), zcela zotročená módami, jež se mu hnusily, povolání chudáků lékárníků nyní redukované na pouliční prodejce krabiček a lahviček. Když se sám sebe tázal – co bych si měl vybrat za své celoživotní zaměstnání? jeho vnitřní já vždy upadlo do toho nejtrapnějšího mlčení. Když se nakonec rozhodl pro medicínu, nebyla to z jeho strany reakce na nějakou utajenou zálibu, ale spíše altruistický idealismus – považoval medicínu za jediné zaměstnání, nepopíratelně užitečné pro člověka, a takové, jehož technické výhody zahrnují nejméně negativních dopadů.

Zklamání na sebe nenechalo dlouho čekat, když v průběhu druhého roku musel absolvovat praxi v pitevně – zažil šok, z kterého se nikdy nevzpamatoval – nebyl schopen postavit se smrti tváří v tvář, zakrátko na to pochopil, že pravda je dokonce ještě horší – nebyl schopen se podívat zpříma na tělo – jeho neodvratnou, nezodpovědnou nedokonalost, biologické hodiny rozkladu, které řídí jeho chod, jeho krev, vnitřnosti, bolest.

Když F.–ovi povídal, jak ho znechucují pohyby očního víčka, muselo mu být šestnáct. Když se rozhodl studovat medicínu, muselo mu být devatenáct; v té době již podepsal smlouvu o zapomínání, již si nepamatoval, co řekl F.–ovi tři roky předtím. Velká škoda pro něj. Tato vzpomínka ho mohla varovat. Mohla mu pomoci pochopit, že jeho volba medicíny byla zcela teoretická, stanovená bez té nejmenší znalosti sebe sama.

A tak studoval medicínu tři roky, než toho nechal s pocitem ztroskotání. Co si vybrat po všech těch ztracených letech? Čeho se chytit, když v hloubi duše se nic neozývalo stejně jako předtím? Sestoupil naposledy po velkém vnějším schodišti fakulty s pocitem, že zůstane sám na nástupišti, z kterého všechny vlaky odjely.

Ve snaze identifikovat svého dopisovatele se Chantal diskrétně avšak opatrně rozhlíží kolem sebe. Na rohu jejich ulice je bistro – ideální místo pro kohokoliv, kdo by ji chtěl špehovat, odtamtud je výhled na dveře jejího domu, dvě ulice, kterými každý den chodí, a její autobusovou zastávku. Vstoupila, sedla si, objednala kávu a zkoumala zákazníky. U baru viděla mladého člověka, který se, když vstoupila, podíval jinam. Byl to pravidelný zákazník, kterého znala od vidění. Dokonce si vzpomněla, že kdysi v minulosti se jejich oči vícekrát setkávaly a že později předstíral, že ji již nevidí.

Dalšího dne na něj upozornila sousedku. "Ale to je přece pan Dubarreau!" "Dubarreau nebo du Barreau?" Sousedka nevěděla. "A co jeho křestní jméno? Znáte ho?" Ne, neznala.

Du Barreau, to by sedělo. V tom případě její obdivovatel není nějaký Charles–Didier nebo Christophe–David, počáteční "D" by znamenalo součást přídomku "du", a du Barreau by měl pouze jedno křestní jméno. Cyrille du Barreau. Nebo lépe – Charles. Představuje si rodinu zchudlé venkovské aristokracie. Rodinu směšně hrdou na svůj přídomek. Představuje si, jak Charles du Barreau stojí u baru a dává na odiv svou lhostejnost, a ona si říká sama sobě, že ta přídomková částice mu sluší, že se dokonale hodí k jeho blazeovanému chování.

Brzy na to kráčí po ulici s Jean-Marcem a du Barreau přichází směrem nim. Chantal má kolem krku červené korále. Byl to dar od Jean-Marca, ale vzhledem k tomu, že je považovala za příliš okázalé, nosila je pouze zřídka. Uvědomuje si, že si je vzala na sebe, protože du Barreau je považoval za krásné. Musí si myslet (a ve skutečnosti k tomu má dobrý důvod!), že je nosí kvůli němu, pro něho. Krátce se na ni podívá, ona se na něj také podívá, a při pomyšlení na korále se začervená. Zčervená až po ňadra a je si jistá, že si toho musel všimnout. Ale už ho minuli, je už daleko za nimi a ten, kdo se dívá, je Jean-Marc: "Ty se červenáš! Jak je to možné? Co se děje?"

Je také překvapena; proč se červenala? Z hanby, že tomuto muži věnovala příliš mnoho pozornosti? Ale pozornost, kterou mu věnuje, není ničím víc než bezvýznamnou zvědavostí! Pane Bože, proč se červená v poslední době tak často, tak snadno, jako dospívající dívka?

Jako dospívající dívka, to je pravda, se hodně červenávala, byla na počátku fyziologické cesty ženy a její tělo se měnilo ve věc, která jí byla na obtíž a za kterou se styděla. Jako dospělá na červenání zapomněla. Potom návaly horka ohlásily konec cesty a její tělo v ní opět vyvolávalo stud. Se znovuprobuzeným studem se naučila znovu červenat.

Přicházely další dopisy a ona byla méně a méně schopná je ignorovat. Byly inteligentní, slušné, nebylo na nich nic směšného, nic vlezlého. Její dopisovatel nechtěl nic, nic nežádal, na ničem netrval. Byl dost moudrý (nebo dost prohnáný) na to, aby ponechal svou vlastní osobnost, svůj život, své pocity, své touhy bez jakékoliv zmínky. Byl to špeh, psal pouze o ní. Toto byly dopisy nikoliv svádivé, ale obdivné. A jestliže v nich svádivost byla vůbec přítomna, byla pojmána jako dlouhodobý projekt. Úplně poslední dopis však byl smělejší: "Po tři dny jsem Vás ztratil z dohledu. Když jsem Vás znovu uviděl, žasl jsem nad Vaším držením těla, je tak lehké, tak žádostivé výšek. Byla jste jako plameny, které musejí tančit a poskakovat, aby vůbec mohly existovat. Štíhlejší než kdy předtím jste si vykračovala obklopena jasnými bakchickými, opilými, divokými plameny. Když na Vás pomyslím, přehazuji plášt' utkaný z plamene přes Vaše nahé tělo. Halím Vaše bílé tělo do karmínového kardinálského pláště. A pak Vás položím, takto zabalenu, do červeného pokoje na červenou postel, má červená kardinálko, přenádherná kardinálko!"

O několik dní později si koupila červenou noční košili. Byla doma, dívala se na sebe do zrcadla. Prohlížela se ze všech úhlů, pomalu zvedala lem noční košile a cítila, že nikdy nebyla tak štíhlá, nikdy neměla kůži tak bílou.

Dorazil Jean-Marc. Byl překvapen, když viděl Chantal jak svůdným krokem a v skvostné červené noční košili kráčí k němu, krouží kolem něj, uniká mu, nechává ho se přiblížit, jenom aby mu znovu unikla. Nechává se svést hrou a pronásleduje ji po celém bytě. Najednou je zde pradávná

situace ženy pronásledované mužem a to ho fascinuje. Chantal se míhá okolo velkého kulatého stolu, sama unešená obrazem ženy prchající před mužem, který po ní touží, pak spěchá do postele a zachumlá se do noční košile až po krk. Toho dne se s ní miluje s novou, nečekanou energií a náhle má pocit, že někdo je v pokoji, pozoruje je s šilným soustředěním, vidí jeho tvář, tvář Charlese du Barreaux, který jí vnutil červenou noční košili, který jí vnutil tento akt lásky a s jeho obrazem před očima vykřikne v orgasmu.

Oddychují nyní vedle sebe a obraz jejího špeha ji vzrušuje, do Jean-Marcova ucha šeptá, že si přes své nahé tělo přehodí karmínový plášť a bude kráčet jako přenáděrná kardinálka zaplněným kostelem. Při těch slovech ji vezme znovu do náruče a kolébaje se na vlnách fantazií, které mu říká, se s ní znovu miluje.

Pak se všechno uklidní, Chantal před očima vidí pouze svou červenou noční košili, zmuchlanou jejich těly, válející se v rohu postele. Před jejíma polozavřenýma očima se ta červená skvrna proměňuje v růžovou zahradu a ona cítí slabou vůni téměř zapomenutou, vůni růže toužící objímat všechny muže na světě.

25

Následujícího dne, v sobotu ráno, otevřela okno a uviděla nádherně modrou oblohu. Cítila se šťastná a veselá a z ničeho nic řekla Jean-Marcovi, který se chystal k odchodu: "Co myslíš, že teď asi podniká Britannicus, chudinka moje stará?"

"Proč?"

"Je pořád ještě nadržovaný? Je pořád ještě naživu?"

"Co že sis na něj vzpomněla?"

"Nevím. Jen tak."

Jean-Marc odešel a ona osaměla. Šla do koupelny, pak ke skříni s úmyslem velmi se zkrášlit. Pohlédla na police a něco upoutalo její pozornost. Na polici se spodním prádlem, nahoře na vyrovnané hromádce, ležela úhledně složená její šála, zatímco ona si vzpomínala, že ji tam bezmyšlenkovitě pohodila. Uklízel jí někdo věci? Uklízečka přichází jednou týdně a nikdy se jejích polic nedotýká. Žasla nad svým pozorovacím talentem a říkala si, že za něj vděčí školení, kterého se jí před lety dostalo během pobytů v onom venkovském domě. Vždycky se tam cítila být tak sledovaná, že se naučila pamatovat si přesně, jak si urovnávala věci, aby si všimla i té nejmenší změny zanechané cizí rukou. Potěšena tím, že ony dny jsou pryč, s uspokojením se podívala do zrcadla a odešla. Dole otevřela schránku, kde na ni čekal nový dopis. Vložila jej do kabelky a přemýšlela, kam si ho půjde přečíst. Nalezla malý parčík a usadila se pod obrovské podzimní větvoví žlutnoucí lípy, prozářené sluncem.

"...Vaše podpatky klapající po chodníku mě vždy přinutí přemýšlet o cestách, po kterých jsem nikdy necestoval, které se rozvětvují jako paže stromu. Probudila jste ve mně obsesi mého útlého mládí – představoval jsem si život před sebou jako strom. Nazýval jsem ho tehdy strom možností. Takto vidíme život jen krátký okamžik. Později začne vypadat jako trasa vytyčená jednou

provždy, tunel, z kterého se člověk nemůže nikdy dostat. Přesto, dávná vidina stromu s námi zůstává v podobě nezahladitelné nostalgie. Připomněla jste mi ten strom a na oplátku Vám chci předat jeho obraz, dát Vám zaslechnout jeho čarovné šumění."

Zvedla hlavu. Nad ní, jako zlatý strop zdobený ptáky, se rozkládaly větve lípy. Jako kdyby to byl ten samý strom, o kterém mluvil dopis. Metaforický strom splynul v její mysli s její vlastní dávnou metaforou růže. Musela se vrátit domů. Na rozloučenou pozvedla znovu oči k lípě a odešla.

Po pravdě řečeno, mytologická růže jejího dospívání jí nezajistila mnoho dobrodružství a ani nevyvolává žádnou konkrétní situaci – kromě poněkud směšné vzpomínky na Angličana, mnohem staršího než byla ona, který alespoň před deseti lety přišel na obchodní jednání do agentury a půl hodiny se jí dvořil. Teprve později se dozvěděla, že získal věhlas jako velký sukničkář a účastník divokých mejdanů. Setkání nemělo žádnou dohru kromě toho, že se stalo předmětem vtipkování s Jean-Marcem (to on dal onomu chlapíkovi přezdívku Britannicus) a že to rozjasnilo pro ní několik slov, která do té doby neměla žádný zvláštní náboj – slovo "divoký mejdan" kupříkladu a slovo "Anglie", která, na rozdíl od toho, co evokovala jiným, pro ni představuje místo rozkoší a neřestí.

Cestou domů pořád slyší halas ptáků z lípy a vidí vilného starého Angličana; zahalena do mlžného oparu těchto představ se pohybuje línou chůzí až dorazí do ulice, kde žije; tam, o nějakých padesát metrů dále, byly na chodníku rozloženy stolky bistra a její mladý dopisovatel tam sedí, sám, bez knihy, bez novin, nic nedělá, má před sebou džbánek červeného vína a dívá se do prázdna s výrazem spokojené lenosti, která souzní s tou, již pociťuje Chantal. Její srdce se rozbuší. Jak do sebe vše tak ďábelsky přesně zapadá. Jak mohl vědět, že na ni narazí hned poté, co si přečetla jeho dopis? Nervózní, jako kdyby kráčela oblečená do červeného pláště a pod ním byla nahá, se přiblíží těsněji k němu, k špehovi jejího soukromého života. Je pouhých několik kroků vzdálena a čeká na okamžik, kdy ji osloví. Co udělá? Nikdy toto setkání nechtěla! Ale nemůže se zachránit útekem jako vystrašená holčička. Její kroky zpomalují, snaží se nedívat se na něj (pane Bože, opravdu se chová jako malá holčička, znamená to, že tolik zestárla?), ale on, což je zvláštní, sedí a s božským nezájmem zírá do prostoru se sklenicí červeného před sebou, a zdá se, že ji nevidí.

Už ho zdaleka přešla a pokračuje k svému domu. Copak du Barreau se neodvažuje? Nebo se ovládá? Ale ne, ne. Jeho netečnost působí tak nelíčeně, že Chantal už nemůže pochybovat – mylila se, směšně se mylila.

Večer zašla s Jean-Marcem do restaurace. U vedlejšího stolu byla dvojice ponořená do bezedného mlčení. Udržet ticho před zraky jiných lidí není snadné. Kam by ti dva z nich obrátili svůj pohled? Bylo by komické, aby se dívali přímo jeden na druhého a neřekli ani slovo. Zírat do stropu? To by vypadalo, jako kdyby svou němotu dávali na odiv. Pozorovat sousední stoly? Mohli by zachytit pohledy pobavené jejich mlčením a to by bylo ještě horší.

Jean-Marc řekl Chantal: "Podívej, to není, že by se navzájem nenáviděli. Nebo že apatie nahradila lásku. Nemůžeš poměřovat vzájemnou lásku dvou lidských bytostí počtem slov, která si vymění. Mají jen v hlavách prázdno. Mohlo by to být také projevy taktosti, že odmítají hovořit,

když nemají co říct. Pravý opak mé tety v Perigordu. Kdykoliv ji vidím, tak mluví a mluví bez přestání. Snažil jsem se dopátrat, na jakém principu funguje její užvaněnost. Převeze do slov absolutně všechno, co vidí, a všechno, co dělá. Že ráno vstala, že měla k snídani jenom černou kávu, že její manžel šel potom na procházku, představ si, Jean-Marcu, když se vrátil, tak se díval na televizi, jen si to představ! Projížděl programy a pak ho televize unavila a listoval nějakými knížkami. A – toto jsou její slova – takto mu plyne čas... Víš, Chantal, já mám opravdu rád ty jednoduché, obyčejné věty, které jsou svým druhem definicí tajemství. Ono "takto mu plyne čas" je věta zásadního významu. Jejich problémem je čas – způsobit, aby čas plynul, plynul sám od sebe, sám o sobě, aniž by museli vynaložit jakékoliv úsilí, aniž by jim museli procházet sami, jako vyčerpaní turisté, a to je důvod, proč moje teta mluví, protože slova, která chrlí, dokáží nenápadně způsobit, že čas běží, zatímco když má ústa zavřená, čas se zastaví, vynoří se ze stínů obrovský a těžký a děsí mou nebohou tetu, která v panice chvátá nalézt někoho, komu může říci, jak její dcera má potíže se svým dítětem, které má průjem, ano, Jean-Marcu, průjem, průjem! Šla k doktorovi, toho neznáš, bydlí nedaleko od nás, známe ho už nějakou dobu, ano, Jean-Marcu, nějakou dobu, o mě se taky staral, ten doktor, v zimě, jak jsem měla tu chřipku, pamatuješ, Jean-Marcu, měla jsem hroznou horečku..."

Chantal se usmívala a Jean-Marc přešel k další vzpomínce: "Bylo mi právě čtrnáct a můj dědeček – ne ten truhlář, ten druhý – umíral. Z jeho úst vycházel zvuk, který se nepodobal ničemu jinému, dokonce ani sténání ne, protože neměl bolesti, ani slovům, která by se mu nedařilo vyslovit, ne, neztratil řeč, prostě a jednoduše, neměl co říct, co sdělit, žádnou konkrétní zprávu, dokonce ani neměl nikoho, s kým by mluvil, nezajímalo ho už nikdo, byl sám se zvukem, který vydával, zvuk 'áááách', který se přerušoval, pouze když se musel nadechnout. Pozoroval jsem ho jako hypnotizován a nikdy jsem na to nezapomněl, protože, ačkoliv jsem byl jen dítě, něco se mi zdálo být najednou jasné – toto je existence jako taková v konfrontaci s časem jako takovým, a ta konfrontace, to jsem pochopil, se nazývá nuda. Nuda mého dědečka se projevovala tím zvukem, tím nekonečným 'áááách', protože bez toho 'áááách' by ho čas byl rozdrtil a jedinou zbraň, kterou můj dědeček proti času mohl vytáhnout, bylo to chabé 'áááách', které nekončilo."

"Chceš říct, že umíral a nudil se?"

"Přesně to chci říct."

Hovoří spolu dál o smrti, o nudě, pijí víno, smějí se, je jim dobře, jsou šťastní.

Pak se Jean-Marc vrátil ke své myšlence: "Řekl bych, že množství nudy, pokud nudu lze měřit, je dnes mnohem větší, než bylo kdysi. Protože někdejší řemesla, alespoň většina z nich, byla nemyslitelná bez jistého zápalu pro věc – zemědělci milovali svou půdu, můj dědeček, kouzelník, který ze dřeva vyčarovával nádherné stoly, obuvníci, kteří znali nohy každého z vesnice nazpaměť, lesníci, zahradníci, snad dokonce i vojáci tenkrát zabíjeli se zápalem pro věc. Smysl života nebyl problém, byl tam s nimi, zcela přirozeně, v jejich dílnách, na jejich polích. Každé zaměstnání si vytvořilo svůj vlastní způsob myšlení, svůj vlastní způsob existence. Doktor myslel odlišně od zemědělce, voják se choval jinak než učitel. Dnes jsme si všichni podobní, všichni jsme spojeni obecnou apatií k své práci. Tato netečnost se stala vášní. Jedinou velkou kolektivní vášní naší doby."

Chantal řekla: "Ale stejně, pověz mi – ty sám, když jsi byl lyžařským instruktorem, když jsi psal pro časopisy bytové architektury nebo později o lékařství, nebo možná když jsi pracoval jako

návrhář v nábytkářském ateliéru..."

"Ano, to se mi líbilo nejvíc, ale nedařilo se to..."

"Nebo když jsi byl bez práce a nedělal jsi vůbec nic, musel ses také nudit!"

"Všechno se změnilo, když jsem potkal tebe. Ne proto, že mé bezvýznamné práce začaly být více vzrušující. Ale proto, že všechno, co se dělo kolem, měním na látku pro naše rozhovory."

"Mohli bychom mluvit o jiných věcech!"

"Dva lidé, kteří se milují, samotní, izolovaní od světa, to je velice krásné. Čím by ale živili své důvěrné rozhovory? Jakkoliv opovržením hodný svět může být, přece ho potřebují, aby spolu mohli mluvit."

"Mohli by být zticha."

"Jako ti dva u vedlejšího stolu?" Jean-Marc se zasmál. "Ale ne, žádná láska nepřezíje němotu."

27

Číšník se skláněl nad jejich stolem s desertem. Jean-Marc přešel na jiné téma: "Znáš toho žebráka, kterého občas vidáme v naší ulici?"

"Ne."

"Ale určitě ho znáš, musela sis ho všimnout. Ten muž po čtyřicítce, který vypadá jako státní zaměstnanec nebo učitel na základní škole, který je celý zkoprnělý trapností, natahuje ruku a žádá pár franků. Nevíš, koho mám na mysli?"

"Ne."

"Ale ano! Vždycky se tam usadí pod platan, ve skutečnosti jediný, který v ulici zůstal. Můžeš dokonce vidět jeho listí z našeho okna."

Obraz platanu zničehonic způsobil, že se na toho muže upamatovala. "Aha, ano! Teď už vím."

"Měl jsem hrozné nutkání s ním dát řeč, začít se s ním bavit, zjistit o něm víc, ale ani nevíš, jak je to těžké."

Chantal poslední Jean-Marcova slova neslyší, vidí žebráka. Muže pod stromem. Ostýchavého muže, jehož mlčenlivost bije do očí. Vždy bezvadně oblečeného, takže kolemjdoucí stěží pochopí, že žebrá. Před několika měsíci ji oslovil a, velice zdvořile, požádal o almužnu.

Jean-Marc stále ještě hovořil: "Je to těžké, protože je určitě podezřivý. Nechápal by, proč bych s ním chtěl mluvit. Ze zvědavosti? To by ho vystrašilo. Ze soucitu? To je ponižující. Abych mu něco navrhl? Co bych mu měl já navrhopvat? Snažil jsem se vcítit do jeho situace a pochopit, co by mohl od lidí čekat. Na nic jsem nepřišel."

Představí si ho pod jeho stromem a je to ten strom, pro který najednou, v jediném záblesku, pochopí, že pisatelem dopisů je on. Prozradil se tou metaforou o stromu – to on je ten muž pod stromem, naplněný obrazem svého stromu. Její myšlenky se rychle, jedna po druhé sřetězují – kdo jiný než on, muž bez práce, který má všechnen volný čas, který může nenápadně vhodit dopis do její schránky, nikdo jiný než on, zahalený do své nicotnosti, ji nemůže nepovšimnut sledovat v jejím každodenním životě.

A Jean-Marc pokračoval: "Mohl jsem mu říct: 'Pojďte mi pomoci uklidit sklep.' Odmítl by, ne z lenosti, ale protože nemá pracovní oděv a musí si svůj oblek uchovat v dobrém stavu. Přesto bych s ním opravdu rád promluvil. Protože on je mé druhé já!"

Aniž by Jean-Marc poslouchala, Chantal říká: "Jaký může být jeho sexuální život?"

"Jeho sexuální život!" zvolal Jean-Marc a zasmál se. "Nulový, naprosto nulový! Sny!"

Sny, myslí si Chantal. Takže ona je pouhým snem nějakého ubožáka. Proč si ji vybral, proč právě ji?

A Jean-Marc se vrátil k své utkvělé myšlence: "Jednoho dne bych mu rád řekl: 'Pojďte a dejte si se mnou šálek kávy, jste moje druhé já. Prožíváte osud, kterému jsem jen náhodou unikl.'"

"Nemluv nesmysly," říká Chantal. "Tobě takový osud nehrozil."

"Nikdy nezapomenu na okamžik, když jsem odešel z lékařské fakulty a uvědomil si, že všechny vlaky odjely."

"Ano, já vím, já vím," říká Chantal, která tuto historku slyšela mnohokrát, "ale jak můžeš srovnávat svůj malý nezdár se skutečným neštěstím člověka, který stojí a čeká, až mu dá kolemjdoucí frank do dlaně?"

"To není nezdár vzdát se studia, já jsem se v ten okamžik vzdal ctizádosti. Byl jsem najednou člověkem bez ambic. A když jsem ztratil ambice, ocitl jsem se náhle na okraji společnosti. A co bylo horší – neměl jsem žádnou touhu být kdekoli jinde. Měl jsem tím menší touhu, protože mi nehrozila bída. Ale jestliže nemáš žádnou ctizádost, nelačníš po úspěchu, po uznání, staviš se na pokraj záhuby. Uplatnil jsem se, pravda, ve vši pohodlnosti. Přece jen ale na pokraji záhuby. Takže vůbec nepřeháním, když říkám, že patřím k tomu žebrákovi a ne k majiteli této skvělé restaurace, kde se mi tak líbí."

Chantal si říká: Stala jsem se erotickým idolem žebráka. Jaká čest! Potom se opraví – proč by žebrákovy touhy měly být méně hodny úcty než touhy obchodníka? Protože jsou beznadějně, žebrákovy touhy mají jednu neocenitelnou kvalitu – jsou svobodné a upřímné.

Potom ji napadne další myšlenka – toho dne, kdy se s Jean-Marcem milovala a měla na sobě tu červenou noční košili, ta třetí osoba, která je pozorovala, která byla s nimi, to nebyl ten mladík z bistra, to byl tenhle žebrák! Ve skutečnosti to byl on, kdo přehodil červený plášť přes její ramena, kdo ji proměnil ve vilnou kardinálku! Během několika okamžiků pocítuje tuto představu jako trapnou, ale její smysl pro humor rychle převáží a v hloubi srdce se tiše směje. Představuje si tohoto navýsost plachého muže s jeho dojemnou kravatou, přitisknutého ke zdi její ložnice, s napřaženou rukou, ustrnutě a chlípně pozorujícího, jak se před jeho očima věnují sexuálním hrátkám. Představuje si samu sebe po skončení milostné scény, jak se zvedá z postele nahá a zpocená, bere ze stolu portmonku, hledá nějaké drobné a dává mu je do ruky. Stěží se jí daří potlačit smích.

Jean-Marc sleduje Chantal, jejíž tvář se náhle rozjasní nějakou tajnou veselostí. Neměl chuť se jí ptát na důvod, spokojil se s tím, že si vychutnal potěšení z pohledu na ni. Zatímco byla pohroužena do svých legračních představ, napadlo ho, že Chantal je jeho jediným citovým poutem se světem. Lidé s ním hovoří o věznicích, o pronásledovaných, o hladových? Zná jediný způsob, jak se cítit osobně, bolestně dotčen jejich neštěstím – představuje si na jejich místě Chantal. Lidé mu vyprávějí o ženách znásilněných v nějaké občanské válce? Vidí, jak je místo nich znásilňována Chantal. Ona a nikdo jiný ho může vytrhnout z jeho netečnosti. Jenom skrze ni může pociťovat soucit.

Byl by jí to rád pověděl, ale z trapně patetických projevů mu bylo vždy stydno. O to víc, že ho nečekaně překvapila jiná představa, zcela opačná – co kdyby měl tuto jedinou osobu, která ho pojí s lidstvem, ztratit? Nemyslel na její smrt, ale na něco jemnějšího, neuchopitelného, co ho v myšlenkách v nedávné době pronásledovalo – že ji jednoho dne nepozná, že si jednoho dne nevšimne, že Chantal není Chantal, s kterou žije, ale ona žena na pláži, s kterou si ji spletl, že se jednoho dne ta jistota, kterou Chantal pro něj představovala, ukáže být iluzorní a ona sama se stane stejně bezvýznamnou jako kdokoliv jiný.

Vzala ho za ruku: "Co je s tebou? Jsi zase smutný. Posledních pár dnů si všímám, že jsi smutný. Co se s tebou děje?"

"Ale nic, vůbec nic."

"Ale ano. Pověz mi, z čeho jsi právě teď smutný?"

"Představil jsem si, že jsi někdo jiný."

"Cože?"

"Že jsi jiná, než jakou si tě představuju. Že se mýlím v tom, kdo jsi."

"Nerozumím."

Viděl vyrovnanou hromádku podprsenek. Smutná malá hromádku podprsenek. Legrační hromádku. Ale právě skrze tuto vizi okamžitě zachytil pohled skutečné tváře Chantal, jak tak seděla naproti němu. Cítil dotek její ruky na jeho a pocit, že před sebou má cizího člověka, nebo zrádce, rychle pominul. Usmál se: "Zapomeň na to. Nic jsem neřekl."

Opřený zády o zeď pokoje, kde se milovali, jeho ruka natažená dopředu, jeho oči upřené lačně na jejich nahá těla – takto si ho při večeři v restauraci představovala. Nyní je zády opřený o strom, ruku má se zjevnou obtíž napřaženou směrem ke kolemjdoucím. Nejprve má v úmyslu chovat se, jako kdyby si ho nevšimla, pak, schválně, úmyslně, s vágní představou, že chce rozetnout zamotanou situaci, se před ním zastaví. Aniž by pozvedl oči, opakuje svou větu: "Pomozte mi,

prosím."

Podívá se na něj – je úzkostlivě upravený, má kravatu, jeho prošedivělé vlasy jsou sčesány dozadu. Je pěkný, je ošklivý? Jeho situace ho umisťuje mimo kategorie pohlednosti a ošklivosti. Ráda by mu něco řekla, ale neví co. Její rozpaky jí brání mluvit, otevírá portmonku, hledá nějaké drobné, ale až na pár centimů nenalézá nic. Stojí tam zaraženě, nehnutě, jeho hrozná dlaň napřažená k ní a jeho nehybnost ještě znásobují tíživost mlčení. Říci v tuto chvíli: "Promiňte, nemám s sebou nic," se zdá být nemožné, rozhodne se tedy dát mu bankovku, ale nachází pouze dvěšťěfrankovku, je to přemrštěná almužna a způsobuje, že zčervená – vzniká dojem, že si drží imaginárního milence, že ho přeplácí, aby jí posílal milostné dopisy. Když namísto malého kousku chladného kovu žebrák ucítí v ruce papír, zvedne hlavu a ona vidí jeho zcela užaslé oči. Je to vyděšený pohled a ona, celá nesvá, rychle odchází pryč.

Když vložila bankovku do jeho ruky, pořád ještě myslela, že ji dává svému obdivovateli. Teprve když se vzdaluje, je schopná trochu jasněji uvažovat – v jeho očích nebyl ani záblesk spoluviny, žádný němý náznak sdíleného dobrodružství, nic, jenom upřímné a naprosté překvapení, vyděšené překvapení chudého muže. Najednou je všechno zřejmé – pokládat tohoto muže za autora dopisů je vrchol absurdity.

Přemáhá ji vztek na sebe samou. Proč tomuhle nesmyslu věnuje tolik pozornosti? Proč se, byť jenom v představách, poddává této malé avantýře vykonstruované nějakým znuřeným povalečem, který nemá co na práci? Myšlenka na balíček dopisů schovaných pod jejími podprsenkami jí najednou připadá nesnesitelné. Přestavuje si osobu v nějaké tajné puklině, jak pozoruje každý její pohyb, ale neví, o čem přemýšlí. Soudě podle toho, co viděl, ji mohl pokládat pouze ze ženu, která banálně prahne po mužích – a co je horší, za romantickou a hloupou ženu, která si jako svátost uchovává každý doklad lásky, kterou si vyfantazíruje.

Neschopná již déle snášet výsměšný pohled neviditelného pozorovatele, jakmile dorazí domů, jde ke skříni. Vidí hromádku svých podprsenek a něco ji zarazí. Ano, ovšem, již si toho všimla včera, šála nebyla složená tak, jak ji sama skládá. Ve svém euforickém stavu na to v tu chvíli okamžitě zapomněla. Tentokrát však nemůže tuto stopu po ruce, která není její, pominout. Ach, je to až příliš zřejmé! On ji sleduje! On četl ty dopisy! On ji špehuje!

Kypí vztekem zaměřeným na tucet různých cílů – na toho neznámého muže, který ji, aniž by se jí omluvil, obtěžuje dopisy, na sebe samu za to, že je bláznivě uchovává v skrytu, a na Jean-Marca, že ji špehuje. Vytahuje svazeček ven a jde (pokolikáté už!) na záchod. Tam, dříve, než je roztrhá a pošle pryč po vodě, se na něj naposledy podívá a nevěří svým očím, když zjišťuje, že rukopis je podezřelý. Zkoumá ho pečlivě – stále stejný inkoust ve všech a písmena jsou všechna velmi velká, nakloněná mírně doleva, ale liší se jeden dopis od druhého, jako kdyby ten, kdo je psal, nedokázal udržet stejný rukopis. Pozorování se jí zdá být do té míry zvláštní, že opět neroztrhá dopisy a sedne si ke stolu, aby si je přečetla. Zastaví se u druhého, který ji popisuje na její cestě do čistírny – jak to tehdy bylo? Byla s Jean-Marcem, to on nesl tašku. Uvnitř obchodu, to si vzpomíná velmi dobře, to byl Jean-Marc, kdo vedoucí rozesmál. Její dopisovatel zmiňuje smích. Ale jak ho mohl slyšet? Říká, že se na ni díval z ulice. Ale kdo ji mohl pozorovat, aniž by si to uvědomila? Žádný Du Barreau. Žádný žebrák. Jediná osoba – ten, kdo byl s ní uvnitř čistírny. A slova "něco uměle přidaného k Vašemu životu", která považovala za neohrabaný útok na Jean-Marca, byl ve skutečnosti narcistní snahou Jean-Marca samotného se zalíbit. Ano, prozradil se svým narcismem, žalostným narcismem, kterým jí chtěl říci – jakmile se na tvé cestě objeví nějaký jiný muž, nejsem

nic jiného než zbytečná věc přidaná k tvému životu. Potom si vybaví onu prapodivnou poznámku ke konci jejich večeře v restauraci. Řekl jí, že se mohl mýlit, pokud jde o to, kým je. Že by mohla být někým jiným! "Sleduji Vás všude jako špeh," napsal v prvním dopise. Takže on je ten špeh. On ji zkoumá, on s ní experimentuje, aby jí dokázal, že ona není taková, jaká si myslí, že je! Píše jí dopisy za někoho neznámého a pak sleduje, jak se chová, špehuje ji až do její skříňe, až k jejím podprsenkám!

Ale proč to dělá?

Existuje pouze jedna možná odpověď – chce ji nachytat.

Ale proč by ji chtěl nachytat?

Aby se jí zbavil. Skutečnost je taková, že je mladší než ona a ona stárne. Marně skrývá své návaly horka signalizující přechod, stárne a je to vidět. On hledá důvod, proč ji opustit. Nemohl by říct: Ty jsi stará a já mladý. Na to je příliš korektní, příliš hodný. Ale jakmile si bude jist, že ho podvádí, že je schopna ho podvést, opustí ji se stejnou lehkostí, stejně chladně, jako ze svého života vyřadil svého velice dávného přítele F. Ten chlad, tak podivně veselý, ji vždycky děsil. Nyní vidí, že její strach byl neblahou předtuchou.

Měl Chantalino zčervenání vepsáno na úplně první straně zlatého alba jejich lásky. Potkali se poprvé uprostřed velké spousty lidí, v recepční místnosti za dlouhým stolem pokrytým poháry s šampaňským a tácy s obloženými tousty, mísami a šunkou. Byl to horský hotel, byl tehdy lyžařským instruktorem a byl pozván, souhrou náhod a pouze ten jediný večer, aby se připojil k účastníkům sympozia, které se každý večer končilo malým koktejlovým večírkem. Byl jí představen, letmo a tak rychle, že si ani nemohli zapamatovat svá jména. Uprostřed mnoha dalších lidí si nestihli vyměnit víc než pár slov. Aniž by byl pozván, Jean-Marc se vrátil i následující den jen proto, aby ji znovu viděl. Když ho spatřila, začervenala se. Byla červená nejenom na tvářích, ale také na krku a ještě níže, až k nízkému výstřihu svých šatů, červená kvůli němu a pro něj. To zrudnutí bylo jejím vyhlášením lásky, to zrudnutí rozhodlo o všem. O třicet minut později se jim podařilo setkat se o samotě v šeru dlouhé chodby, beze slova se dychtivě políbili.

Skutečnost, že poté ji po celá léta už nikdy neviděl znovu se začervenat, pro něj bylo důkazem mimořádné povahy onoho zčervenání tehdy dávno, kdy zářilo jako rubín nevýslovné hodnoty. Pak mu jednoho dne řekla, že muži se už po ní neohlížejí. Slova sama o sobě nevýznamná se stala významnými kvůli zčervenání, které je provázelo. Nemohl zůstat netečný k jazyku barev, který byl jazykem jejich lásky a který, ve spojení s její větou, se mu zdál vypovídat o smutku stárnutí. To je důvodem toho, proč pod maskou cizího muže, napsal: "Sleduji Vás jako špeh – jste krásná, velmi krásná."

Když vložil první dopis do schránky, dokonce ani nemyslel na to, že jí pošle další. Nesledoval nic dalšího, prostě ji chtěl potěšit, hned, okamžitě, aby ji zbavil depresivního pocitu, že se po ní už muži neohlížejí. Nepokoušel se předvídat její reakce. Kdyby se ale přesto pokusil je uhodnout, byl by předpokládal, že mu ukáže dopis a řekne: "Podívej! Muži na mě ještě přece jen

nezapomněli", a s veškerou nevinností zamilovaného muže by ke chvalo zpěvu neznámého přidal své vlastní chvály. Ale ona mu nic neukázala. Bez závěrečné tečky zůstala epizoda otevřená. V příštích několika dnech ji zastihl zoufalou a soužící se myšlenkami na smrt, takže chtěl nechtěl pokračoval.

Když psal druhý dopis, řekl si: stává se ze mě Cyrano; Cyrano – muž, který pod maskou někoho jiného vyznává lásku milované ženě; lehčí o své jméno, vidí explodovat svou náhle osvobozenou výmluvnost. Proto na konci tohoto dopisu přidal podpis "C.D.B." Byl to kód pro něj samotného. Jako kdyby chtěl ponechat tajné znamení, že tudy prošel. C.D.B. – Cyrano de Bergerac.

A Cyranem byl i nadále. Podezíraje ji, že ztratila víru ve svůj půvab, popisoval jí její tělo. Snažil se povšimnout si každé jeho části – obličej, nosu, očí, krku, nohou – aby na ně začala být znovu hrdá. Byl šťasten, když viděl, že se obléká s větším potěšením, že je veselejší, ale jeho úspěch ho zároveň roztrpčoval – dříve se jí nelíbilo nosit červené korále kolem kroku, dokonce i když ji o to požádal, a nyní poslouchala jiného muže.

Cyrano nemůže žít bez žárlivosti. Toho dne, kdy neočekávaně vstoupil do ložnice, kde se Chantal natahovala k polici ve skříni, si všiml jejích rozpaků. Hovořil o víčku omývající oko a předstíral, že nic neviděl, až na druhý den, když byl doma sám, otevřel skříň a našel své dva dopisy pod hromádkou podprsenek.

Pak se zamyšleně ještě jednou sám sebe tázal, proč mu je neukázala. Odpověď se mu zdála být jednoduchá. Když muž píše dopisy ženě, je to proto, aby si připravil půdu, na které se později zachytí, aby ji svedl. A jestliže žena o těch dopisech mlčí, je to proto, že chce, aby dnešní diskrétnost chránila zítřejší dobrodružství. A jestliže si je navíc schovává, je to proto, že je připravena chápat ono budoucí dobrodružství jako lásku.

Stál dlouhou dobu před otevřenou skříni a pak, kdykoliv vložil nový dopis do schránky, šel a kontroloval, jestli ho nalezne na svém místě pod podprsenkami.

Kdyby se Chantal dozvěděla, že je jí Jean-Marc nevěrný, trpěla by, ale bylo by to v souladu s tím, co od něj mohla, v nejhorsím případě, očekávat. Ale tahle špionáž, tohle policajtské testování, kterému ji podroboval, to se nepodobalo ničemu, co o něm věděla. Když se seznámili, nechtěl nic vědět, nechtěl nic slyšet o jejím minulém životě. Rychle radikálnost tohoto odmítnutí přijala za svou. Nikdy před ním neměla žádná tajemství a mlčela pouze o tom, co si on sám nepřál slyšet. Nevidí žádný důvod, proč ji zčistajasna začal podezírat, sledovat ji.

Pak si najednou vzpomíná, jak jí zamotala hlavu ta slova o karmínovém kardinálském rouchu a zastydí se – jak přístupná je představám, které jí někdo zasévá do hlavy! Jak mu musí připadat směšná! Dal ji do klece jako králíka. Zlomyslně a pobaveně pozoruje její reakce.

A co když se mýlí? Nezmýlila se snad už dvakrát, když si myslěla, že demaskovala svého dopisovatele?

Jde hledat nějaké dopisy, které jí Jean-Marc napsal v minulosti, a srovnává je s těmi od

C.D.B. Rukopis Jean-Marca má sklon mírně doprava, s poměrně malými písmeny, zatímco ve všech dopisech od toho cizího člověka je písmo objemné a má sklon doleva. Ale to je přesně tato příliš zřejmá nepodobnost, které prozrazují podvod. Kdo chce zastírat vlastní rukopis, nejprve pomyslí na to změnit jeho sklon a velikost. Chantal se snaží srovnat "f", "a", "o", jaké jsou u Jean-Marca a u neznámého. Vidí, že navzdory jejich odlišné výšce, jejich vzhled se spíše jeví jako podobný. Ale jak pokračuje v jejich porovnávání, stále více ztrácí jistotu. Ale ne, není grafoložka a nemůže si být jistá ničím.

Vybere dopis od Jean-Marca a jeden podepsaný C. D. B., dá je do kabelky. Co udělat s ostatními? Najít pro ně lepší skrýš? Proč se tím zabývat. Jean-Marc je zná a dokonce ví, kam si je dává. Nesmí mu dát najevo, že se cítí být pod dohledem. Uloží je nazpátek do skříně přesně tam, kde celou dobu byly.

Pak zazvoní u dveří kanceláře grafologa. Mladý muž v tmavém oblečení ji uvítá a vede ji dlouhou chodbou do kanceláře, kde za stolem seděl jiný muž, svalnatý a v košili. Zatímco mladý muž zůstal stát a opíral se o zadní zeď místnosti, svalnatý chlapík vstal a podal jí ruku.

Muž si zase sedl a ona se usadila do křesla proti němu. Položila dopisy od Jean-Marca a od C.D.B. na stůl. Když vysvětlila, s trochou rozpaků, co se chtěla dozvědět, muž jí řekl tónem poměrně odměřeným: "Mohu vám poskytnout psychologickou analýzu muže, jehož totožnost znáte. Ale je obtížné udělat psychologickou analýzu falešného rukopisu."

"Nepotřebuji psychologickou analýzu. Psychologii muže, který tyto dopisy napsal, pokud, jak si myslím, je opravdu napsal, dostatečně znám."

"Vy chcete, jestli vám dobře rozumím, mít jistotu, že osoba, která napsala tento dopis – váš milenec nebo váš manžel – je stejná osoba, která změnila svůj rukopis v tomto dopise. Vy ho chcete usvědčit."

"To není přesné," říká stísněně.

"Není to přesné, ale skoro přesné. Každopádně, madam, já jsem grafolog–psycholog, nejsem soukromé očko, ani nespolupracuji s policií."

V malé místnosti se rozhostilo ticho a žádný z obou mužů je nechtěl porušit, protože žádný z nich s ní neměl soucit.

Uvnitř svého těla cítila, jak v ní stoupá vlna horka, mocná, divoká, mohutnější vlna, byla rudá, rudá po celém těle, znovu jí bleskla hlavou slova o karmínovém kardinálském plášti, protože ve skutečnosti její tělo bylo nyní celé zahaleno do drahého pláště sešitého z plamenů.

"Spletla jste si adresu," pokračoval. "Nejste tady v udavačské kanceláři."

Uslyšela slovo "udavač" a její plášť z plamenů se proměnil v plášť hanby. Vstala, aby si vzala zpět své dopisy. Ale dříve, než je stačila sebrat, mladý muž, který ji prve pustil dovnitř, si stoupl za stůl; stál vedle svalnatého muže a pečlivě si prohlížel ty dva rukopisy a "Samozřejmě, že je to ta samá osoba," řekl; a pak se obrátil přímo k ní: "Podívejte se na toto 't', podívejte se na toto 'g'!"

Najednou ho poznává – tento mladík je číšníkem z kavárny v onom městě v Normandii, kde čekala na Jean-Marca. A jakmile ho poznává, uvnitř svého rozpáleného těla slyší svůj vlastní

ohromený hlas: Ale tohle všechno, to není pravda! Mám přeludy, blouzním, to nemůže být pravda!

Mladý muž zvedl hlavu, podíval se na ni (jako kdyby jí chtěl ukázat svou tvář a být zřetelně rozpoznán), a řekl, s úsměvem zároveň vlídným i pohrdavým: "Zajisté, že je! To je ten samý rukopis. Pouze to písmo zvětšil a naklonil doleva."

Už nechce nic víc slyšet, slovo "udavač" zapudilo všechna další slova. Připadá si jako žena udávající muže, kterého miluje na policii, podávající důkaz, vlas nalezený v cizoložném povlečení. Nakonec, poté, co sebrala své dopisy, se beze slova otáčí na podpatku a odchází. Mladík znovu změnil svou polohu – je u dveří a otvírá jí je. Je šest kroků od něj a ta malá vzdálenost se zdá být nekonečná. Je červená, hoří, utápí se v potu. Muž před ní je mladicky arogantní a arogantně hledí na její nebohé tělo. Její nebohé tělo! Pod upřeným pohledem mladíka cítí, že stárne viditelně, rychleji a v jasném denním světle.

Připadá jí to být stejná situace, kterou prožila v kavárně na pobřeží v Normandii, kdy jí s patolízalským úsměvem na tváři překážel v cestě ke dveřím a ona se bála, že nebude moci odejít. Čeká, že jí provede něco podobného, ale on zdvořile a nehybně stojí u dveří od kanceláře a nechává ji projít, pak se klopýtavým krokem staré ženy ubírá chodbou ke dveřím na ulici (cítí jeho upřený pohled opírající se jí do jejích propocených zad), a když se konečně ocitne na schodišti, má pocit, že unikla nějakému obrovskému nebezpečí.

Onoho dne, když spolu kráčeli po ulici, nemluvili spolu a okolo sebe viděli pouze samé neznámé kolemjdoucí, proč se najednou začervenala? Bylo to nevysvětlitelné, v rozrušení tenkrát nedokázal ovládnout svou reakci: "Ty se červenáš! Jak je to možné?" Neodpověděla mu a on byl vyveden z míry, když viděl, jak se v ní odehrává něco, o čem on nic neví.

Jako kdyby ta epizoda znovu rozdmýchala královskou barvu ze zlatého alba jejich lásky, napsal jí dopis o kardinálském karmínovém plášti. V roli Cyrana se mu pak podařilo provést jeho největší kousek – okouzlit ji. Byl hrdý na svůj dopis, na to, jak ji svedl, cítil však větší žárlivost než kdy jindy. Vytvářel přízrak muže a, aniž to chtěl, vystavoval Chantal zkoušce, která testovala její náchylnost k tomu být svedena mužem jiným, než byl on sám.

Jeho žárlivost se nepodobala té, jakou znal v mládí, kdy jeho představitost rozpoutávala mučivé erotické fantazie, tentokrát to bylo méně bolestné, ale destruktivnější – pomalu ale jistě proměňovala milovanou ženu v zdání milované ženy. A jelikož pro něj už nebyla jistá, neměl již žádný pevný bod v chaosu bez hodnot, kterým je svět. Tváří v tvář této Chantal, jejíž podstata se proměnila (nebo ztratila) cítil, jak se ho zmocňuje podivná melancholická netečnost. Nikoliv netečnost vůči ní, ale netečnost vůči všemu. Jestliže Chantal je pouhým zdáním, pak totéž platí o celém Jean-Marcově životě.

Jeho láska nakonec zvítězila nad jeho žárlivostí a pochybami. Natahoval se do otevřené skříně, civěl na podprsenky, a najednou, aniž věděl, jak se to stalo, byl dojat. Dojat tváří v tvář tomuto pradávnému chování žen, které si schovávají dopisy ve svém spodním prádle, tváří v tvář chování, jímž se tato jedinečná a nenapodobitelná Chantal zařazuje do nekonečného procesí žen,

jako je ona. Nikdy nechtěl vědět nic o části jejího intimního života, který s ní nesdílel. Proč by se o ni měl zajímat nyní a dokonce se kvůli ní pohoršovat?

Ostatně, ptal se sám sebe, co to je intimní tajemství? Je to místo, kde sídlí to, co je nejindividuálnější, nejoriginálnější, nejtajemnější na lidské bytosti? Jsou její intimní tajemství tím, co činí Chantal jedinečnou bytostí, kterou miluje? Ne. To, co lidé tají, je ta nejobyčejnější, nejvšednější, nejrozšířenější věc, stejná věc, kterou má každý – tělo a jeho potřeby, jeho nemoci, jeho mánie, například zácpa nebo menstruace. Jestliže stydlivě skrýváme tyto intimní záležitosti, je to ne proto, že jsou tak osobní, ale proto, že jsou naopak tak žalostně neosobní. Jak může mít Chantal za zlé, že náleží svému pohlaví, že připomíná jiné ženy, že nosí podprsenku a spolu s ní má podprsenkovou psychologii? Jako kdyby on sám nepříslušel k jakési věčné maskulinní slabomyslnosti! Oba dva vznikli v kutilské dílně, kde jejich oči byly pokaženy přerývaným pohybem očního víčka a kde byla do jejich břichů nainstalována smradlavá továrnička. Oba mají těla, v nichž je pro jejich nebohé duše tak málo místa. Neměli by si to navzájem odpustit? Neměli by přecházet ony slabůstky, které skrývají na dně šuplíků? Zachvátil ho nezměrný soucit a, aby učinil závěrečnou čáru za celým tím příběhem, rozhodl se jí napsat ještě jeden poslední dopis.

33

Skloněn nad listem papíru znovu uvažuje nad tím, co Cyrano, jímž byl (a znovu naposledy je), nazýval "strom možností". Strom možností – život, jak se jeví člověku, který překvapeně dospěl na práh svého dospělého života – rozložitě větvoví koruny stromu plné bzučících včel. A myslí si, že rozumí tomu, proč mu nikdy neukázala ty dopisy – chtěla slyšet šumění stromu sama, bez něho, protože on, Jean-Marc, představoval zrušení všech možností, on byl zúžením (byť šťastným zúžením) jejího života na jedinou možnost. Nemohla mu povědět o dopisech, neboť otevřenost by byla okamžitým znamením (pro ni i pro něj), že ji ve skutečnosti nezajímají možnosti, které jí dopisy slibovaly, že se předem zříká toho zapomenutého stromu, který jí ukazoval. Jak jí to mohl mít za zlé. Konec konců, to on chtěl, aby slyšela hudbu šumějící koruny stromu. Chovala se tedy podle Jean-Marcových přání. Poslechla ho.

Skloněn nad papírem si pomyslí – ozvěna toho šumění musí Chantal zůstat i pak, až dopisové dobrodružství skončí. A píše jí, že neočekávané povinnosti vyžadují, aby odjel. Pak přidává k svému prohlášení jistou nuanci: "Je tento odjezd skutečně neočekávaný nebo spíše nepsal jsem snad tyto dopisy přesně proto, že jsem věděl, že nebudou mít žádné další pokračování? Nebyla to jistota mého odjezdu, která mi umožňovala mluvit s Vámi s naprostou otevřeností?"

Odchod. Ano to je jediné možné rozuzlení, kam ale jet? Uvažuje. Co takhle cíl cesty vůbec nezmínit? To by bylo trochu příliš romanticky záhadné. Nebo nezdvořile vyhýbavé. Pravda, jeho existence musí zůstat nejasná, nemůže sdělit důvody svého odjezdu, neboť by ukazovaly na imaginární totožnost dopisovatele – jeho profesi, kupříkladu. Přesto, bylo by přirozenější říci, kam jede. Nějaké město ve Francii? Ne. To by nebyl dostatečný důvod k přerušení korespondence. Je třeba odjet daleko. New York? Mexiko? Japonsko? To by bylo trochu podezřelé. Je třeba si vybrat město, které je v zahraničí a přece blízké a všední. Londýn! Ale ano, to se mu zdá být tak logické, tak přirozené, že si pro sebe s úsměvem říká – ve skutečnosti nemohu odjet jinam než do Londýna. A okamžitě se ptá – proč právě Londýn mi připadá být tak přirozený? Na to se vynoří vzpomínka na

muže z Londýna, o kterém spolu s Chantal často vtipkovali, sukničkář, který jednou dal Chantal svou navštívenku. Angličan, Brit, kterého Jean-Marc překřtil na Britannica. To není špatné – Londýn, město chlípných snů. To tam se neznámý ctitel ztratí v davu návštěvníků mejdanů, sukničkářů, baličů holek, erotomanů, úchylů, proutníků, to tam navždy zmizí.

A pomyslí si ještě, že ponechá slovo "Londýn" ve svém dopise místo podpisu, jako sotva rozpoznatelnou stopu po svých rozhovorech s Chantal. Tiše si sám ze sebe dělá legraci – chce zůstat neznámým, neidentifikovatelným, protože hra to vyžaduje. A přece, opačná touha – touha zcela neoprávněná, neospravedlnitelná, iracionální, temná, zajisté hloupá – ho podněcuje, aby neodešel zcela neviděn, aby zanechal znamení, aby někdo skryl zakódovaný podpis, podle kterého by ho neznámý a výjimečně jasnozřivý pozorovatel mohl identifikovat.

Scházeje ze schodů, aby vložil dopis do schránky, zaslechl křik pronikavých hlasů. Uviděl je, když přišel dolů – ženu se třemi dětmi u domovních zvonků. Když mířil k schránkám umístěným na protilehlé zdi, prošel kolem nich. Když se otočil, viděl, že žena tiskne zvonek nesoucí jeho a Chantalino jméno.

"Hledáte někoho?" zeptal se.

Žena vyslovila jméno.

"To jsem já!"

Udělal krok zpět a pohlédla na něj se zjevným obdivem: "To jste vy! Ach, jsem tak šťastná, že vás potkávám! Já jsem Chantalina švagrová!"

Uveden do rozpaků, nemohl udělat nic jiného, než je pozvat nahoru.

"Nechci vás rušit," řekla švagrová, když všichni vstoupili do bytu.

"Nerušíte mě. A navíc, Chantal tu bude za chvíli."

Švagrová začala hovořit; čas od času vrhla pohled na děti, které byly velice klidné, plaché, téměř zakřiknuté.

"Jsem ráda, že je Chantal uvidí," řekla a hladila přitom hlavu jednoho z nich. "Ona je ani nezná, narodily se po tom, co odešla. Měla děti ráda. Náš venkovský dům jich byl plný. Její manžel byl pěkně nesnesitelný. Neměla bych takhle mluvit o svém vlastním bratrovi, ale on se znovu oženil a už se s námi nevidá." Se smíchem: "Ve skutečnosti, já vždycky měla Chantal radši než jejího manžela!"

Znovu ustoupila a hleděla na Jean-Marca, její pohled byl zároveň obdivný a koketní: "No, ona si jistě uměla vybrat muže! Přišla jsem vám říct, že jste u nás vítáni. Byla bych vděčná, kdybyste přišel a zároveň přivedl naši Chantal zpátky k nám. Náš dům je vám otevřený, kdykoliv budete chtít. Vždycky."

"Děkuji."

"Jste vysoký, ach, to se mi líbí. Můj bratr je menší než Chantal. Vždycky jsem měla pocit, že je jeho maminka. Říkávala mu 'ty moje myško' – jen si pomyslete, dala mu dívčí přezdívku! Vždycky jsem si představovala," řekla a vybuchla v smích, "že ho drží v náruči a chová ho a šeptá mu 'Ty moje myško, ty moje myško!'"

Udělala několik tanečních kroků, její paže byly pokrčené, jako kdyby na nich nesla dítě, a opakovala: "Ty moje myško, ty moje myško!" Ještě chvíli tančila, aby vyvolala u Jean-Marca smích. Aby ji uspokojil, předstíral úsměv a představoval si Chantal s mužem, kterého oslovovala "ty moje myško". Švagrová dál povídala a on se nemohl zbavit té rozčilující představy – představy Chantal, která nazývá muže (menšího než je sama) "ty moje myško".

Z vedlejší místnosti se ozval hluk. Jean-Marc si uvědomil, že děti už tu nejsou s nimi, to byla prohnaná strategie těchto vetřelců – pod rouškou vlastní bezvýznamnosti se jim podařilo vklouznout do Chantalina pokoje; nejprve zde byli potichu jako nějaká tajná armáda a pak, když za sebou diskrétně zavřeli dveře, rozpoutali dobovatelské řádění.

Jean-Marca to zneklidňovalo, ale švagrová ho uklidnila: "To nic není. Jsou to děti. Hrají si."

"To jistě," pravil Jean-Marc. "Já vidím, že si hrají," a zamířil k rámusu vycházejícímu z ložnice. Švagrová byla rychlejší. Otevřela dveře – udělali si z otáčecí židle kolotoč; jedno dítě leželo na břiše na sedadle, točilo se kolem dokola a druhé dvě ho pozorovaly a vřískaly.

"Vidíte, hrají si, říkála jsem vám to," opakovala švagrová, když zavírala dveře. Pak se spikleneckým mrknutím: "Jsou to děti. Co čekáte? Velká škoda, že tu Chantal není. Tak ráda bych ji viděla s nimi."

Hluk z vedlejšího pokoje se začínal blížít vřavě, a Jean-Marc najednou ztratil veškerou touhu děti uklidnit. Vidí před sebou Chantal, která uprostřed zástupu členů rodiny chová v náruči drobného muže, kterému říká "myško". Tento obraz přichází spolu s jiným – Chantal žárlivě střeží dopisy neznámého obdivovatele, aby v zárodku neudusila příslib dobrodružství. Tato Chantal je neznámá, tato Chantal není ženou, kterou miluje, tato Chantal je zdáním. Podivná destruktivní touha ho naplňuje a on si vychutnává povyk, který děti dělají. Touží po tom, aby ten pokoj zdemolovaly, aby zdemolovaly celý ten malý svět, který kdysi miloval a který se stal zdáním.

"Můj bratr," řekla mezitím švagrová, "pro ni byl tak titěrný, víte, co chci říct, titěrný..." řekla se smíchem, "... v každém smyslu slova. Víte? Víte?!" Znovu se zasmála. "Ve skutečnosti, mohu vám dát radu?"

"Když chcete."

"Velmi intimní radu!"

Přiblížila k němu svá ústa a řekla něco, ale její rty se dotkly Jean-Marcova ucha, což způsobilo, že její slova nebylo slyšet.

Odtáhla se a smála se: "Co na to říkáte?"

Nezachytil z toho nic, ale také se zasmál.

"Aha, to vás hezky pobavilo!" řekla švagrová a dodala: "Mohla bych vám říct spoustu takových věcí. Ach, víte, ona a já jsme neměly před sebou žádná tajemství. Když s ní budete mít nějaké problémy, řekněte mi, já vám můžu dát pár dobrých tipů!" Zasmála se: "Já vím, jak ji

zkrotit!"

A Jean-Marc si myslí: Chantal vždycky mluvila o rodině své švagrové s odporem. Jak může švagrová vůči ní prokazovat tak zřejmou přízeň? Co to tedy vlastně znamená, že je Chantal nesnášela? Jak může člověk něco nesnášet a zároveň se tomu tak lehce přizpůsobit?

Ve vedlejších pokojích řádily děti a švagrová, ukazujíc směrem k nim, se usmála: "Vidím, že vás to neruší! Jste jako já. Víte, já nejsem spořádaná ženská, já mám ráda, když jsou věci v pohybu, mám ráda, když se věci mění, mám ráda, když věci zpívají – chci říct, že mám ráda život!"

Na pozadí dětského křiku jeho myšlenky pokračovaly – ta její lehkost, s níž se dokáže přizpůsobovat věcem, jež nesnáší, je to skutečně tak obdivuhodné? Je to takové vítězství mít dvě tváře? Kdysi ho těšila představa, že mezi lidmi od reklamy je ona jako vetřelec, špión, maskovaný nepřítel, potenciální terorista. Ale ona není teroristka, je spíše – má-li se uchýlit k takovéto politické terminologii – kolaborantka. Kolaborantka, která slouží odporné moci, aniž by se s ní ztotožňovala, která pro ni pracuje a zároveň si od ní zachovává odstup a která jednoho dne, až bude stát před svými soudci, se bude hájit prohlášením, že měla dvě různé tváře.

35

Chantal se zastavila na prahu a zůstala tam užasle stát téměř minutu, protože si jí nevšiml ani Jean-Marc ani její švagrová. Slyšela pronikavý hlas, který neslyšela tak dlouho: "...Jste jako já. Víte, já nejsem spořádaná ženská, já mám ráda, když jsou věci v pohybu, mám ráda, když se věci mění, mám ráda, když věci zpívají – chci říct, že mám ráda život!"

Nakonec na ní oči její švagrové spočinuly: "Chantal!" vykřikla. "No není to překvapení?" a chvátala ji obejmout. V koutku svých rtů Chantal ucítila vlhkost úst své švagrové.

Rozpačitost, kterou způsobil příchod Chantal byl brzy přerušen vpádem dítěte do pokoje. "Tady máme naši malou Corinnu," oznámila švagrová Chantal, pak řekla dítěti: "Pozdrav tetu," ale děvče nevěnovalo Chantal žádnou pozornost a oznámilo, že musí čůrat. Švagrová bez váhání, jako kdyby již byla zcela obeznámena s bytem, odešla s Corinnou po chodbě a zmizela na toaletě.

"Bože," zamumlala Chantal, využívajíc nepřítomnosti švagrové, "jak nás vyslídily?"

Jean-Marc pokrčil rameny. Švagrová nechala dveře na chodbu a na záchod dokořán otevřené, takže si toho nemohli říct mnoho. Slyšeli, jak moč šplíchá do záchodové mísy, promíchaná s hlasem švagrové, která jim sdělovala novinky o své rodině a tu a tam pobízela dítě.

Chantal si vzpomíná – jednou o prázdninách ve venkovském domě byla zamčená na záchodě, když náhle někdo škulbl za kliku. Jelikož nesnášela rozhovory přes dveře záchodu, neodpověděla. Z druhého konce domu někdo zakřičel, aby utišil nedočkavce za dveřmi: "Je tam Chantal!" Navzdory této informaci, nedočkavec zalomcoval klikou ještě několikrát, jakoby na protest proti Chantalině mlčení.

Zvuk moči vystřídalo spláchnutí a Chantal si dosud pamatuje ten velký panelový dům, kde se všechny zvuky šířily do okolí a nikdo nedokázal říct, z kterého směru přicházely. Byla zvyklá slyšet koitální vzdychání své švagrové (jejich zbytečná hlasitost byla zajisté zamýšlena jako

provokace, ani ne tak sexuální jako morální – demonstrativní odmítnutí všech tajemství), jednoho dne k ní znovu dolehly milostné vzdechy a teprve po nějaké době si uvědomila, že to na druhém konci tohoto domu plného ozvěn sípavě dýchá astmatická babička.

Švagrová se vrátila do obývacího pokoje. "Tak běž," řekla Corinne, která odběhla do vedlejšího pokoje, aby se znovu připojila k ostatním dětem. Pak promluvila k Jean-Marcovi: "Nevyčítám Chantal, že opustila mého bratra. Asi to měla udělat dřív. Ale vyčítám jí, že zapomněla na nás." A, nyní se otočila k Chantal: "Konec konců, Chantal, představujeme velký kus tvého života! Nemůžeš nás zapudit, vymazat, nemůžeš změnit svou minulost! Tvoje minulost je taková, jaká je. Nemůžeš popřít, že jsi s námi byla šťastná. Přišla jsem říct tvému novému druhovi, že jste oba vítáni u mě doma!"

Chantal slyšela, jak mluví, a pomyslela si, že s touto rodinou žila příliš dlouho bez toho, že by dala najevo svou jinakost, takže švagrová se mohla po jejím rozvodu (téměř právem) cítit dotčená tím, že s nimi zpretrhala veškeré svazky. Proč byla tak hodná, tak povolná během těch let, kdy byla vdaná? Sama nevěděla, jak svůj tehdejší postoj nazvat. Poslušnost? Pokrytectví? Netečnost? Sebeovládání?

Když byl její syn ještě naživu, byla plně připravena akceptovat onen život v kolektivu, pod ustavičným bedlivým dohledem, s kolektivním nepořádkem, téměř povinnou nahotou kolem bazénu, nevinným nedostatkem soukromí, který ji, podle jemných, přesto však zahanbujících známek umožňoval se dozvědět, kdo byl na záchodě před ní. Líbilo se jí to? Ne, naplňovalo ji to znechucením, ale bylo to znechucení mírné, tiché, neútočné, rezignované, téměř mírumilovné, trochu sardonické, nikdy ne vzpurné. Kdyby její dítě nebylo zemřelo, byla by tímto způsobem žila do konce života.

Randál v Chantalině pokoji zesílil. Švagrová zařvala: "Ticho!" Ale její hlas, spíše veselý než rozhněvaný, nepůsobil dojmem snahy zklidnit ten povyk ale spíše ochoty přidat se k tomu vyvádění.

Chantal ztratí trpělivost a vejde do svého pokoje. Děti přelézají křesla, ale Chantal je nevidí, jako přikovaná zírá na skříň, její dveře jsou dokořán otevřené, a před nimi, na podlaze, jsou rozházeny její podprsenky a kalhotky a mezi nimi dopisy. Teprve pak si všimne, že nejstarší z dětí si omotalo podprsenku kolem hlavy, takže košíček určený pro ňadro má nasazený na vlasech jako kozáckou beranici.

"Jen se na to podívejte!" volá švagrová, směje se a drží Jean-Marca kamarádsky za rameno. "Podívejte, podívejte! To je maškarní ples!"

Chantal vidí dopisy rozházené po zemi. Vztek se jí nahrne do hlavy. Je to sotva hodinu po tom, co odešla z grafologovy kanceláře, kde s ní bylo zacházeno s pohrdáním a, zrazena svým rozpáleným tělem, nebyla schopna se jim vzepřít. Teď už toho má dost, cítí se provinile – ty dopisy už pro ni nepředstavují směšné tajemství, za které by se měla stydět, od této chvíle symbolizují nečestnost Jean-Marca, jeho věrolomnost, jeho zradu.

Švagrová zaznamenala Chantalinu ledovou reakci. Bez toho, že by přestala mluvit a smát se, se naklání k dítěti, odepíná mu podprsenku a skloněná sbírá spodní prádlo.

"Ne, ne, prosím tě, nech to být," říká jí Chantal rázně.

"Jak chceš, jak chceš, já to chtěla udělat."

"Já vím," řekla Chantal a dívá se přitom na svou švagrovou, které jde zpátky opřít se o rameno Jean-Marca; Chantal napadá, že jim to spolu sluší, že jsou dokonalá dvojice dozorců, dvojice špehů. Ne, nemá vůbec chuť zavřít dveře od skříně. Nechává je otevřené jako důkaz drancování. Říká si pro sebe – tenhle byt patří mně a já mám obrovskou touhu být v něm sama, být nádherně, svrchovaně sama. A nahlas říká: "Tenhle byt patří mně a nikdo nemá právo otevírat mou skříň a hrabat se mi v mých osobních věcech. Nikdo. Opakuji – nikdo."

Toto poslední slovo bylo určeno daleko více Jean-Marcovi než její švagrové. Ale aby nic před vetřelkyní neprozradila, promluví rovněž individuálně k ní: "Žádám tě, abys odešla."

"Nikdo se ti nehral v tvých osobních věcech," řekla švagrová defenzivně.

Jako jedinou reakci na to Chantal pokyne hlavou k otevřené skříně s prádlem a dopisy rozházenými po podlaze.

"No bóže, děti si hrály!" říká švagrová a děti, jako kdyby vycítily hněv visící ve vzduchu, se řídí svým znamenitým diplomatickým instinktem a zmlknou.

"Já tě žádám," opakovala Chantal, a ukázala ke dveřím.

Jedno z dětí drželo jablko, které vzalo z mísy na stole."

"Vrať to jablko tam, kde bylo," řekla mu Chantal.

"To se mi jen zdá!" vykřikla švagrová.

"Vrať to jablko zpátky. Kdo ti ho dal?"

"Ona odepře dítěti jablko, to se mi snad jen zdá!"

Dítě vrátilo jablko nazpátek do mísy, švagrová ho vzala za ruku, ostatní dvě se k nim připojily a odešly.

Je s Jean-Marcem sama a nevidí žádný rozdíl mezi ním a těmi, kdo právě odešli.

"Skoro jsem zapoměla," řekne mu, "že jsem tento byt koupila původně proto, abych byla konečně svobodná, abych nebyla špehovaná, abych si mohla dát věci, kam chci, a byla si jistá, že zůstanou přesně tam, kam je dám."

"Říkal jsem ti mnohokrát, že patřím k tomu žebrákovi a ne k tobě. Já jsem na okraji tohoto světa. To ty, ty ses umístila do jeho středu."

"Uvelebil ses v pěkně luxusní okrajovosti, a nestojí tě to nic."

"Jsem vždy připraven kdykoliv svou luxusní okrajovost opustit. Ale ty, ty se nikdy nevzdáš té bašty konformismu, kde ses usadila se všemi svými mnoha tvářemi."

O minutu dříve Jean-Marc chtěl všechno vysvětlit, přiznat se, že ji úmyslně klamal, ale ona výměna čtyř odseknutí způsobila, že jakýkoliv dialog byl nemožný. Nemá už co říci, protože je pravda, že tento byt patří jí a ne jemu; řekla mu, že se uvelebil v docela luxusní okrajovosti, která ho nic nestojí, a je to pravda – vydělává pětinu toho, co vydělává ona, a jejich celý vztah spočívá na tiché dohodě, že o této nerovnosti nebudou nikdy mluvit.

Oba dva stáli tváří v tvář, mezi nimi stůl, vytáhla obálku z kabelky, roztrhla ji a rozložila dopis, který byl uvnitř, byl to ten, který právě napsal, sotva hodinu předtím. Vůbec nic neskrývala a dokonce se předváděla. Aniž hnula brvou, četla před ním dopis, který měla uchovat v tajnosti. Pak ho vložila nazpátek do své kabelky, upřela na Jean-Marca krátký, téměř lhostejný pohled, a beze slova vstoupila do svého pokoje.

Uvažuje znovu o tom, co prve řekla: "Nikdo nemá právo otevírat mou skříň a hrabat se mi v mých osobních věcech." Takže ona si uvědomila, Bůh ví jak, že o těch dopisech ví a ví, kde je ukrývá. Chce mu ukázat, že ví, že tomu tak je a že je jí to jedno. Že je rozhodnuta žít, jak se jí líbí, aniž by se o něj starala. Že od nynějška je připravena číst své milostné dopisy před ním. Její nezáměrně předjímá Jean-Marcovu nepřítomnost. Pro ni už tam není. Už ho vystěhovala.

Zůstala ve svém pokoji dlouho. Slyšel zuřivé hučení vysavače, kterým dávala do pořádku binec, zanechaný tam vetřelci. Pak šla do kuchyně. O deset minut později na něj zavolala. Sedli si ke stolu a jedli malé studené jídlo. Poprvé za dobu, co žili spolu, na sebe nepromluvili ani slovo. Ach jak rychle žvýkali potravu, jejíž chuť nevnímali! Opět se stáhla do pokoje. Nevěda co dělat (neschopen cokoli dělat), si oblékl pyžamo a položil se na jejich širokou postel, kde obvykle byli spolu. Ale toho večera ze svého pokoje nevyšla. Čas ubíhal a on nemohl spát. Nakonec vstal a přitiskl ucho k jejím dveřím. Slyšel pravidelné oddychování. Ten klidný spánek, ta snadnost, s níž usnula, ho mučil. Zůstal tam dlouho, ucho přitisknuté na dveřích a říkal si, že je mnohem méně zranitelná, než si myslel. A že snad se mýlil, když ji pokládal za slabší z nich dvou a sebe za silnějšího.

Kdo je ve skutečnosti silnější? Když byli oba na území lásky, snad to byl skutečně on. Ale když se jim území lásky ztratilo pod nohama, je silnější ona a on je slabý.

Na její úzké posteli, se jí nespalo tak dobře, jak si myslel; její spánek stokrát přerušovaný a plný nepříjemných a nesouvislých snů, absurdních, nesmyslných a tísnivě erotických. Pokaždé, když se probudí po takových snech, pociťuje stísněnost. To, myslí si, je jedno z tajemství života ženy, každé ženy – noční promiskuita, která zpochybňuje všechny sliby věrnosti, veškerou čistotu, veškerou nevinnost. V našem století se nad tím nikdo nepohoršuje, ale Chantal si ráda představuje Princeznu de Clèves nebo ctnou Virginii od Bernardina de Saint-Pierre nebo svatou Terezií z Avily nebo, v naší současnosti, zesnulou Matku Terezu, jak se ženou celé zpoceně za svými dobrými skutky – ráda si tyto ženy představuje, jak vystupují ze svých nocí, jako ze stoky neřestí, které nelze přiznat,

nepravděpodobných a hloupých neřestí, a ve dne se znovu proměňují v panenské, počestné ženy. Taková byla její noc – probudila se několikrát, vždy po bizarních orgiích s muži, které neznala a kteří ji odpuzovali.

Velmi časně zrána, nechťic upadnout znovu do těch chlípných radovánek, se oblékla a malou cestovní tašku naplnila několika věcmi nezbytnými pro krátký výlet. Sotva byla připravená, spatřila u dveří svého pokoje Jean-Marca.

"Kam jdeš?" otázal se.

"Do Londýna."

"Cože? Do Londýna? Proč do Londýna?"

Řekla, velmi klidně: "Víš velmi dobře, proč do Londýna." Jean-Marc se začervenal.

Opakovala: "Víš to velmi dobře, ne?" a pohlédla mu do tváře. Jaké vítězství pro ni vidět, že tentokrát se celý zčervenal on!

S tvářemi v plamenech řekl: "Ne, nevím, proč do Londýna."

Nemohla se nabažit pohledem na to, jak se červená. "Máme v Londýně konferenci," řekla. "Dozvěděla jsem se o tom teprve včera večer. Jistě pochopíš, že jsem neměla ani příležitost, ani chuť ti to říct."

Byla si jistá, že jí to nemůže věřit, a těšilo ji, že její lež je tak nepokrytá, tak nemravná, tak drzá, tak nepřátelská.

"Zavolala jsem si taxi. Jdu dolů. Měl by tady být každou chvíli."

Usmála se na něj způsobem, jakým se člověk usmívá, když se s někým loučí nebo mu dává sbohem. A na poslední chvíli, jako kdyby to bylo proti jejímu záměru, jako kdyby to bylo bezděčné gesto mimo její kontrolu, položila pravou ruku Jean-Marcovi na tvář; toto gesto bylo krátké, trvalo pouze vteřinu nebo dvě, pak se k němu otočila zády a odešla.

Cítí na své tváři dotek její ruky, nebo přesněji dotek tří konečků prstů a jejich stopa je studená, jako po dotyku žáby. Její pohazení byla vždy pomalá, klidná, zdávalo se mu, že byla míněna tak, aby prodloužila čas. Kdežto tyto tři prsty položené krátce na jeho tvář nebyly pohazením, ale připomínkou. Jako kdyby ta, jež je uchválena bouří, odnášena vlnou, dokázala zmocit pouze na jediné prchavé gesto, které má říci: "A přece jsem tu byla! Skutečně jsem tudy prošla! Ať se stane cokoli, nezapomeň na mne!"

Mechanicky se obléká a uvažuje o tom, co si řekli na téma Londýn. "Proč do Londýna?" otázal se a ona odpověděla: "Víš velmi dobře, proč do Londýna." Byla to jasná narážka na odjezd ohlášený v jeho posledním dopise. Ono "víš velmi dobře" znamenalo: ty ten dopis znáš. Ale ten dopis, který právě vytáhla dole ze schránky mohl znát pouze jeho odesílatel a ona. Jinými slovy, Chantal strhla chudákovi Cyranovi masku a říkala mu: ty sám jsi mě pozval do Londýna, tak teď

tedy poslouchám.

Ale jestliže uhodla (Bože můj, Bože můj, jak jen to mohla uhodnout?), že on je autorem těch dopisů, proč to bere tak špatně? Proč je tak krutá? Jestliže to všechno uhodla, proč také neuhodla důvody jeho klamání? Z čeho ho podezírá? Za všemi těmito otázkami je jedna věc, kterou si je jist – nerozumí jí. Z toho důvodu ani ona nic nepochopila. Jejich myšlenky se rozešly dvěma opačnými směry, a zdá se mu, že se nikdy znovu nesblíží.

Bolest, kterou prožívá, netouží po tom být utišena, naopak, chce jítit ránu a snášet ji, jako se před zraky všech snáší nespravedlnost. Nemá trpělivost čekat na Chantalín návrat, aby jí vysvětlil příčiny nedorozumění. V hloubi duše ví velmi dobře, že to by bylo jediné rozumné chování, ale bolest nechce naslouchat rozumu, má svůj vlastní rozum, který není rozumný. Jeho nerozumný rozum chce, aby Chantal, až se vrátí, našla byt prázdný, bez něj, takový jaký prohlašovala, že ho chce mít, aby v něm byla sama, zbavena špehování. Strčí si do kapsy pár bankovek, veškeré své peníze, pak chvíli váhá, zda by si měl nebo neměl vzít klíče. Nakonec je nechá na malém stolku ve vstupní hale. Když je uvidí, pochopí, že se nevrátí. Pouze několik sak a košil ve vestavěné skříni, pouze několik knížek v knihovně zde ještě zůstanou na památku.

Jde ven, aniž by věděl, co bude dělat. Důležité je opustit tento byt, který už není jeho. Opustit ho dříve, než se rozhodne, kam půjde dál. Teprve až bude na ulici, dovolí si o tom přemýšlet.

Ale jakmile je dole, má podivný pocit, že je mimo realitu. Musí zastavit uprostřed chodníku, aby byl schopen uvažovat. Kam jít? Napadají ho zoufalé nápady: Périgord, kde žije venkovská část jeho rodiny, která ho vždy s radostí vítá, nějaký laciný hotel v Paříži. Zatímco uvažuje, na červenou zastaví taxi. Mávně na ně.

Dole na ulici na ni samozřejmě žádné taxi nečekalo a Chantal neměla představu, kam jít. Její rozhodnutí bylo naprostou improvizací, vyvolanou rozepří, kterou nebyla schopna zvládnout. V tuto chvíli touží po jediné věci – nevidět ho alespoň jeden den a jednu noc. Pomýšlela na to, že si najme hotelový pokoj přímo zde, v Paříži, ale okamžitě jí ten nápad připadal hloupý: co by celý den dělala? Chodila po ulicích a dýchala jejich puch? Zamkla se v pokoji? A co by tam dělala? Pak pomyslela na to, že si vezme auto a odjede na venkov, nazdařbůh, najde si nějaké klidné místo a den nebo dva tam zůstane. Ale kde?

Aniž by věděla přesně jak, ocitla se blízko autobusové zastávky. Zachtělo se jí vlézt do prvního, který pojede a nechat se odvézt na jeho konečnou. Jeden zastavil a byla překvapena, když viděla, že na seznamu zastávek je i nádraží Gare du Nord. Z toho nádraží odjíždějí vlaky do Londýna.

Má dojem, že je ve vleku spiknutí různých náhod a pokouší se přesvědčit samu sebe, že jí nějaká dobrá víla přichází na pomoc. Londýn – jestliže řekla Jean-Marcovi, že tam jede, pak jenom aby mu dala najevo, že ho odhalila. Nyní ji napadne – možná vzal Jean-Marc Londýn jako cíl její cesty vážně; snad se jí pokusí zadržet na nádraží. A k této myšlence se připojuje jiná, mnohem

slabší, sotva slyšitelná, jako hlas malého ptáčka – jestli tam Jean-Marc bude, toto podivné nedorozumění skončí. Tato myšlenka je jako pohlazení, ale pohlazení příliš krátké, protože bezprostředně nato se proti němu znovu vzbouří a odmítne jakoukoliv nostalgii.

Ale kam půjde a co bude dělat? A co kdyby skutečně odjela do Londýna? Kdyby svou lež zkonkretizovala? Vzpomíná si, že ve svém zápisníku, pořád ještě má Britannicovu adresu. Britannicus – kolik mu teď jen může být? Ví, že setkání s ním by byla ta nejméně pravděpodobná věc na světě. A co? Tím lépe. Pojede do Londýna, projde se tam, ubytuje se v hotelu a zítra se vrátí do Paříže.

Potom se jí ten nápad znelíbí – když odcházela z domu, myslela si, že si vezme zpět svou nezávislost, zatímco ve skutečnosti se nechá manipulovat neznámou a nekontrolovanou silou. Odjet do Londýna, rozhodnutí, které jí našeptaly směšné náhody, to je bláznovství. Proč by si měla myslet, že by taková souhra náhod měla být v její prospěch? Proč v tom vidět dobrou vílu? Co když je ta víla zlá a usiluje o její zkázu? Slibuje si, že až autobus zastaví u Gare du Nord, ani se nepohne a pojede dál.

Ale když autobus zastaví, s překvapením zjišťuje, že vystupuje. A jako kdyby byla něčím přitahována, pohybuje se směrem k nádraží.

V obrovské hale vidí mramorové schodiště vedoucí vzhůru, směrem k čekárně pro cestující do Londýna. Má v úmyslu se podívat na vyvěšený jízdní řád, ale dříve, než se jí to podaří udělat, zaslechne své jméno vyslovené uprostřed smíchu. Zastaví se a spatří pod schodištěm hlouček svých kolegů. Když si uvědomí, že je spatřila, smích ještě zesílí. Jsou jako gymnazisté, kteří právě vyvedli dobrou taškařici, divadelní výstup.

"My víme, jak je těžké tě přimět, abys jela s námi, Kdybys věděla, že jsme tady, vymyslela by sis nějakou výmluvu, jako vždycky! Zatracená individualistko!" A zase říčeli smíchy.

Chantal věděla, že Leroy plánuje konferenci v Londýně, ale neměla se uskutečnit dřív než za tři týdny. Jak to, že jsou tady dneska? Znovu má podivný pocit, že to, co se děje, není skutečné, že to nemůže být skutečné. Ale po onom úžasu okamžitě následuje další – navzdory všemu, co mohla sama předpokládat, se cítí být upřímně šťastná z přítomnosti svých kolegů, je jim vděčná za to, že jí toto překvapení přichystali.

Jak jdou do schodů, mladý kolega se do ní zavěsí a ona si pomyslí, že Jean-Marc ji vždy odtahoval z života, který měl být její. Slyšela ho, jak říká: "Ty ses umístila do středu." A: "Usadila ses v baště konformismu." Nyní na to odsekává: Ano. A ty mi nezabráníš, abych v ní zůstala!

V davu cestujících ji její mladý kolega, dosud do ní zavěšený, přitáhne k policejní kontrole u schodů, které vedou dolů na nástupiště. Jako omámená pokračuje v tiché hádce s Jean-Marcem a namítne: Který soudce vyhlásil, že konformismus je zlo a nonkonformismus je dobro? Není konformismus způsobem přibližování se k jiným lidem? Není konformismus velkým místem setkávání, kde se všichni sblíží, kde život je nejhutnější, nejvřelejší?

Z vrcholku schodů vidí vlak do Londýna, moderní a elegantní, a říká si znovu: Ať je to štěstí nebo smůla narodit se na tuto zemi, nejlepší způsob, jak strávit život zde je nechat se unášet, jako já v tento okamžik, veselým, hlučným davem pohybujícím se vpřed.

Když už seděl v taxíku řekl: "Gare du Nord!" a to byl okamžik pravdy – může odejít z bytu, může hodit klíče do Seiny, spát na ulici, ale nemá sílu se od ní odpoutat. Jít ji hledat na nádraží je zoufalý čin, ale vlak do Londýna je jediným ukazatelem, jediným, který mu dala, a Jean-Marc ho nehodlá ignorovat bez ohledu na to, jak nepatrná je pravděpodobnost, že mu ukáže pravou cestu.

Když dorazil na nádraží, vlak do Londýna tam stál. Vyběhl po schodech, bral je po dvou a koupil si lístek; většina cestujících již nastoupila, na nástupišti, které bylo pod přísným dohledem, byl poslední, kdo dorazil, po celé délce vlaku hlídkovali policisté s německými ovčáky vycvičenými na hledání výbušnin; jeho vagón byl plný Japonců s fotografickými aparáty zavěšenými na krku, našel své sedadlo a usadil se.

Pak mu došla absurdnost jeho počínání. Je ve vlaku, kde s veškerou pravděpodobností žena, kterou hledá, není. Za tři hodiny bude v Londýně, bez jakékoliv představy, co tam dělá – má sotva na to, aby zaplatil za cestu nazpátek. Rozrušený vstal a vystoupil na nástupiště v neurčitém pokušení vrátit se domů. Ale jak by se mohl vrátit, když nemá klíče? Nechal je na malém stolku v hale. Opět s čistou hlavou nyní ví, že to gesto bylo jenom sentimentální, amatérské vystoupení pro něho samého v roli diváka – domovnice má duplikát a přirozeně mu ho dá. Se zaváháním se podíval na konec nástupiště a viděl, že všechny výstupy jsou zavřené. Zastavil stráž a zeptal se, jak by odtud mohl odejít; strážný řekl, že už to není možné; z bezpečnostních důvodů, jakmile je osoba v tomto vlaku, nemůže vystoupit, každý cestující tam musí zůstat, jak živá záruka toho, že tam neumístil bombu; existují islámští teroristé a existují irští teroristé, ti nesní o ničem jiném než o masakru v podmořském tunelu.

Vrátil se do vlaku, žena odebírající lístky se na něj usmála, všichni pracovníci obsluhy se usmívali a on si pomyslel: takto, jenom s více a většími úsměvy, je raketa vypouštěna do tunelu smrti, tato raketa, v které válečníci s nudou, američtí, němečtí, španělští, korejští turisté, jsou ochotni riskovat své životy ve své veliké bitvě. Posadil se a jakmile se vlak rozjel, vstal a šel hledat Chantal.

Vstoupil do vagónu první třídy. Na jedné straně uličky byla pohodlná čalouněná křesla pro jednoho, na druhé straně pro dva, uprostřed vagónu byla sedadla otočena tváří k sobě a cestující na nich spolu hlučně hovořili. Chantal byla mezi nimi. Spatřil ji zezadu – poznal nekonečně dojemný, téměř legrační tvar její hlavy s jejím drdolem vyšlým z módy. Seděla u okna a byla zapojena do rozhovoru, který byl živý; mohli to být jenom její kolegyně z agentury; takže tedy nelhala? Jakkoliv se to mohlo zdát nepravděpodobné, ne, určitě ne, nelhala.

Stál a nehýbal se; slyšel smích mnoha lidí a rozeznal mezi nimi ten Chantalin. Byla veselá. Ano, byla veselá a to ho zraňovalo. Sledoval její gesta – byla prodchnuta živostí, kterou v ní nepoznával. Neslyšel, co říká, ale viděl, jak se jí ruka energicky zvedá a klesá; připadalo mu nemožné poznat, že je to její ruka; byla to ruka někoho jiného; neměl pocit, že ho Chantal zrazuje, bylo to něco jiného – měl pocit, že pro něj už neexistuje, že odešla někam, do nějakého jiného života, kde, pokud by ji potkal, již by ji nepoznal.

Chantal výbojným hlasem řekla: "Ale jak se trockista mohl stát věřícím? Kde je v tom logika?"

"Milá zlatá, znáš přece Marxovu slavný výrok: změňte svět."

"Samozřejmě."

Chantal seděla u okna naproti nejstarší ze svých kolegů z agentury, distinguované dámě s prsty obtěžkanými prsteny, po jejím boku pokračoval Leroy v hovoru: "No, naše století vyjasnilo jednu ohromnou věc – člověk není schopen svět změnit a nikdy ho také nezmění. To je fundamentální závěr mé zkušenosti revolucionáře. Závěr, který mimochodem mlčky akceptuje každý. Je ale ještě jeden, který jde dál. Je teologický a říká: člověk nemá právo měnit, co Bůh stvořil. Tohoto zákazu se musíme až do krajnosti držet."

Chantal bavilo ho sledovat – nemluvil jako člověk, který dává ostatním přednášky, ale jako provokatér. To je to, co se na něm Chantal líbí – ten suchý tón muže, který vše, co dělá, mění v provokaci v posvátné tradici revolucionářů nebo avantgardy; nikdy neopomene pohoršit měšťáky, dokonce i když hlásá ty nejkonvenčnější pravdy. Kromě toho, copak ty nejprovokativnější pravdy ("Ke zdi s buržoazií!") se nestanou těmi nejkonvenčnějšími, jakmile se dostanou k moci? Konvence se mohou mávnutím proutku změnit v provokaci a provokace v konvenci. To, na čem záleží, je rozhodnutí jít do extrémů v každém postoji. Chantal si představuje Leroye na bouřlivých setkáních studentské revolty roku 1968, chrlicího svým inteligentním, logickým, suchým stylem výroky, kterými byl jakýkoliv odpor v duchu zdravého rozumu odsouzen k porážce – buržoazie nemá právo žít, umění, kterému dělnická třída nerozumí, musí zmizet, věda, která slouží zájmům buržoazie je bezcenná, ti, kdo ji vyučují, musejí být vyhozeni z univerzity, žádnou svobodu nepřátelům svobody. Čím absurdnější tezi zastával, tím hrdější na ni byl, neboť vdechnout logický význam nesmyslným ideám vyžaduje velmi vysokou inteligenci.

Chantal odpověděla: "Dobrá, souhlasím, že každá změna je škodlivá. Proto by mělo být naší povinností chránit svět proti změně. Běda, svět není schopen zastavit ten zběsilý běh svých přeměn..."

"... jichž však je člověk pouhým nástrojem," přerušil ji Leroy. "Vynález lokomotivy obsahuje zárodek konstrukce letadla, která vede nevyhnutelně k vesmírné raketě. Tato logika je obsažena ve věcech samých, jinými slovy je součástí božího projektu. Můžeš úplně vyměnit celou lidskou rasu za jinou, a přece vývoj, který vede od bicyklu k raketě, zůstane nedotčen. Člověk je pouhým vykonavatelem, nikoliv autorem vývoje. A navíc mizerným provozovatelem, protože nezná význam toho, co vykonává. Ten význam nám nepatří, ten patří pouze Bohu a my jsme tady pouze proto, abychom ho poslouchali, aby on mohl dělat, co se mu líbí."

Zavřela oči – na mysli jí vytanulo sladké slovo "promiskuita" a zaplavilo ji, tiše pro sebe vyslovila: "promiskuita myšlenek". Jak se mohly takové protichůdné postoje střídat jeden po druhém ve stejné hlavě jako dvě milenky ve stejné posteli? V minulosti ji to pobuřovalo, ale dnes ji to okouzluje – neboť ví, že na kontrastu mezi tím, co Leroy kdysi říkával, a tím, co hlásá dnes, ani v nejmenším nezáleží. Protože jedna myšlenka je stejně dobrá jako jiná. Protože všechna tvrzení a stanoviska mají stejnou hodnotu, mohou se o sebe navzájem třit, vinout se k sobě, tulit, mazlit se spolu, navzájem se mísit, hýčkat, pářit.

Přívětivý, mírně rozechvělý hlas se ozývá z místa naproti Chantal: "Ale v tom případě, proč jsme tady dole? Proč žijeme?"

Byl to hlas distinguované dámy sedící vedle Leroye, kterého zbožňuje. Chantal si pomyslí, jak je v tuto chvíli Leroy obklopen dvěma ženami, mezi nimiž si musí vybrat – romantickou a cynickou, slyší dámin naléhavý hlásek, neochotný vzdát se jejích pěkných názorů, ale zároveň (v Chantalině fantazii) obhajující je s nepřiznanou nadějí, že uvidí, jak jsou pokořeny jejím démonickým hrdinou, který se k ní nyní obrací:

"Proč žijeme? Abychom poskytli Bohu lidské maso. Protože Bible, má milá dámo, po nás nechce, abychom hledali smysl života. Chce od nás, abychom se množili. Milujte se navzájem a množte se. Pochopte toto – význam slov 'milujte se' je blíže určen oním 'množte se'. Ono 'milujte se' tudíž neznamena vůbec žádnou lidumilnou, slitovnou, duchovní nebo vášnivou lásku, znamená to pouze velice jednoduše 'milujte se!', 'kopulujte!' (klesne hlasem a nakloní se k ní) 'mrdejte!'" (jako oddaný učedník mu dáma hledí poslušně do očí.) "Jedině v tom spočívá smysl lidského života. Všechno ostatní jsou hlouposti."

Leroyovo uvažování je jako břitva a Chantal souhlasí – láska jako vzrušení dvou jednotlivců, láska jako věrnost, vášnivě přilnutí k jediné osobě – ne to neexistuje. A pokud to přece jenom existuje, je to pouze jako sebetrestání, dobrovolná slepota, únik do kláštera. Říká si, že existuje-li to přece jenom, láska by existovat neměla a ta myšlenka ji nermoutí, naopak vytváří blaženost, která se jí rozlévá do celého těla. Pomyslí na metaforu s růží, která prochází všemi muži a říká si, že žila ve vězení lásky a nyní je připravena uposlechnout mýtus o růži a splynout s její opojnou vůní. V tomto bodě svých úvah si vzpomene na Jean-Marca. Je pořád ještě doma? Odešel? Ptá se sama sebe bez jakékoliv emoce, jako kdyby se tázala, zda prší v Římě anebo zda je v New Yorku hezky.

Přesto, jakkoliv jí byla vzpomínka na Jean-Marca lhostejná, ji přiměje k tomu, aby se ohlédla. Na konci vagónu spatřila někoho, kdo se právě otočil a vykročil směrem do vedlejšího vagónu. Zdálo se jí že poznala Jean-Marca snažícího se vyhnout jejímu pohledu. Byl to skutečně on? Než aby hledala odpověď, podívala se z okna – krajina byla čím dál ošklivější, pole čím dál šedší a rovina probodaná čím dál větším počtem kovových stožárů, betonových staveb, drátů. Hlas z reproduktoru oznámil, že v příštích vteřinách vlak zajede pod moře. A skutečně uviděla okrouhlou černou díru, do které se vlak jako had chystal vklouznout.

"Jedeme dolů," řekla distinguovaná dáma a její hlas prozrazoval bojácné vzrušení.

"Do pekla," dodala Chantal, která předpokládala, že Leroyovi by se líbilo, kdyby dáma byla ještě naivnější, ještě udivenější, ještě vystrašenější. Cítila se nyní být jeho d'ábelskou asistentkou, bavila se představou, že dostane tuto distinguovanou a upjatou dámu do jeho postele, kterou si představovala nikoliv v nějakém přepychovém londýnském hotelu, ale na pódiu uprostřed plamenů, úpění, dýmu a d'áblů.

Z okna nyní nebylo vidět nic, vlak byl v tunelu a měla dojem, že se vzdaluje své švagrové, Jean-Marcovi, vyzvídání, špiclování, jak se vzdaluje svému životu, svému životu, který se na ni tak lepil,

který ji tížil; najednou jí vyvstala v mysli slova 'sešli z očí' a překvapilo ji, že cesta do zmizení není chmurná, že pod záštitou její mýtické růže je jemná a veselá.

"Jedeme čím dál hlouběji," řekla dáma s úzkostí v hlase.

"Tam, kde sídlí pravda," podotkla Chantal.

"Tam," dodal Leroy, "kde sídlí odpověď na vaši otázku, proč žijeme? Co je v životě podstatné?" Pohlédl upřeně na dámu: "Podstatné v životě je zachovávat život – porod a to, co mu předchází, koitus a to, co předchází koitu, svedení, to znamená polibky, vlasy vlající ve větru, hedvábné spodní prádlo, podprsenky dobrého střihu a všechno to další, co lidi připraví na soulož, například dobré jídlo – nikoliv vybraná kuchyně, ta nadbytečná věc, kterou už dnes nikdo neocení, nýbrž jídlo, které si kupuje každý – a spolu s jídlem kálení, protože víte, má milá dámo, má krásná, obdivovaná dámo, vy víte, jak vysoké postavení zaujímá v naší profesi chvála toaletního papíru a plenek. Toaletní papír, plenky, čisticí prostředky, jídlo. To je posvátný kruh člověka a naším posláním není pouze to odhalit, uchopit a zmapovat, ale zkrášlit to, přetvořit to do písně. Díky našemu vlivu je toaletní papír téměř výhradně růžový a to je nesmírně povznášející skutečnost, kterou bych vám, má milá a úzkostná dámo, doporučil coby předmět vážného rozjímání."

"Ale to je bída! Bída!" řekla dáma a její hlas se chvěl jako nářek znásilňované ženy. "Je to nalíčená bída! Nanášíme na bídu make-up!"

"Ano, přesně tak," řekl Leroy a v onom "přesně tak" Chantal zaslechla potěšení, které vytěžil z nářku distinguované dámy.

"Ale kde je potom vznešenost života? Jestliže jsme odsouzeni k žraní, souložení a toaletnímu papíru, kdo potom jsme? A jestliže jsme schopni pouze tohoto, jak můžeme být hrdí na skutečnost, že jsme, jak se nám říká, svobodné bytosti?"

Chantal pohlédla na dámu a pomyslela si, že toto je ideální oběť divokého mejdanu. Představila si, že ji lidé svlékají, svazují řetězy její staré, opečovávané tělo a nutí ji odříkávat její naivní pravdy hlasitým nařikavým hlasem, zatímco před jejími zraky všichni kopulují a předvádějí se...

Leroy přerušil Chantaliny fantazie: "Svoboda? Při prožívání vaší bídy, můžete být buď nešťastná nebo šťastná. To, že máte tento výběr, představuje vaši svobodu. Máte svobodu rozpustit svou vlastní individualitu v zástupech lidí s pocitem porážky nebo euforie. Naší volbou, má milá dámo, je euforie."

Chantal cítila, jak se jí na tváři začíná rýsovat úsměv. Dobře si zapamatovala, co Leroy právě řekl – naší jedinou svobodou je vybírat si mezi zahořklostí a radostí. Vzhledem k tomu, že bezvýznamnost všech věcí je naším údělem, neměli bychom to nést jako pohromu, nýbrž se z toho umět radovat. Sledovala Leroyovu nepřístupnou tvář, inteligenci jak okouzlující tak perverzní, která z ní vyzářovala. Sledovala ho se zalíbením avšak bez touhy a říkala si (jako kdyby odsouvala stranou své předchozí zasnění), že už dávno transformoval veškerou svou mužskou energii do síly své břitké logiky a do autority s níž řídí svou pracovní skupinu. Představovala si, jak odcházejí z vlaku – zatímco Leroy bude nadále svými řečmi děsit ženu, která ho obdivuje, Chantal nenápadně zmizí v telefonní budce a odtamtud jim všem upláchne.

Japonci, Američané, Španělé, Rusové – všichni s fotoaparáty na krku – opouštějí vlak a Jean-Marc se snaží neztratit Chantal z očí. Široká lidská povodeň se náhle úží a mizí na eskalátoru pod nástupištěm. Dole u výstupu z eskalátoru v hale se řítí vpřed filmový štáb následovaný davem čumilů a zablokují mu cestu. Pasažéři z vlaku jsou nuceni se zastavit. Je slyšet potlesk a výkřiky, zatímco nějaké děti scházejí dolů po vedlejším schodišti. Všechny mají na hlavách helmy, helmy nejrůznějších barev, jako kdyby se jednalo o sportovní tým, o malé závodníky na motocyklech nebo na lyžích. To oni jsou filmováni. Jean-Marc si stoupne na špičky a doufá, že nad hlavami davu zahlédne Chantal. Nakonec ji spatří. Je na vzdálené straně zástupu dětí, v telefonní budce. Má sluchátko přitisknuté k uchu a hovoří. Jean-Marc se ze všech sil snaží prodrat k ní. Vrazí do kameramana, který ho rozzuřeně nakopne. Jean-Marc ho dlobne loktem a jen tak tak, že mu neupadne kamera. Přiblíží se k němu policista a vyzve Jean-Marca, aby počkal, než natáčení skončí. Právě tehdy se na jednu nebo dvě vteřiny jeho oči setkají s očima Chantal, která právě odchází z telefonní budky. Jean-Marc si znovu začne razit cestu davem. Policista mu zkroutí paži chvatem tak bolestivě, že se Jean-Marc celý zkroutí a ztratí Chantal z očí.

Poslední dítě s helmou na hlavě je pryč a teprve tehdy polda uvolní svůj chvat a nechá ho jít. Dívá se směrem k telefonní budce, ta je však prázdná. Poblíž něho se zastavila skupinka Francouzů, poznává že jsou to Chantalini kolegové.

"Kde je Chantal?" zeptá se nějaké dívky.

Ta odpoví vyčítavým tónem: "To vy byste to měl přece vědět! Měla tak skvělou náladu! Když jsme ale vystoupily z vlaku, zmizela!"

Jiná žena, tlustší, se rozčiluje: "Viděla jsem vás ve vlaku. Dával jste jí znamení. Všechno jsem viděla. Všechno jste zkazil."

Leroyův hlas je přeruší: "Pojďme!"

Dívka se zeptá: "A co Chantal?"

"Adresu zná."

"Tenhle pán," řekne distinguovaná dáma s prsty samý prsten, "ji také hledá."

Jean-Marc si je jist, že ho Leroy od vidění zná, právě tak, jako on zná Leroye. "Dobrý den."

"Dobrý den," odpoví Leroy a usměje se. "Viděl jsem, jak se perete. Sám proti všem."

Jean-Marcovi se zdá, že v mužově hlase slyší jisté sympatie. V ustaranosti, kterou zažívá, je to jako nabídnutá ruka, a on ji chce přijmout, je to jako jiskřička, která mu na okamžik nabízí přátelství, přátelství mezi dvěma muži, kteří, aniž by se znali, čistě z radosti nad nečekanými vzájemnými sympatiemi, jsou připraveni si navzájem pomoci. Je to jako kdyby se k němu snesl krásný sen.

Se sebedůvěrou říká: "Můžete mi říct jméno vašeho hotelu? Rád bych tam zavolal a zjistil, jestli tam Chantal je."

Leroy mlčí a pak se zeptá: "Ona vám ho neřekla?"

"Ne."

"V tom případě je mi líto," říká přívětivě, téměř jako by litoval. "Nemůžu vám ho říct."

Jiskřička zhasla, spadla na zem a Jean-Marc znovu pocítil bolest v rameni pohmožděným policajtovým chvatem. Osaměle odešel z nádraží. Aniž by věděl, kam jde, vyrazil nazdařbůh do ulic.

Během chůze vytáhne z kapsy bankovky a znovu si je počítá. Má dost na to, aby se vrátil domů, ale nic víc. Jestliže se rozhodne, může odjet okamžitě. Dnes večer bude v Paříži. To by samozřejmě bylo to nejrozumnější řešení. Co tady bude dělat? Nemá co na práci. A přesto nemůže odjet. Nikdy se nerozhodne odjet. Nemůže odjet z Londýna, jestli tu je Chantal.

Musí si však přesto šetřit peníze na zpáteční cestu, nemůže jít do hotelu, nemůže nic jíst, dokonce ani sendvič si nemůže dát. Kde bude spát? Najednou ví, že to, co často tvrdil Chantal, se nakonec potvrzuje – že totiž jeho nejhlubším posláním je být marginální osobou, osobou na okraji, která až doposud žila v blahobytu, pravda, ale pouze za zcela nejistých a dočasných okolností. Teď najednou je tady jeho opravdové já vržené zpět mezi ty, k nimž patří – mezi chudé, kteří nemají střechu nad hlavou, pod níž by ukryli svou opuštěnost.

Připomene si své hádky s Chantal a cítí dětinskou potřebu mít ji tady před sebou, jenom aby jí řekl: Vidiš, měl jsem pravdu, nebylo to lživé tvrzení, jsem skutečně tím, kým jsem, osobou na okraji, tulákem.

Snesl se večer a vzduch ochladl. Zabočil do ulice lemované po jedné straně řadou domů, po druhé náměstím ohraničeným černým zábradlím. Tam, na chodníku, který vedl okolo celého náměstí, stála dřevěná lavička. Posadil se na ni. Cítil se být velmi vyčerpaný a chtěl si dát nohy na lavičku a natáhnout se. Pomyslel si – takhle to zcela jistě začíná. Jednoho dne si někdo dá nohy na lavičku, pak přijde noc a on usne. Takhle se stane, že jednoho krásného dne se člověk zařadí mezi pobudy a stane se jedním z nich.

Sebral proto všechnu svou energii, ovládl únavu a zůstal sedět ve velice vzpřímené poloze, jako hodný žáček ve třídě. Za ním byly stromy a před ním, přes ulici, domy. Byly všechny podobně bílé, třípatrové, se dvěma sloupky kolem dveří a čtyřmi okny na každém podlaží. Pozorně hleděl na každého kolemjdoucího v této málo frekventované ulici. Byl rozhodnut zůstat právě zde, dokud nespátrá Chantal. Čekání bylo to jediné, co pro ni, pro ně pro oba, mohl udělat.

Z ničeho nic, nějakých třicet metrů vpravo, se v jednom z domů rozsvítila všechna okna a uvnitř někdo zatáhl červené záclony. Řekl si, že na večírek sem přišla jakási vybraná společnost. Je však překvapen, že neviděl nikoho vstoupit dovnitř, byli tam celou tu dobu, a rozsvítili teprve až teď? Anebo si možná zdřímnul, ani o tom nevěděl a neviděl je přijít? Dobrý Bože, co jestli propásl Chantal, zatímco spal? Okamžitě mu bleskne hlavou podezření na divoký mejdan; slyší její slova: "Víš velmi dobře, proč do Londýna", a pak se ono "víš velmi dobře" najednou vyjeví ve zcela jiném světle – Londýn, město toho Angličana, toho britského chlapíka Britannica, to jemu telefonovala z nádraží, a to kvůli němu utekla Leroyovi, svým kolegům, jim všem.

Zmocní se ho žárlivost, obrovská a trýznivá – ne abstraktní, duševní žárlivost, kterou zažíval, když

stál u otevřené skříně a kladl sám sobě zcela teoretickou otázku ohledně Chantaliny schopnosti ho zradit, nýbrž žárlivost, tak jak ji znával v mládí, žárlivost, která proniká celým tělem, která je zraňuje, která je nesnesitelná. Představuje si Chantal, jak se dává jiným mužům, submisivně a oddaně, a již se nedokáže déle ovládat. Zvedne se a běží k tomu domu. Dveře, celé bílé, osvětluje lucerna. Otočí klikou, dveře se otevrou, on vstoupí, vidí schodiště s červeným kobercem, slyší seshora zvuk hlasů, jde nahoru, dojde na odpočívadlo v druhém poschodí, jehož celou šířku zabírá dlouhý věšák, na kterém jsou nejenom kabáty, ale rovněž (a toto je čerstvá rána do jeho srdce) nějaké ženské šaty a několik mužských košil. Zběsilý vztekem se prodere vším tím oblečením a dorazí k velkým dvojitým dveřím, rovněž bílým, když tu mu na bolavé rameno dopadne těžká ruka. Otočí se a ucítí na tváři horký dech svalnatého muže v tričku s krátkým rukávem, s potetovanými pažemi, který na něj promluví anglicky.

Snaží se ze všech sil setřást tu ruku, která mu stále víc a víc působí bolest a tlačí ho směrem ke schodišti. Tam, stále se pokoušeje klást odpor, ztrácí rovnováhu a až na poslední chvíli se mu podaří zachytit se zábradlí. Přemožen, kráčí pomalu po schodech dolů. Tetovaný muž jde za ním a, když se Jean-Marc zastaví a váhá u dveří, zařve něco anglicky a se zdviženou paží mu přikáže, aby odešel.

46

Obraz divokého mejdanu přetrval v Chantalině mysli dlouhou dobu, v jejích zmatených snech v jejích představách dokonce i v jejích rozhovorech s Jean-Marcem, který jí jednoho dne řekl (jednoho tak dávného dne): Opravdu bych tam chtěl být s tebou, ale pod jednou podmínkou – že v okamžiku vyvrcholení by se každý z účastníků proměnil v zvíře – ovci, krávu, kozu – a že dionýzské orgie by se proměnily v pastorální výjev, kde bychom zůstali sami mezi zvířaty jako pastýř a pastýřka. (Tato idylická fantazie ji pobavila – chudáci účastníci mejdanů chvátající do sídla zhýralosti, nevědouce, že odtamtud odejdou jako krávy.)

Je obklopena nahými lidmi a právě teď by dala přednost ovcím před lidmi. Nechtějíc už nikoho vidět, zavírá oči – avšak za svými víčky je stále ještě vidí, jejich orgány, které se zvedají, smrskávají se a visí, tlusté, tenké. Vyvolá to v ní myšlenku na pole s žízalami, které se vzpínají do výšky, ohýbají se, krouť, padají nazpátek. Potom už nevidí žízaly, ale hady, odpuzuje ji to, přesto je stále ještě vzrušená. Až na to, že toto vzrušení nevyvolává touhu znovu se milovat, naopak, čím více je vzrušena, tím více se jí hnusí její vlastní vzrušení tím, že si díky němu uvědomuje, že její tělo patří nikoliv jí samé, ale tomuto rozbahněnému poli, tomuto poli plnému červů a hadů.

Otevře oči – z vedlejší místnosti přichází žena a míří k ní; zastaví se v dokořán otevřených dveřích a jako kdyby ji chtěla vytrhnout z této mužské pošetilosti, z tohoto království žízal, svádivě si Chantal prohlíží. Je vysoká, úžasně stavěná, s blond vlasy lemujícími krásnou tvář. Právě když se Chantal chystá reagovat na její němou výzvu, blondýna vyšpulí rty a vypustí trochu slin. Chantal vidí ta ústa, jakoby zvětšená silnou lupou – sliny jsou bílé a plné drobných bublinek, žena pohybuje slinnou pěnou dovnitř a ven, jako kdyby chtěla Chantal přilákat, jako kdyby jí chtěla přislíbit něžné, vlhké polibky, v nichž by se jedna z žen rozpustila v druhé.

Chantal sleduje sliny, které pění, chvějí se na jejích rtech a její znechucení přechází v nevolnost. Odvrací se, aby to zakryla. Blondýna ji však zezadu chytne za ruku. Chantal se vyprostí a popojde o

několik kroků, aby jí utekla. Cítí, jak jí blondýnina ruka znovu sahá na tělo a začne utíkat. Slyší dech své trapičky která si její útěk určitě vyložila jako erotickou hrou. Je v pasti – čím více se snaží uniknout, tím více stimuluje blondýnu, která láká další trapiče, aby ji pronásledovali jako štvanou zvěř.

Zahne na chodbu a slyší za sebou kroky. Těla, která ji pronásledují, ji odpuzují natolik, že se její znechucení rychle mění v hrůzu – běží jako kdyby jí šlo o život. Chodba je dlouhá a končí u otevřených dveří, které vedou do malé vykachlíčkované místnosti, kde se v rohu nacházejí jiné dveře; otevře je a zavře za sebou.

Ve tmě se opře o zeď, aby popadla dech, pak šmátrá kolem dveří a rozsvítí. Je to komora na čištění – vysavač, mopy, hadry na podlahu. A na podlaze, na hromadě hadrů, do klubíčka stočený pes. Už neslyší hlasy zvenčí a říká si v duchu – nastal čas zvířat a já jsem zachráněna. Nahlas se psa zeptá: "Který z těch mužů jsi ty?"

Náhle ji zneklidní, co řekla. Bože můj, žasne, kde jen jsem vzala tu myšlenku, že na konci mejdanu se lidé změní ve zvířata?

Je to zvláštní – nemá vůbec ponětí, odkud tu představu má. Pátrá ve své paměti a nic nenachází. Cítí pouze sladký pocit, který nevyvolává žádnou konkrétní vzpomínku, záhadný pocit, nevysvětlitelně potěšující, jako pozdrav z daleka.

Z ničeho nic se dveře otevrou. Vstoupila černoška, malá, v zeleném pracovním plášti. Vrhne na Chantal pohled – nepřekvapený, strohý, pohrdavý. Chantal ustoupí, aby jí umožnila vzít si velký vysavač a odejít s ním. Tím přistoupila blíže ke psu, který vycení tesáky a zavrčí. Znovu se jí zmocní hrůza; vyjde ven.

Byla na chodbě a napadala ji pouze jediná myšlenka – nalézt odpočívadlo, kde na věšáku visí její šaty. Avšak dveře, jejichž kliky zkoušela, byly všechny zamčené. Nakonec dokořán otevřenými dvojitými dveřmi vstoupila do salónu; vypadal podivně velký a prázdný – černoška v zeleném pracovním plášti se již dala do práce s velkým vysavačem. Z celé společnosti z toho večera zbylo pouze pár pánů, kteří tam stáli a hovořili tichými hlasy; byli oblečeni a nevěnovali žádnou pozornost Chantal, když si všimla své náhle tak nepřístojné nahoty, je s obavami pozorovala. Přišel k nim další pán asi sedmdesátiletý, v bílém županu a bačkorách, a promluvil na ně.

Lámala si hlavu tím, kudy by se dostala ven, ale v té velice proměněné atmosféře, tak neočekávaně vyliďněný, se půdorys pokojů zdál být změněn téměř k nepoznání a ona nebyla schopná se zorientovat. Viděla dokořán otevřené dveře do vedlejšího pokoje, kde na ni prve blondýna se slinou u úst vyjela; prošla jím, pokoj byl prázdný, zastavila se a hledala dveře; žádné tam nebyly.

Vrátila se do salónu a zjistila, že pánové mezitím odešli. Proč nedávala větší pozor? Mohla jít za nimi! Byl tam pouze ten sedmdesátník v županu. Jejich pohledy se setkaly a ona ho poznala; v náhlém návalu sebedůvěry přišla až k němu: "Telefonovala jsem vám, vzpomínáte? Řekl jste, abych přišla, když jsem sem ale dorazila, nenašla jsem vás!"

"Já vím, já vím, odpusťte, už se těch dětských her neúčastním," řekl vlídně, avšak aniž by jí věnoval pozornost. Šel k oknům a jedno po druhém je otevíral. Pokojem provanul silný průvan.

"Jsem tak ráda, že tu nacházím někoho, koho znám," řekla Chantal celá rozrušená.

"Musím vyvětrat všechn tenhle smrad."

"Řekněte mi, jak se dostanu k odpočívadlu. Mám tam všechny věci."

"Buďte trpělivá," řekl, a přešel do rohu salónu, kde stála zapomenutá židle; přinesl ji k ní: "Posaďte se. Postarám se o vás, jakmile budu mít čas."

Židle se nachází uprostřed salónu. Poslušně sedí. Sedmdesátník jde směrem k černošce a zmizí s ní ve vedlejším pokoji. Nyní tam hučí vysavač; přes jeho hluk Chantal slyší sedmdesátníkův hlas udílející rozkazy a pak několik úderů kladivem. Kladivem? diví se. Kdo tady pracuje s kladivem? Nikoho neviděla! Někdo musel přijít! Kudy ale vstoupil?

Vítr zvedá červené záclony za okny. Nahé Chantal je na židli zima. Znovu slyší údery kladivem a celá vyděšená pochopí – zatloukají dveře! Nikdy se už odtud nedostane! Prostoupí ji pocit obrovského nebezpečí. Zvedne se ze židle a udělá tři nebo čtyři kroky, avšak, nevědouc kam jít, zastaví se. Chce se jí křičet o pomoc. Kdo jí ale může pomoci? V onom okamžiku nesmírné úzkosti si vybaví obraz muže, který se k ní prodírá davem. Někdo mu kroutí rukou za zády. Nevidí mu do tváře, vidí jen jeho zkroucenou postavu. Dobrý Bože, kéž by si ho pamatovala o trochu jasněji, kéž by si vybavila jeho rysy, ale nedaří se jí to, ví jenom, že je to muž, který ji miluje, a to je vše, na čem jí nyní záleží. Viděla ho tady v tomto městě, nemůže být daleko. Chce ho nalézt co nejrychleji. Ale jak? Dveře jsou zatlučeny! Potom uvidí červenou záclonu vlající v okně. Okna! Jsou otevřená! Musí jít k oknu! Křičet do ulice! Může dokonce vyskočit, nebude-li to okno příliš vysoko! Další rána kladivem. A další. Teď a nebo nikdy. Čas pracuje proti ní. Toto je její poslední šance.

Vrátil se k lavičce, kterou bylo sotva vidět ve tmě mezi jedinými dvěma pouličními lampami, hodně od sebe vzdálenými.

Sedal si a vtom uslyšel zavytí. Vyskočil. Nějaký muž, který si mezitím zabral lavičku pro sebe, mu nadával. Odešel, aniž by cokoliv namítal. Tak to je konec, řekl si v duchu, to je mé nové postavení; budu muset bojovat o každé malé místečko k přespání.

Zastavil se na protější straně ulice od místa, kde lucerna, zavěšená mezi dvěma sloupy, bíle osvětlovala dveře domu, z kterého byl dvě minuty před tím vyhozen. Sedl si na chodník a opřel se zády o mříž, kterou bylo obeháno náměstí.

Potom začalo pršet, drobně pršet. Povytl si límec svého saka a pozoroval dům.

Zničehonic se okna jedno po druhém otevrou. Červené záclony shrnuté ke stranám vlají ve vánku a dovolují mu vidět ozářený bílý strop. Co to znamená? Je po večírku? Nikdo ale nevyšel ven! Před pár minutami planul ohněm žárlivosti a nyní cítí pouze strach, nic jiného než strach o Chantal. Chce pro ni udělat cokoliv, neví však, co má dělat, a to je nesnesitelné – neví, jak jí pomoci, a přece

jedině on jí může pomoci, on, jedině on, neboť ona nemá na světě nikoho jiného, nikoho nikde na světě.

S tváří vlhkou od slz vstává, popojde několik málo kroků směrem k domu a zavolá její jméno.

49

Sedmdesátník se s další židli v ruce zastaví před Chantal: "Kam chcete jít?" Překvapená ho vidí před sebou a v tento okamžik velkého zmatku se z hlubin jejího těla zvedá silná vlna horkosti, naplňuje jí břicho, hrud', pokrývá její tvář. Je v plamenech. Je zcela nahá, je zcela rudá a mužův pohled, který spočívá na jejím těle, způsobuje, že cítí každický bod své planoucí nahoty. Automatickým pohybem si položí ruce přes prsa, jako kdyby je chtěla skrýt. Uvnitř jejího těla plameny rychle stráví její odvahu a její vzpurnost. Náhle se cítí být unavena. Náhle se cítí být slabá.

Uchopí ji za paži, dovede ji k židli a umístí před ní svou vlastní židli. Sedí, sami, tváří v tvář, blízko sebe, uprostřed prázdného salónu.

Studený průvan obejmje Chantalino potící se tělo. Chvěje se a slabým prosebným hlasem se ptá: "Copak odtud nesmím odejít?"

"A proč tu se mnou nechcete zůstat, Anne?" otáže se jí vyčítavě.

"Anne?" Je jako přimražená hrůzou: "Proč mi říkáte Anne?"

"Copak vy se tak nejmenujete?"

"Já nejsem Anne!"

"Ale já jsem vás vždycky znal pod jménem Anne!"

Z vedlejšího pokoje sem dolehlo několik dalších úderů kladivem; otočil hlavou tím směrem, jako kdyby váhal, zda se do toho nemá vložit. Využila onoho okamžiku osamění, aby se pokusila pochopit – je nahá, ale oni ji dál svlékají! Vysvlékají ji z ní samotné! Vysvlékají ji z jejího osudu! Dají jí jiné jméno a pak ji ponechají mezi neznámými lidmi, jimž nebude moci nikdy vysvětlit, kdo je.

Už nedoufá, že se z tohoto místa dostane. Dveře jsou zatlučeny. Musí skromně začít od začátku. Její jméno je začátek. Chce dosáhnout v první řadě, jako naprosto nezbytné minimum, aby ji tento muž nazýval jejím vlastním jménem, jejím skutečným jménem. To je to první, co od něj bude chtít. Co od něj bude požadovat. Avšak sotva si vytkne tento cíl, uvědomí si, že její jméno je v její mysli tak nějak zablokované, nepamatuje si ho.

To ji naplňuje panikou, ví ale, že její život je v sázce a že, má-li se bránit, bojovat, musí si za každou cenu zachovat rozvahu; se zuřivým soustředěním se usilovně snaží si vzpomenout – dostala tři křestní jména, ano, tři, používá pouze jedno z nich, to ví, ale co to bylo za tři jména a které z nich si ponechala? Dobrý Bože, musela to jméno slyšet tisíckrát!

Myšlenka na muže, který ji miloval, se vrací do její mysli. Kdyby tu byl, zavolal by ji jejím jménem. Možná, kdyby se jí podařilo vzpomenout si na jeho tvář, mohla by si představit jeho ústa

vyslovující její jméno. To vypadá jako dobrá stopa, po které se vydat – dostat se k svému jménu prostřednictvím onoho muže. Pokouší se si ho představit a znovu vidí postavu prodírající se davem. Obraz je to vybledlý, prchavý, snaží se ho zachytit, držet se ho a prohloubit ho, přetáhnout ho zpět do minulosti – kde se tam vzal ten muž? Kde se v tom davu vzal? Proč se pral?

Usilovně se snaží prohloubit tu vzpomínku a objeví se zahrada, velká, a venkovský dům, kde mezi mnoha lidmi rozeznává muže malé postavy, slaboučkého muže a vzpomene si, že s ním má dítě, dítě, o kterém neví nic kromě toho, že je mrtvé...

"Kam jste se to ztratila, Anne?"

Zvedne hlavu a vidí někoho starého, jak sedí na židli naproti ní a dívá se na ni.

"Mé dítě je mrtvé," říká. Vzpomínka je příliš slabá, proto to říká nahlas. Myslí si, že to tak učiní reálnějším, myslí si, že se toho tak zachytí, jako kousku svého života, který od ní odplouvá.

Nakloní se k ní, vezme ji za ruce a řekne klidně povzbudivým hlasem: "Anne, zapomeň na své dítě, zapomeň na své mrtvé, myslí na život!"

Usměje se na ni. Pak ze široka zamává, jako kdyby chtěl naznačit něco nezměrného a nádherného: "Život! Život, Anne, život!"

Ten úsměv a to gesto jí naplní hrůzou. Vstane. Chvěje se. Její hlas se chvěje: "Jaký život? Čemu říkáte život?"

Otázka, kterou bezmyšlenkovitě položila vyvolá další – co když toto již byla smrt? Co když toto je smrt?

Odstrčí židli, která se kutálí přes salón a narazí do zdi. Chce se jí křičet, ale nenalézá slova. Z úst se jí vydere dlouhé, neartikulované "ááááách".

"Chantal! Chantal! Chantal!"

Objímal její tělo, které se otřásalo křikem.

"Probud' se! To není doopravdy!"

Chvěla se v jeho náručí a on jí ještě mnohokrát říkal, že to není doopravdy.

Opakovala po něm: "Ne, není to doopravdy, není to doopravdy," A pomalu, velmi pomalu, se utišila.

A já se ptám sám sebe – komu se to zdálo? Komu se zdál tento příběh? Kdo si ho představoval? Ona? On? Oba? Každý z nich pro toho druhého? A od jakého okamžiku se jejich skutečný život změnil v tuto klamavou fantazii? Kdy vlak zajel pod Kanál? Dříve? Toho rána, kdy mu oznámila svůj odjezd do Londýna? Ještě dříve? Toho dne, když se v grafologově kanceláři potkala s číšníkem z kavárny z městečka v Normandii? Anebo ještě dříve? Když jí Jean-Marc poslal první dopis? Ale posílal jí skutečně ty dopisy? Nebo je napsal pouze ve svých představách? V jaký přesně okamžik se skutečné změnilo v neskutečné, skutečnost v snění? Kde byla hranice? Kde je hranice?

Vidím jejich dvě hlavy z profilu, v ozářené světlem malé lampičky na nočním stolku – Jean-Marcova hlava, její šíje na polštáři, Chantalina hlava naklánějící se nějakých deset centimetrů nad ním.

Řekla: "Už tě nikdy nespustím z očí. Budu tě nepřetržitě pozorovat."

A poté, co se odmlčela: "Děsím se, když mi oko mrkne. Děsím se, že během té vteřiny, kdy můj pohled zhasne, by na tvé místo mohl vklouznout had, krysa nebo jiný muž."

Pokusil se trochu se nadzvednout, aby se jí mohl dotknout rty.

Zavrtěla hlavou: "Ne, chci tě jenom pozorovat."

A pak: "Nechám lampu rozsvícenou celou noc. Každou noc."

Dokončeno ve Francii na podzim roku 1996

Překlad veršů Charlese Baudelaira – Jiří Pelán.